

ARGIA

1985 urriak 14, 21 – XLVIII urtea – 1.076 zenbakia – 110 pezeta/6 libera

Andre Luberriaga:
PNVren operazioa
Iparraldean

Ramoncin:
«Oso ondo
sentitzen naiz
zuen artean»

Kristina
Mardaras:
lehenbizikoz,
emakumezko
bat bertsolari
txapelketan

Eleonor
Kanhyle:
«Azken
ofentsibaren
unea iritsi egin
da»

LEHORTEA: GURE MENDIAK, INOIZ BAINO GORRIAGO

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

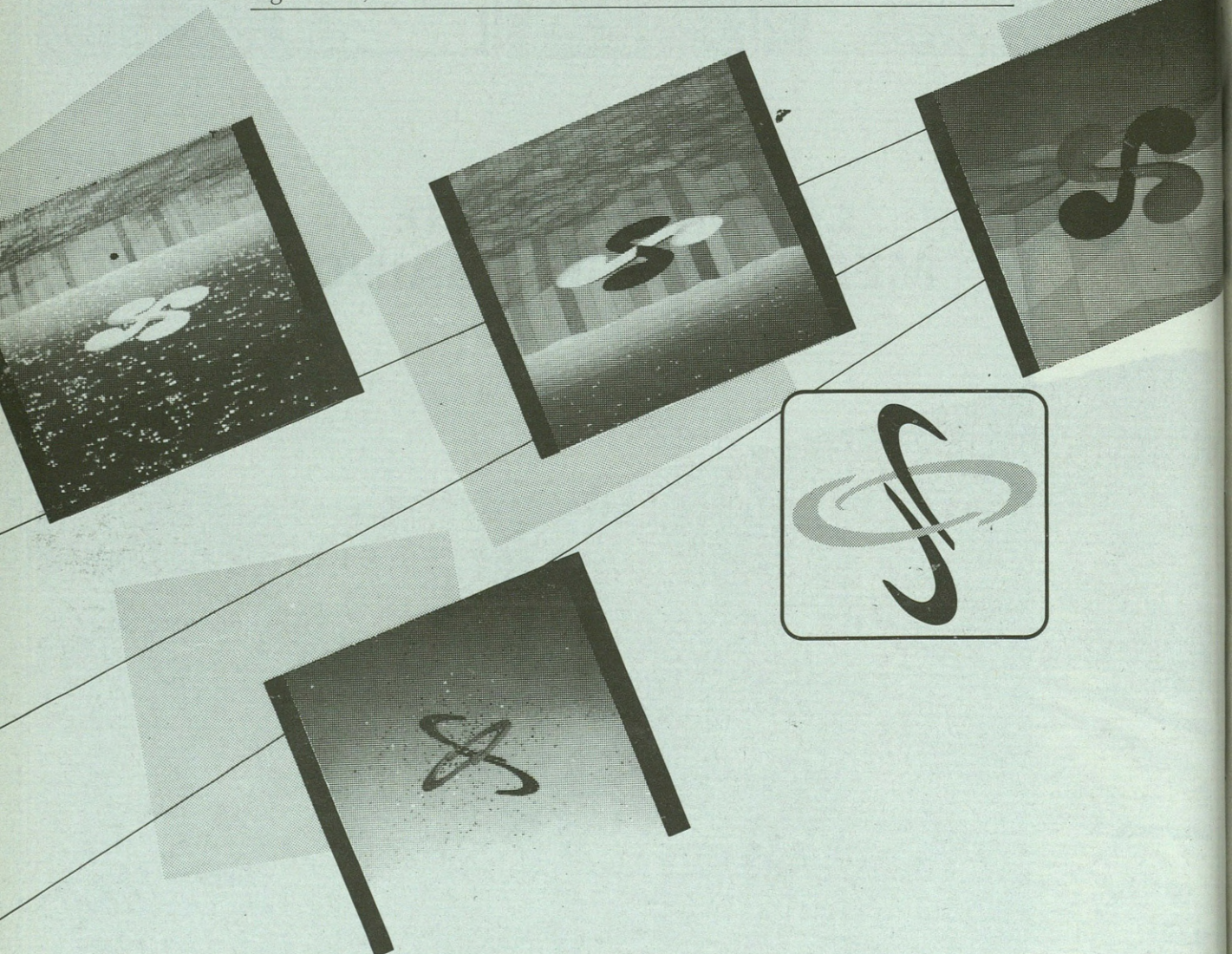
Eta badakigu ze; zuk aukera zephezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gainetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

4.- Aste giroa.

POLITIKA

- 10.- Ttamtaka. **Esteban Galar.**
 11.- André Luberrriaga, PNVren operazioa Iparraldean. **I.Z.**
 15.- Mundua ez da borobila. **Fanxin.**
 16.- Eleonor Kanhiyle hegoafrikarra euskaldunon solidaridade bila. **Pablo Sastre.**

ERREPORTAIK

- 18.- Saunders Lewis-en irakaspea. **Txillardegi.**
 21.- Larrañeiko sindikatuaren kapitalak. **A. Sokarros.**
 23.- Lehortekak gorri gorrian utzi du lurra. **E. Jimenez eta L. Mintegi.**
 26.- Ramoncin: «oso gustora sentitzen naiz zuen artean». **J.U.A.**
 28.- Kristina Mardaras, lehenengo emakumea Bertsolari Txapelketa Nagusian. **L. Mintegi.**

KULTURA

- 31.- Kultur Ataria.
 32.- Seber Calleja, gazte literaturaz arduratuta. **E. Jimenez.**
 34.- Iruñeako Herri Ikastola, denon lotsarako. **J. Alonso.**
 35.- Orson Welles, Azken Hitza. **K. San Julian.**
 36.- Gasteizko antzerki topaketak (eta II). **Manu Lopez.**
 38.- Txutxumutxuka. **Sabin.**

ETA BESTE...

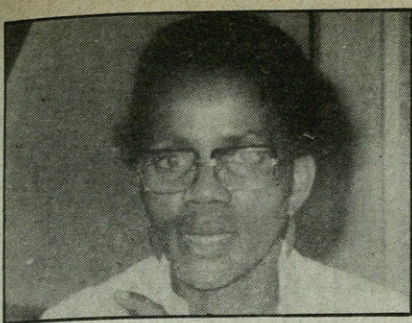
- 40.- Jo... adarra.
 41.- Bertsoak: Ohetik begira gartzela barruan. **Beltza.**
 42.- Azkena: Txapelketa dela eta. **J.R. Bilbao.**

Lehortekak izugarritzko kalteak sortu ditu Euskal Herrian. Lurrak, basoak... dena gorri gorri. Planifikazio ezak areagotu egin du naturaren zigor honen ondorena. Hau dela eta EHNE, nekazarien elkarte-koekin hitzegin dugu gertatutako en balorazio bat egiteko eta ze neurri hartu diren jakiteko. 23. orrialdetik aurrera aurkituko duzu.

Azken asteotan Ipar Euskal Herriko aktualitatean (eta hauteskundeak gainean direla, Iparraldean da aktualitatea Euskadin) Andre Luberrriaga Azkaineko auzapeza dago modan. PNVren operazioa kudeatzen duenari, hautesien mogimendu indartsu bat antolatu nahi luke. Inñaki Zubiondok egin dion elkarrizketan adierazten dituen ezaugarrietakoa, eta makina bat polemikaren erdian ibiliko da ondoko aste eta ilabeteetan ere. 11. orr.

Hegoafrikatik elkartasunerako deia iristen zaigu, African National Congress-eko Eleonor Kanhiyle-ren eskutik. Pablo Sastre izan zen berarekin eta bere herriaren arazo gorriez galdetu zion. Eleonor errefuxiatu bizi da Londresen, Mozambiken senarra hil ziotenez geroztik, eta apartheid-en kontrako oraingo kanpaina «azkenengo ofentsiba» izango delakoan dago. 15. orr.

Aurtengo Bertsolari Txapelketak, beste zenbait berriren artean, berri garrantzitsu bat ekarriko digu. Lehendabiziko aldia izango da emakume batek Txapelketa honetan parte hartuko duena. Lehendabizikoa izateaz gain bakarria izango da Kristina Mardaras bertsolaria. Berarekin elkarrizketatu da Laura Mintegi. 28. orr.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon. Josu Landa, Pablo Sastre, Inñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarri, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Inñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Muru-mendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.
Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.
Administrazioa: Jon Barandiaran.
D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen. z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefonia: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarria: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herriko	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herriko	275 libera
Estatu Espainiarako	4.000 pezeta
Beste atzerriarako	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

URRIA
19
URRIA
25

Urriaren 20an ilgora

mareak: (urriaren 20an)
gora: 08.43 eta 21.36
behera: 02.17 eta 15.03

eguzkia: (urriaren 20an)
irten: 07.30
sartu: 18.28

(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

MARTIN
UGALDE
Hiltzaileak

Egilea: Martin Ugalde.
Titulua: Hiltzaileak.
Argitaletxea: Erein literatu-
ra. 25.

Ezaugarriak: 64 orrialde.
60.ean argitaratu zituen
ipui hauek Martin Ugaldek
Venezuelan, eta 25 urte be-
randuago Erein-ekin Euskal
Herrian. Bigarren argitara-
pen honetan, lehen gipuzke-
raz zeudenak batura pasa di-
ra. Ipuiak bost dira, neurri
laburrekoak denak. «Gize-
railla» deritzan, gerra
garaiko fusilamenduak

dauzkagu protagonista. An-
doingo abertzale ondradu
bat atera egiten dute etxetik
kamioiean afusilatzen era-
mateko. Idazleak kontatzen
diguna prozesua da.

«Alperra» izenekoan, tren
batean guardia zibil bi sart-
zen dira jendeari dagozkion
eserlekuak hartuz. Zenbait
gorabeheraren ondoren de-
tenitu egiten dute gizon bat,
baina herriak ez die utziko.

«Arrak eta emeak» izene-
koan, aitona batek guardia-
zibilei erakusten dien ausar-
dia eta argitasuna kontatzen
zaigu.

«Xabaleren hazia». Do-
nostiara Bergarik torturat-
zera dakarten gazte baten
pasadizoa da. Besteak salat-
zeko beldurrez, zerbait egin
behar duela erabakitzen du,
inoren izenik ez aitatzearen
Donostiako estazioan bere
burua trenera boteaz.

Azkena, «Zeletaka» izene-
koa dugu, herri itiki ba-
tean, salatari bat dagoen
susmoa dute abertzale bat-
zuk, eta bera harrapatze-
arren guardia zibillaren koar-
telaren aurrean geratzen dira
zain.

Ipui guztiei darien etsipen
usaiaz gain, egileak une la-
rriak deskribitzeko duen
gaitasuna aipa liteke.

Egilea: Jesus Mari Arrieta
Titulua: Landetaratuak.
Argitaletxea: Erein. Auskalo
saila.

Ezaugarriak: 88 orrialde.

Heroe batzuren nobela
historikoa idatzi digu herna-
niar bertsojartzaileak. His-
torikoa diogu, bere helburu
nagusiena, Iparraldean
Fraitziak Espainiarekin
zuen gerra zela ta, euskaldu-
nek XVIII. mende bukaeran
izandako buruhaute eta tal-
dekako ihesak kontatzea
baitu.

Heroeak bi artzain eus-
kaldun ditugu, beti bezala
pake pakean beren familia-
rekin bizi direnak, kontra-
bandotik diru puxka bat ate-
ratzen eta orokorrean zintzo
jokatzen dutenak. Halako
batean gerra hotsak datoz
eta misio berezia burutzea
tokatuko zaie, Itsasuko gazte

Jesus Mari Arrieta

Landetaratuak

auskalo

batzuk, soldaduskari kale
egin eta Nafarroa aldera egin
nahi baitute hanka. Hauei
muga pasatzen laguntzen
gorabehera franko pasata,
frantses gobernariak beren
herriko jende guztia zigortu
eta herbestera eramatea era-
baki dutela jakiten dute, eta
beren senideen bila abiatze-
rakoan berak ere preso al-
txatzen dituzte. Handik au-
rrerakoak, gartzelako nega-
rrez eta jasankizunez beterik
ageri zaizkigu, bietako batek
ihes dagien arte. Bukaera ez
da hain latza.

Egilea: Iñaki Zabaleta Ur-
kiola.

Titulua: 110. street-eko gel-
tokia.

Argitaletxea: Susa 19.a

Ezaugarriak: 144 orrialde.

110. STREET-eko GELTOKIA

Iñaki Zabaleta urkiola

Lehendik bi olerki-liburu
argitaratuak zeuzkan Iñaki
Zabaleta Ameriketan egon
berria dugu, eta hura apro-
betxatuz nobela motz hau
idatzi du. «Bertsoaren ezpa-
ta» eta «Eskuaren fere-
ka» ren egileak, New Yorken
kokatu ditu gertaerak. Ezku-
rrako gazte batek arazoak
dauzka Iruñeko polizia es-
pañolarekin, eta Ameriketa-
ra doa ihesi ikarak eramand-
a. Han gizarte berri mun-
stroak irentsiko du. Lana aur-
kitzen du gero kafetegi ba-
tean, baina gauzak berehala
okertzen zaizkio, bertako
nagusiak droga munduan
sartzen baitu salaketaren
mehatxupear gazte ezkurra-
rra. Haria aitzinera doa pix-
kanaka, eta gazte honek dro-
garen garraioaren tunel belt-
zetik atera nahi duen unean,
aukerako neska gaztea eza-
gutzen du. Bizimolde atsegi-
na agertzen zaio, baina kafe-
tegiko nagusiak hasieran oso
begiko duena begitan hart-
zen du azkenik. New York
erotegiaren deskripzioei,
gazte zutuko unibertsidade-
ko oroitzapenak eransten
zaizkie, nobela izeneko
osatuz. Erraz eta gustora ira-
kur daitekeen nobela dugun
arren, bati baino gehiago
ezer beste mundukorik kon-
tatzen ez duen narrazioa iru-
ditu lekiok, landugabea, es-
pero zitezkeen gehiegiz be-
tea.

ANTONIO ZAVALA

EUSKAL JOKOAK
BERTSOTAN (II)

Egilea: Antonio Zavala.
Titulua: Euskal Jokoak bertsoan (II).

Argitaletxea: Auspoa liburutegia 183.a

Ezaugarriak: 600 pta. 172 orrialde.

Jokoa gai duten bertso-sailak bildu zituen lehen zenbakiak, eta halaxe egiten du bertzez ere bigarren honek. Harako hartan Karga-jasotzaile, aizkolari eta korrikalaria azañak kantatzen zituzten bertsoak baziren, oraingoan, palankari, segalari, abere-proba, burrukari eta bozeolarien inguruan ari da liburua. Pelota eta arraunketa gerorako asmotan geratzen dira.

Liburuak baditu bere mugak, gure gerraz geroztikakorik eta Iparraldeko bertsoorik ez baita ageri. Doinuak azaltzen dira noizean behin.

Titulua: Larrun 01. 85.eko ekaina.

Ezaugarriak: 90 orrialde. 400 pta.

Aldizkari berria kaleratu da azken asteotan. Sei hila-betez behin kaleratuko da, eta diotenez ezker abertzalearen inguruko jendeak kaleratzen du, izan ere, Larrun mendia baita Euskal Herriak gaur dituen hiru atalekin muga edo egiten duena. Nazio eta klase zapalkuntzeta-tik askatze bidean burruka berri bat piztu duen jende mugimenduari zuzentzen zaio nagusiki aldizkaria. Landuko dituen gaiak, politika, kultura eta zampaketa ideologikoari dagozkionak dira.

Aurreneko zenbaki honek, Eustakio Mendizabal «Txikia»ren bizitzaren laburpena eskaintzen du historia izeneko sailean, Gatzaga taldeak idatzia. Jean Louis Davant zuberotarrak, Aljeriako gerlax artikulua luzeska du ondoren, eta Iñaki Uria eta Pello Zubiriak, Iñaki Larrañaga soziolinguistarekin elklarrizketa, euskaren sustutazio prozesuaz, planifikazio ezaz, euskaren funtzioez, haurren euskalduntzeaz eta antzeko

gaiez. Tasio Erkiziak, Patxi Artzek eta Gexan Lantzirik, ikastolen historiaz, egungo egoeraz eta etorkizunaz dossier antzeko bat egin digute. Ekologia sailean, Donostiako ekologisten taldeak, Euskal Herriko basoen azterketa sakona egin du, beren hondamendiaren giltzak azalera ateraez. Saiakera sailean, hiru dira lanak. Beltzarena nazionalismo espagnolaren zampaketa gainean da, Jokin Apalategirena ETak 25 urte

bete dituela ta, balantze gisako zerbait egin du, ETaren presupuestoak zein diren argituz. Pablo Sastrek geopolitikaz dihardu orrialde batzutan. Arabiako mundua, bi potentzia. Iparrekoen aberastasunaz eta hegokoien pobreziaz. Afrikako herri independentziazaileen kontuak eta orokorrean herrialde guzti hauek dituzten arazoak uniforme bihurtzen dituzten eragileak aitatu. Azkenik munduko zenbait libururen aipamenak ere badira.

Titulua: Elhuyar II. tomoa, 2 alea 1985.

Argitaletxea: Elhuyar zientzia eta teknika taldea.

Ezaugarriak: 140 orrialde. 400 pta.

Maketazio hobetuz datorren Elhuyarren bigarren zenbaki honek, oinarritzko irakaskuntzarako materiala deitu sailean, laborategi

praktika bat dakarkigu, kimika organikoaren zenbait erreakzio ikusiz. Gai orokorren artean, Frank Oppenheimer fisikariak, ekuazio algebrako ebazpenaz, 2.000. urterako Mantxako itasartearen azpiko tunelaren ametsa egia gertatuko ote den esplikatzen diguna, txertaketaz, jolas matematiko batzu, Marie Curie-Skłodowska emakume zientzilaria-riaren bizitzaren aspekturik garrantzitsuenak, kreditu txartelen ongaitzez, Paul Dirac eta ikerketa matematikoaren esanahi fisikoa, NASA-ren ikerketa-saria jaso berria duen M.S. El-Aasser irakaslearekin elkarriketa, laserraren 25. urteurrena dela ta, honi buruzko teoria anitz, untzigitzaren historia; aintzineko zientziaren bigarren zatia, Mesopotamia eta Egiptori dagokiena, Lanaren antolakuntza deitzen den lanaren hamaikagarren atala, denboraren azterketaz diharduena. Unibertsitatea sailean, 3-(4'5-Dimetil-2-Tiazolilazo)-2'-6-Diaminopiridinaren sintesi eta identifikazioa, eta geometria ez-euklidearren zirriborro historikoa izeneko lana.

ELHUYAR
11. TOMOA, 2 ALEA 1985

aldizkariak

Titulua: Aurrera!

Argitaletxea: Euskal Herrian Euskaraz.

Ezaugarriak: 4 orrialde.

Euskal Herrian Euskaraz taldekoek Aurrera! aldizkariaren bigarren zenbakia atera dute, aurrenekoa formato kaxkarragoan atera zen, eta hemendik aurrera hilean behin ateratzeko asmotan dira. Beren ahotan ohizko bihurtu diren salaketak eta kezaz beterik dator, beti ere herri mailan euskararen aldeko ekintzetarako antolaketa eta herrien arteko kolaborazioa eskatuz.

Betiko gezurteroen joko zikina salatzen dute, PSOE, Eusko Jaurlaritza eta Diputazioak alegia. Administrazioaren zampaketa, Euskal Telebistan erdara gehiago sartzea doazela dioen berria dela ta, katalan elebarririk honez gero geratzen ez dela esplikatzen digun artikulua. Bada beste bat gallego batek hango errotuloak gallegoz berridatzi zituela dioena. Hasieran multa handia eta gartzela eskatzen baziren ere, azkenean arrazoia berekin daramala erakutsi du legeak. Atzenean, Bergara, Zarautz, Beasain, Bilbo eta Gasteizko udalen euskarari dagozkien albisteak dakartza.

diskak

Izenburua: No Worries.

Egilea: Australiako Talde Bilduma.

Diskaetxea: Hot Records.

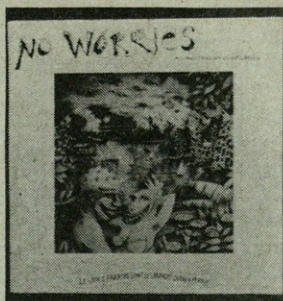
Australiako berriak ez ditugu jasotzen sarritan. Hango bost talderen izen (ACDC, Men at Work, Birt-haday Party...) ospetsuak dakizkigu eta ezin urrutirago joan. Azkenaldi honetan, aldiz, maizago jaso dugu irla haietako musika: disko, tekno eta pop merkeak —kalitateagatik diot— baina eskurartean dugun diska honek beste ikuspegi bat eman nahi digu. Australiako zenbait talde bildumatzan duen diska dugu hain zuzen ere. Diska etxe «independienteetako» hoberena zein kantetan zein taldetan eskaintzen digula esan behar ere. Azken bost urte hauen Australiako azterketa musikala izan nahi du eta da —noski neure eritzi apalean—. Beraz aurten bertan egindako kantarik ez duzue aurkituko baina horrek berdin du. Hango mugida ongi erakusten digula deritzot bilduma honi.

Azalean esaldi zampakorra eta halaber frantsesez, honen zergatia ez dakidalarik: «les vrais paradis sont les paradis qu'on a perdus»; hots, «benetako paradisuak galdu diren paradisuak dira». Azal berberean hiria erretzen, den dena hondatzen eta bikote bat irrifarrez elkarri begira eta desira.

No worris. Arazorik ez.

Hamalau kanta, hamalau talde. Australiako gorriena eta beltzena batez ere. Lehen alderdian zortzi kanta eta bestean sei. Orintxe uztartuko dizkizuegu banan banan.

Gondwanaland Proiet-ek gailu bakar batez —musu kitarra— instrumental kargatzaile bat egiten digute. *Angie Pepper*-ek rockanrola eta abots fina batu egiten ditu. *The Celibate Rifles*-ek egiten duten punk-rockaz borrokari aitzarnak ipintzen dizkiote. *Tuffmonks* suzko hitzen ondorengoak ditugu eta asuntuari siniestro ikuitua ipint-

zen diote. *Screaming Believers* pop-rock eztiatsua eta kalitate zentzua galdu gabe. *The Triflids*-en kanta leunak barneko gogortasun guztia agertzen digu. *Tirthaday Party* ezagutzen dugu eta beraz badakigu zertaz doazen, beno, zihoazen. Talde arrisksua, zaila eta istilutsua era berean. *Goggy Porridge*-k *The Cure*-n inguru eta giroetara garamatza, Siniestro munduari ikuitu iluna emanez. *Plays With Marionettes*-en zakartasuna begi bistan dago entzuten baduzu diska eta halaber *Iggy Pop*-en irudia etorriko zaizu burura, nola ez bada! *Lighthouse Keepers*. Konparaketak hasi garenez egiten, horrela segitú behar. Honekin esan nahi dut eta esango ere noski *Alison Statton Young* *Marbhe Giants*-eko abots eta doinuera dakarkidala. Leuntasuna azkenerarte. *Bring Philip*-ek doinu arraro eta beltzak eskeintzen dizkigu. Honek badakizue zer adierazi nahi duen ezta? Erritmoa, bada. *Screaming Tribesmen* eta *Scientists* bata bestearen aurkakoak ditugu. Leuntasuna eta zakartasuna. Eta azkenik *Laughing Clowns*. Arruntasuna maila zoragarria eramanda.

Hauek denek arazorik ez.

Arazorik ez. SIDA, Gerry Ferraro, Ronald Reagan. Hauek bost minututan lehertuko Errusia. Arazorik ez.

Arazorik ez. Boy George, Los Angelesetako Joku Olimpikoak, In vitro, Juan Pablo II.a, Geroa, Breake-rak. Arazorik ez.

Arazorik ez. Puple Rain, Hiphop, Andropov, Chernenko, Apartheid, Solidarit-y, Arazorik ez.

Michel Said Thriller... Frankie Said Relax. No Worries. Arazorik ez. Geuk ere.

Eta guzti hau zertara da-

tor? Hemengo azokan aurkituko ez duzuen diskaren kreditu bitxiak ipini. hori bakarrik.

Benetan, benetako paradisuak —batzu bederen— galdutako disketan daude; honetan adibidez.

kantaldiak

Txanbelaurriaren 26an Bar-koxen, gaueko 9etan.

Xangot, Jotakie eta Nahiko, Madalensoro Pilotalekuan, urriak 19an. Oiartzunen gaueko 10'30etan.

Oskorri, Balmasedan, urriak 19an gaueko 10etan. Herriko Frontoian, **Oskorri eta Pello ta Pantxo**, urriak 25ean. Arrigorriagan.

Maria del Mar Bonet, Gasteizen, urriak 24ean, gaueko 10etan.

Milladoiro eta Azala, Gasteizen, urriak 25ean, 10etan.

Morgi Grey Bilboko El-Garage, urriak 19an, gaueko 12etatik 3ak arte.

Udazkenean Folk

Donostiako Principal antzokian ospatuko da Udazkenean Folk ihardunaldia. **Urriaren 21etik 26** bitartetarte, sei taldek hartuko du parte: Zerdeñako Cultura Popolare izeneko taldeak emango dio hasera; Hungriako Musikas Egyuttas taldeak jarraituko du hurrengo egunean; Ben Zimet eta bere musikariek judutar tradizioaren adibidea eskeiniko dute; 24ean berriz, Frantzia eta Ingalaterrako hirukote batek ekingo dio, Claude Flagel, Jhon Wright eta Catherine Perrier-ek osatua; 25ean, Chipeko musika zahar herrikoiak izango du bere lekua; eta bukatzeko, Behe Nafarroa eta Zuberoako kantuen ordezkari Galtzaburu Orkestra etorriko da. Hau da beraz, Donostian entzuteko aukera izango duzuen.

Arabatik Arabara

Joan den astean esaten genuen bezala, Arabatik Arabara izeneko ihardunaldi ho-

nek badu Herri-Herri izenekoarekin zerikusirik. Kasu honetan Arabako herrietan burutzen dira ekintzak. **Urriaren 20ean** Zalduondoko lazarragatarren jauregian 12etan. Landatxo koruaren kantaldia. Hilaren 24ean, Mendizorroako polikiroldegian, 8etan, folk Ganbara taldearen eskutik, 25ean, Dulantziko polikiroldegian, 8etan, Alicia en el pais de las maravillas, Mendizorroako polikiroldegian, 8etan, Azala, 26ean, Nanclares de la Ocan, frontoian, 8etan, Iruñeko dantzari taldearen saioa. Oionen, kultur etxean, Arlequin taldearen antzezpena. Urbinan, parrokan, 8etan, Lagun Arteen taldearen saioa eta Mendizorrozan, 8etan, Oskorri, 27an, Bernedon, parrokan, 12etan, Jesus Guridi koralaren kantaldia. **Urriaren 31ean** Audioko frontoian Happy Feet Jazz Band arratsaldeko 8etan.

ihardunaldia

Azpeitian zer? ihardunaldia

Ihardunaldiok badute **urriaren** bukaeran zer eskeini. 21ean Antxieta kultur etxean, arratseko 8etan, zuzendari haundien zinemaldiaren barnean, Matar a Castro izeneko filma (Chuck Worman). **Urriaren 22an**, toki eta ordu berean, Moscu no cree en las lágrimas (Vladimir Menshov). Alto riesgo Stewart Frassill-en filmeak itxiko du zinemaldi sail hau. 25ean zine forum emanaldia Alambrista (Robert Young) filmearekin. Soreasu antzokian.

Lehen hitza beti euskaraz kanpaina

Beasaingo udalak udazken kulturalaren barruan Lehen hitza beti euskaraz kanpaina antolatuko du. Bai etxeko bai dendaz denda, taberna eta beste establezimendutan ere 300 kartel eta 3.000 orri banatuko dira horretarako. Kanpaina honen helburua euskara kaleratzea da. Gipuzkoako zenbait herritan egin izandu den bezala.

Kultur asteak

Beasaingo udazken kulturala

Beasaingo udalak urriaren zehar antolatu duen kultur aste honen bukaera iritsi zaigu. Hauek dira antolaturiko ekintzak: **urriak 19**an eguerdiko 12'30tan Beasaingo akordeoi orkestraren kontzertua udaletxeko areto nagusian. Arratsaldeko 4etan herri-kirolak gazteentzat, eta arratsaldeko 6'30tan kalejira, Keskola txaranga, erraldoi eta buruhandiekin.

Beasainen ere eta erretiratuiei eskainiko zaien omenaldia-
ren barruen, **urriak 20**ean, goizeko 10etan txistularien goizeresia izango da, 12'30tan Aurtzaka dantza taldeak dantza saio bat eskainiko du polikiroldegioan, bukatzeko arratsaldeko 1'30tan bazkaria polikiroldegian.

I. Ttaka Ttaka kultur-topaketak

Hilaren 19an amaituko dira kultur-topaketa hauek. Larunbaterako Garagorri baserrira ateraldi bat prestatu-
turik dago. Baita bertso-jaialdi bat ere, Amuriza, Lazkao Txiki, Lopategi, Sebastian Lizaso, J. Lizaso eta Peñagarikano bertan arituko direlarik. Atzenik herri-afaria izan-
goda.

Garaziko V.en euskal-kultur asteak

Garaziko kultur-asteak amaitze-
ar daude eta honoko ekintzak burutuko dira. **Urriaren 20**ean arratsaldeko 3retan euskal kantu txapelketaren azkena, **urriaren 25**ean iluntzeko 9etan Hegoaldeari buruzko hitzaldia, Francis Jauregiberri soziologoaren eskutik. Bertan idatzi berria duen Les mouvements sociaux au Pays Basque sud izeneko tesia aurkeztuko du. **Urriaren 27**an Bordel bertsulariari omenaldia eskainiko zaio Luzaiden. Goiz partetik meza eta mintzaldiak botako dira, eguerdian bazkaria eta arrat-

erakusketak

— GIPUZKOA

LA VELE (Puerto kalea 22, DONOSTIA): JAVIER CELESTINO (akuarelak); urriaren 21 arte.

GASPAR ARETOA (Santxo Enea, ERRENTERIA): MIKEL MENDIZABAL (pintura); urriaren 24a arte.

SAN TELMO MUSEOA (I. Zuloaga plaza, z/g. DONOSTIA): CRISTOBAL TORAL (pintura); urriaren 31 arte. EGIGUREN ANAIK (argazkiak); urriaren 16an hasita.

GALERIA GOYAZ (Sarriegi plaza, 5): ENRIKE BORIS (oleoak).

ALTHERRI (Reina Regente 2, DONOSTIA): IñIGO ORMAZABAL (pintura); urriaren 8an hasiko da.

GALERIA ETXEBERRIA (Zubieta 20, DONOSTIA): ANTONIO MESA (oleoak); urriaren 8tik 26ra.

TEILATUPE (ZARAUZ): Zarautzko artista gazteak (pintura, eskultura, zeramika); urriaren 4tik 27a bitartean.

ASOCIACION ARTISTICA (Trinitate enparantza, DONOSTIA): ROSA TOLOSA, urriaren 16tik 30 bitartean.

BANCO GUIPUZCOANO (Aieta, DONOSTIA): ANA MARIA BATANERO (pintura).

UDALETXEKO ERAKUSKETA ARETOA (Alderdi Eder, DONOSTIA): «Sonido e imagen», urriaren 16tik 20ra.

GAKP (Iparragirre 2, ZUMARRAGA): ARTISTA BERRIEN 27. LEHIAKETA (pintura eta eskultura); urriaren 5etik 27a bitartean.

— BIZKAIA

WINDSOR KULTURGINTZA (marques del puerto 10, BILBO): A.GORTAZAR (pintura); urriaren 16an hasiko da.

— NAFARROA

CAMP (Garcia Castañon-eko erakustaretoa, IRUÑEA): PELLO AZKETA (pintura); urriaren 21a arte.

CAMP (Conde Rodezno-ko erakustaretoa, IRUÑEA): M. PAZ ARRUGAETA (pintura); urriaren 24a arte.

saldeko 3retan bertsulari saioa. Bejondeizuela.

Kultur-ihardunaldiak Eibarren.

Amalur kultur-elkartek **urriaren 19**an Eibarren ospatzen hasiko diren ihardunaldi hauek antolatu ditu. Hemen nahiko dantza saio ikusteko aukera izango duzue, eta baita dantza berri batzu ere: Arratera begira, Itxaropena, Zapi dantza, Arku dantza, Eguarditzako makil dantza, eta Larrain dantza. Dantza guzti hauek Amalur taldeak berreskuratuak dira. Musikari dagokionez, San Andres parrokiaren txistu, biolin, tronpa, tronboi eta antzeko instrumentuen kontzertuak eskeiniko dira. Dultzaina, txirula, txilibitu eta albokak ere izango dute beren txokoa.

Akuarela erakusketa Oreretan

Irailaren 25etik urriaren 6a arte iraungo du zabalik Xenpelaar etxean. Alfonso Agorreta donostiarraren lanak ikus daitezke arratsaldeko 6'30etatik 9ak bitartean. Itsas eta mendi paisaiak, Donostiako lekuneak eta beste zenbait lan ikusteko aukerarik baduzu.

Akuarelak alde batetan utzirik, Xenpelaar tailerrak beste eginkizun batzu ere antolatu omen ditu. Hala nola, kartelen diseinolari **urriaren 7tik 15a** bitartean ikastaro bat eskeiniko zaio; baita zeramika, argazkilaritza, saskigintza, larrugintza, dibujoa, makramea etabarri ere. Informazio zehatzagorik nahi izanez gero, Xenpelaar kultur etxera jo dezakezu.

musika

Bach-en omenez kontzertuak Bilbon

Euskal Herriko organuzale elkarte eta Euskal Herriko Unibertsitatea dira kontzertu hauen antolatzaileak. **Urriaren 14**etik **29** bitartean entzun ahaliko dira eta baita **azaroan** ere. Zortzi kontzertu hauekin amaitzen da joan den urtean hasitako kontzertu ekitaldia. Guztiak Donostiako Santa Maria elizako organistak eskeiniko ditu, Jose Manuel Azkuek hain zuzen. Arratsaldeko 8etan Bilboko Romo auzoan dagoen elizan eman-
go dira.

Antzerkia

Udaletxeen antzerki zirkuitoa

Eusko Jaurilaritzaren kultur sailak Hiru hilabetetan zehar antzeztuko diren obra hauen zirkuitoa antolatu du. Honakoak dituzue: Maitasunezko hiru istorio Euskadin; Equus; Lovy (2); Bazen garaia; Printze txikia.

Urriaren 19an Zarautzen antzeztuko da horietako lehena, **21**ean Balmasedan, **22** eta **23**an Zornotzan, **24** eta **25**ean Getxon. Equus obra berriz, **22** eta **23**an Tolosan antzeztuko da, eta bukatzeko, Printze txikia **22**an Laudion ikus ahal izango da. Obra hauek Akelarre, Grupo Higa, Zintzilik, Samaniego eta Txotxongillo taldeen eskutik datozkigu. Zirkuito honek honako herrietan eskainiko ditu hurrengo obrak: Gasteiz, Bermeo, Zornotza, Azpeitia, Balmaseda, Durango, Eibar, Getxo, Ordizia, Tolosa, Zarautz, Zumarraga, Arrasate eta Laudio, **abenduaren 27** bitartean.

lehiaketak

Olerki, ipuin eta komiki lehiaketa Iruñean

Iruñeako Udalak Primer certamen de poesia, narracion breve y comic en euskara lehiaketa antolatu du. Bertan Nafarroan bizi edo jaio direnek har dezakete parte. Irabazleen artean ia milioi t-erdi pezeta banatuko dira; bestalde, irabazleen idazlanak argitaratu emateko aukera egongo da agian.

Lehiaketan parte hartuko duten idazleen adina kontutan izango da, izan ere, hemezortzi urtez goiko eta behekoen artean bi maila diferente bereziko baitira. Hiru sailetan ari daitezke idazleak, hots, poesian, narrazio laburretan eta komikian. Honoakoak dira bete behar diren baldintzak: gai librean arituko dira, originalak, hau da, nork berak sortutakoak izango dira eta sekula santan inon publikatu gabeak. Idazle batak ezin dezake sail batetara lan bat baino gehiago igorri; bestalde, aldeztu aurretik literatura libururik publikatuta dutenek ezingo dute oraino lehiaketa honetan parte hartu. Arrazoia hau omen da, idazle berriei eragin nahi zaiela, alegia. Hala bedi!

Zarautzko V. Argazki Lehiaketa

Zarautzko Argazkizale Elkarteak antolatutako datorkigu lehiaketa hau. Hauek dira betebeharrezko baldintzak: Argazkilari profesionalak ezingo dute parte hartu, beraz, aurkeztuko diren lanak argazki zaleenak izango dira; gaia norberaren esku geratzen da; txuri beltzez edo ta kolorez eginiko lanak aurkeztu behar dira; 30X40 neurritako formatuetan; argazkilari bakoitzak lau lan aurkez ditzake gehienez. Sariak 20.000, 10.000 eta 8.000 pezeta izango dira sail bakoitzeko, eta azaroaren 2an banatuko dira Zarautzko Torre Luzean. Lanak Zarautzko

Argazkizale Elkarteak. Apartadu 183. 20.000. urriaren 18a baino lehen.

Ikerlan sariketa Ondarrun

Ondarruko Kultur Etxeak Lea-Artibai mailarako aurten ikerlan eta azterketa lanen sariketa hau antolatu du. Lanak euskaraz idatziak izan behar dira eta gai bakoitzak eskatzen duen neurrikoak izango badira ere, gehienez 30 orrialde izango dituzte. Abenduaren 31ean bukatuko da lanak aurkezteko epea

Lan bakoitzeko lau kopia bidali beharko dira, ez beste hizkuntzetatik itzuliak eta osotasunean behintzat, argitaratu gabeak. Epai-mahaia Kultur Etxeak izendatuko du eta bere erabakia gora jo ezina izango da. Honoko lau gai proposatzen dira: 1-Baserri edo itsas bizitza, arrantza; itsa

eta baserri tresnak, etab. 2-Euskal bizitza, siniskera eta ohiturak, esaerak, bertso zahar bilduma, toponimi eta antzekoak. 3-Ondarea, eleiza, ermita, jauregi, zubi, errota, toki berezi eta abar. 4-Osasun bizitza, eritegiak, zahartzaroa, drogak,....

Gai bakiotzean hiru sari egongo dira: lehengoarentzat 50.000 pezeta; bigarrenarentzat 30.000; eta 20.000 pezeta hirugarrenarentzat. Sarietan guztira 400.000 pezeta izango dira guztira. Lanak bidaltzeko zuzenbidea: Kultur Etxea, Artabide 13, Ondarru.

XI. Azkue Literatur Sariketa

Aurreko urteetan bezala aurten ere Bilboko Aurrezki Kutxak antolatu du literatura sari hau. Hiru arlo hartzen ditu: elaberria, olerkia eta ikerlana. Elaberrian emango den saria 700.000 pezetakoa

izanen da eta 400.000 pezetakoa poesiakoa. Lehiaketa honetan parte hartu nahi duten elaberriek eta poesiek baldintza hauek bete beharko dituzte: gai aldetik libreak, argitaragabeak izatea, euskaraz idatziak izatea, idazle bakiotzak lan bat baino gehiago aurkez dezake. Elaberriek 125 orrialde izango dituzte gutxienez eta olerkiek 900 leerro. Lanak urriaren 31 baino lehen jasoko dira eta zein sailletarako diren adieraziz, helbide honetara bidali beharko dira: Bilbo Aurrezki Kutxa, Gran Via, 23. 48001, Bilbo. XI. Azkue Sariketarako.

II Mari Karmen Alzueta Saria

Aurten bigarren aldiz burutuko da Santo Tomas Lizeoak prestatzen duen literatura sari hau. Bi maila desberdinetan banatu dute antolatzaileek lehiaketa: Lehen maila 22 urte arteko gazteentzat, eta 14 urte artekoentzat bigarrena. Bete behar diren baldintzak ohizkoak dira, euskaraz idatziak, lanen hedapena haurrenek 5 folio eta gazteenek 12 folio gutxienez. Lan bakoitzeko originala eta hiru kopia didali beharko dira, idazle bakoitzak lan bat baino gehiago aurkez dezake. Lanak bidaltzeko epea urriaren 31a arte egongo da zabalik, eta helbide honetara didaliko dira: Sto. Tomas Lizeoa; Poligono Cultural (Ibaeta), 20009, Donostia. II. Mari Karmen Alzueta Saria.

Kartel Lehiaketa Tolosan

Kafeak izeneko gaiapean Tolosako Iruña kafetegiak antolatu du lehiaketa hau. Sari bakarra banatuko da, 40.000 pezetakoa, hain zuzen. Lanak emateko epea azaroaren 29an itxiko da eta bertan aurkezten direnekin erakusketa bat egingo da. Margolari bakoitzak bere bi lan bidali ditzake, gehienez, izenpetu gabe eta bere datuak sobre baten barruan doazelarik. zuzenbidea honakoa duzue: Iruña Kafetegia, Gorritu enparantza, Tolosa. TF:672038.

kultur astea

Aturri ondoko kultur astea

Hamar egun festa, mintzaldi, dantza, ibilaldi eta erakusketa. Aturri ondo elkarrekin antolatutako. Urtero bezala leku berezi bat izanen du dantzak. Ostiralean, urriaren 18an, Bezkoitzen, herriko Oinak arin taldeak bere trebetasuna erakutsiko du, arratseko 9etan. Ondoko igandean, 20ean, dantza Milafragako trinketean, hiriburuko Euskal izarra, Urketako Irrintzina eta Beskoitzeko Oinak arinekin. Gaueko dantzaldia 19an. Igandean, urriaren 27an, Mugerreko portuan festa herriko bat eguerdian. Milafragako trinketean, 20ean, Martiarena munduko txapeldunak Itsasoaren aurka jokatu du. Egun berean, Urketan, argazki lehiaketa izango da. 22an, Beskoitzen, Euskal Herriko espeleologiari buruzko hitzaldiak emango dira. Ekonomiak ere badu lekua ihardunaldiotan: 21ean herriko etxean Pierre Laborde Aturri ondoko aldakuntza sozial eta ekonomikoetaz ize-

neko gaiak mintzatuko da. 23an haurren eguna ospatuko da Mugerrin. Urketan berriz, arratseko 8'30etan, AEK eta Seaska bertan hitz hartzailerik izango direlarik, Suiza, Flanidia, Katalunya eta Quebec-eko esperientziei buruzko hitzaldia. Kurdistan herriari ere egin diote txokoa kultur aste honetan; mintzaldi eta kantaldi bat, Koma Zozan taldearekin. 26ean Leuntzeko elizan koral emanaldia.

erakusketa

Sud Ouest egunkariaren erakusketa

Duela 40 urte sortu zen egunkari honen erakusketa emango da Baionan, urriaren 12an hasi eta hamabost egunez luzatuz. Baionako Komertzio Ganberan izango du erakusketa leku. Erakusketa honetan zehar zenbait bitxikeria aurki dezakegu: kazetagitza teknikaren bilakaera (lehengo beruna zahar eta oraingo ordenadoreak), garai bateko aleak, argazkiak, euskal kulturako gertakari garrantziatsuak etabar.

Zakurrak beti zakur

Filmea: La ciudad y los perros. **Zuzendaria:** Francisco J. Lombardi. **Gidoia:** José Watanabe. M. Vargas Llosaren nobelaren oinarrituta. **Argazkia:** Pili Flores Guerra. **Musika:** Enrique Iturriaga. **Aktoreak:** Pablo Serra, Gustavo Bueno, Juan Manuel Ochoa eta Eduardo Adrianzen.

Hainbeste sari eskuratu dituen Lombardi zuzendariaren azken filme honek Donostiako Zinemaldian ere beste bat jaso du, zuzendaritzarik onenari eskainitakoa hain zuzen ere.

Alde horretatik ez diogu ezer kenduko La ciudad y los perros-i. Zuzendaritza ona ikusten da, nagusienik aktoreen zuzendaritzan erakusten duelarik maisutasuna zuzendari peruarrak. Zerbaitetan balio baldin badu horretan balio du pelikula honek: aktoreen lanak zinta guztiari itsatsi dion kutsu humano horretan.

Sonoan, muntaietan eta beste zenbait detailetan —erritmo desproporzioetan esaterako— nabarmentzen diren hainbat hutsune pisu humano horrek gainditzen ditu gehienetan, nahiz eta pelikula luzeegia gertatu eta pisua (normala kontutan hartzen bada nobela berez oso laburra dela eta pelikula ohizkoak baino luzeagoa).

Gai bezala leialtasuna edo zintzotasuna hartzen du zeluloide honek hasieratik militar akademia batetan sartu gaituelarik eta apenas aterako gaituelarik hortik irauten duen denbora guztian.

Aginte harremanak dira azkenean aztertzen direnak. Aginte harremanak lagunartean, aginte harremanak armadako mailaketan...

Aginte harremanak eta giro militar-hertsia-moralidad-disziplinatrabajo horretan gizonak gizonarekiko dituen aterabideak. Ez da kasualitatea «Jaguar», kadeterik indartsu-gogorrean kide guztien nagusi bihurtzea berehala. Ez da kasualitatea koadrila horretan «esclavo» ezizeneko pertsonaia ahul bat egotea.

Giro horrek sortutako

harreman horiek, gizonaren makurtze horiek, debildade horiek, leialtasun-eza horiek dira filmea eraikitzen dutenak, haria frango simplea delarik (koadrila osoaren ibilerak maniobra batzutan «esclavo» hiltzen den/duten bitartean eta gertakizun horren ondorioak «Jaguar», «Poeta» eta tenientearentzako).

Instituzio militarri egiten zaion kritikakxio bakarra «gertakizuna» estaltzearena da. Gainontzekoan, hasieran hain gogorra ematen zuen tenientea, «gaizto» papera zeukana, «zuzena» da bukaerarako.

Egia esan nahiago izango genuke Peruri buruzko beste zerbait ikustea, baina jakinda hango gobernuak, hango «Goardia zibilek» daramaten jokabidea, eta ikusita Vargas Llosa zein ondo etortzen den gobernu eskuindar horrekin, ezin espero genezake gauza handiegirik pelikularen «maila humano» horretatik kanpo.

Total, kuartel giroa eta nobatadak munduko guzti-ko gauzak dira!

mendi ibilaldiak

urriaren 27rako

Gasteiz: Palomares (1.436) - Pipaón. Tf.250354.

Tabira (Durango): Gernikako mendien inguraldia.

Iruñako mendi taldeak: Ibañeta - Lindux (1.221) - Espinal. Tf.227115.

Artibai (Markina): Markinari bira.

Gallarreta (Gallarta): Umeentzako V. Ibilaldi neurtua, egun guztirako. Talde honek ibilaldirik hitzaldi bat prestatu du, hilaren 25ean ematekoa.

Euskalduna (Andoain): Lumbier - Arangoiti (1.355) - Leire. Tf.592232.

Mendikari (Hazparne): Kakoetako itzulua, goizeko 7tan abiatuta. Tf.294336.

Besaide (Arrasate): (ume ibilaldia) Gorbeara.

Sestao Alpino: Bitigarra (1.163) - Roitegi, egun erdirako.

Club Vasco de Camping (Donostia): Zumbel - Peña Azanza - Bakedano. Tf.428479.

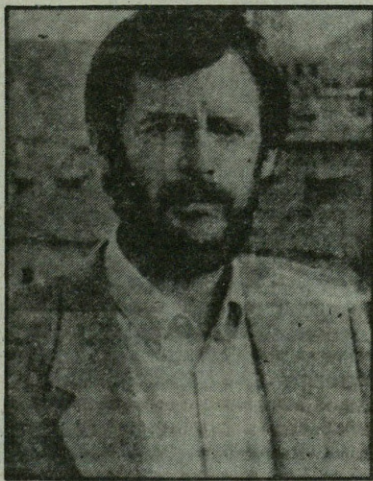
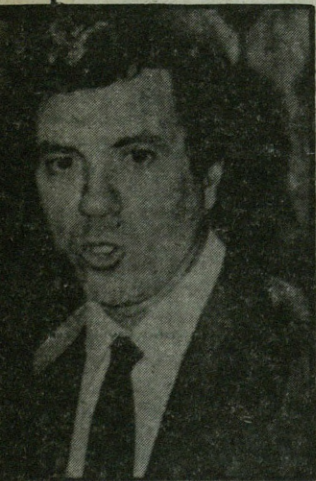
Meategi eskualdeko mendizale taldeak (Bizkaia): Egun horretarako Arroletza-k antolatuta V. ibilaldi neurtua izango da.

Anaitasuna (Azkoitia): Orientazioko ibilaldia, Bergaran.

Pagoeta (Zarautz): Urbiara.

Itzuli daitezkeen errefuxiatuen zerrenda susmagarria

EZ da eman izenik baina 150 iheslari hegotarrek berriro muga iragan dezaketela aipatu da Madrilgo Barne Ministraritzatik bezala PNVko senatore den Azkarragaren aldetik, aipatuz luzarora itzul litezkeen errefuxiatuen kopurua 800etara iritsi ahal izanen litzatekeela. Operazioak funtzionatu dezan ez dela komeni izenik ematerik komeni argudiatu du Azkarragak, Esnaola-Iruin abokatu bikoteak horren beste esanahi posibleak agertuz erantzun diotelarik: itzul daitezkeen iheslarien izenak publikatuz gero berek erabaki beharko lukete zer egin, eta hola aldiz badirudi itzultzea eskatzearen ondorioz erabakiko litzatekeela interesatuaren errugabetasuna.

Kontraesan ugari bada Barrionuevoren azken hitzaldietan, hala nola benetan ETAn konprometituak 50 bat bakarrik direla dioenean; Interpolek estradizoak baino lehen 100 iheslariz gainera zerrenda bat jaso zuen, denak ere polizia espainolaren ustez odol delituetan nahasiak. 200etako zenbakia ere eman izan da.

Badirudi Esnaola-Iruin abokatuek salatu duten bidetik doazela tiroak: zerrenda berri honekin gizarteratze edo reintsertzio bidea indartuz, Cassinellok soziologia militarri buruzko kongreso batean aipatutako mogimendu «positibo» bat nahi da borobildu, GALen ekintzekin eta Estatu Frantsesaren neurriekin osoturik. Baionan duela aste gutxi izandako asesinaketak hori erakutsiko luke. Ez da ahaztu behar atentatu inteto gehiago ere izan dela asteotan, iheslarien erreflexoek galerazi dituztenak.

OTANi buruzko erreferendumik ez da egingo

SOZIALISTEN artetik OTANetik ateratzea planteiatuzko erreferendumaren alde dauden izenak ari dira prentsan azaltzen eta oso urriak iruditu zaizkigu. Ikusten diren izenak, Nicolás Redondo-eta, pentsioen goraberekin izandako maniobra gogora erazten dituzten komentarioak sortu dituzte. Gobernu sozialistak OTANen inguruan aspertze sentsazioa lortu nahi duela dirudi eritzi publikoaren

baitan, eta lortu duen ala ezaren termometroak izanen dira lasterrera iragartzen diren mobilizazioak. Oraingoz, udazkenorok Parlamentu Espainiarrena «nazioaren» egoeraz egiten den debaketik bazterreratzea lortu du gaia, lorpen ekonomikoetara mugatu nahi duelarik. Hurrengo hauteskundeak bitartean tarte gutxi geratzen da erreferenduma egin ahal izateko, eta zenbait iturrik aipatu badu ere suspentitzeko posibilitatea, beste batzuen aburuz abstentzioa gehitzeko maniobra lirake azken hilabeteotako luzapen amaigabeak.

Arabian ere egurrean garaikozaleen kontra

ARABAN, alderdiaren sektore ofizialistak kontrolatua daukan probintzian, Gasteizko uri buru batzarra zen kritiko edo Garaikoetxearen jarraitzaileen gotorra. Batzoki horretan Arzalluzek ezarritako lerroari jarraitzen zitzaizkionek erdietsi dute beste batzoki bat eraiki ahal izatea, Txagorritxu, El Pilar eta Gasteiz hiribidea hartuko dituenak. Gasteizko juntan gehiengoak kontrako erabakia hartu zuen arren ABBk hala erabaki du. Alderdiaren makinariak ez du barkatzen. Nafarroan, bitartean, Gaztelu plazako batzokia nork erabili dezakeenaren inguruan dago auzia planteiatua tribunaletan.

«Enbata» Ipar Euskal Herrian fronte nazionala eskatzen

HIRU bidetatik ari ziren Ipar Euskal Herriko abertzaleak martxoan helduko diren hauteskunde lejislatiboetarako prestatzen. Herri Taldeak, Laguntza eta independente talde ugari bat (denetara ia bi zientok hartu omen du parte bilkuretan) konberjentzia bat eztabaidatu dute, sektore batzuetatik eszeptizismoz eta beste batzuetan ilusio handiz begiratu dena.

Kanboko «Ipar Euskadi Gaur» haren kronikan ARGIAko orrietan adierazi zen gisan, zenbait hauteskide proposatu zuten kantonamenduzkako mogimendu bat, eta hauen eta aipatu dugun lehen konberjentziaren edo «desmarxa» deitzen deitzen denaren artean harremanak izan dira, oraindik, guk dakigula, akordio finkoetara iritsi ez badira ere.

Hirugarrenik Azkaineko auzapeza den Andre Luberriagak bultzatzen duen operazioa dago, Hego Euskal Herriko PNVk babestua, baina mugaz haraindik beste konponenterik ere baduena. Iparraldean aipatzen da Donibane Lohitzuneko Ithurralde alkatearen gizona dela Luberriaga, haren irudi frantses eta eskuindarra dela medio aurretik botatzen duena. Baina «Ager» kazetako jendearen bultzadak PNV etiketa garantizatzen dio.

Azken asteko «Enbata» kazetan Jacques Abeberri editorialgileak Luberriagagandik hasi eta Herri Taldeetaraino hartuko lukeen fronte abertzale bat proposatu du, duela urte asko defenditzen duen lerrotik. Enpresa zailak proposatzen ditu oraingoan ere Abeberri.

Andre Luberriaga, PNVren operazioa Iparraldean

«Goiz-Argi jendeak gostu duen maneran mintzatuko da»

Postal batean sartzeko herria da Azkaine. Eta zine italianoaren eszena bat osatu genuen Azkaineko alkateak, alkateordeak, herriko apezak eta kazetari honek Luberriagaren bulegoan. Bazkalondorako utzi dugu elkarrizketa, lasaiago solastatzeko, eta herriko goardiak gidatu gaitu mobiletean auzapezaren etxera. Aise mintzo da zortzi urte alkate daraman enpresagizon hau, kristalaren bestekaldean Ipar Euskal Herriko basoak urre bihurtzen diren artean. Modan dago Luberriaga.

ARGIA.— Andre Luberriaga, aspaldian Azkaineko alkate dena, ez dugu askorik ezagutzen Hegoaldean. Nondik zatotz?

Andre Luberriaga.— Nik anitz urte pasatu ditut ez bakarrik Euskal Herri-
tik kanpo, urruti, baina Frantziatik urruti pasatu ditut urte andana bat, Hegoamerikan. Renault etxearen kargudun eskolan apailatua izan naiz, eta gero izan naiz Hegoameriketako. Ondoren Espainian bost urtez, Madrilen nintzen baina nituen azpiko Espainia eta Portugaleko Renaulten garaje eta saltzeko puntu guztiak.

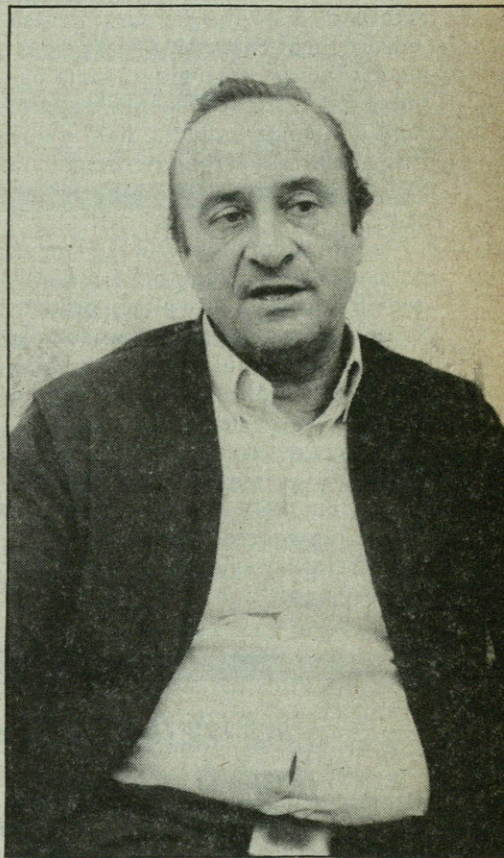
Baina banuen bihotzeko mina Euskal Herri-
tik horren urrun bizitzeaz eta hasi nintzen esaten nere buruzagi larrienei, Pariskoei, «nahi nitek Euskal Herria etorri». Eta esan didate, «baina mutikoa, ez duk egiten ahal fitsik Euskal Herrian, Renaultek ez dik deusik, halanola zenbait enpresa ttipi edo erdi-ttipi horietarik», eta hala

eman ninduten Baionako Renaulten buru. Beraz, nere borondatez, nik hautatu nuen ainitz beherago etorriko nintzela baina nere Herrian biziko nintzela.

Hola izendatu ninduten Baionan eta hor egin ditut 11 urte, eta gero eman naute buruzagi larri gisa «Europacar». Autoak, autobusak eta kamioi handiak alokatzen ditugu. Horretan dut Euskal Herria eta Landes guztia azpiko.

A.— Nola iritsi zara Azkaineko alkate izatera?

A.L.— A, ni Azkainen sortua naiz, eta salbu Parisen nintzelarik, bi urtez, eta gero Hegoameriketako eta Espainian nintzen urte horiek baztertuz, beti Azkainen bizi izan naiz. Eta kanpo erresumetarik etorri nintzelarik, denak oroitzen ziren nitaz; aski errex izan da indar haundirik gabe Herriko Etxe edo udalaren nausi sartza, nere lagunei esker.

Mixel Labeguerie-ren asmoen jarraitzeko gogoa aitortzen du Luberriagak.

Zeren eta gu sartu arte kanpotiar frango bazen; hemengo auzapeza kanpotiarra zen, frantses sortua baina Marrokian-eta ainitz urtez bizi izana. Hemen ainitz adoratzeko ditugu urrungo eltzak eta nere lana zen eta nere lagunena esatea hemengo bozemaileei: «kasu! Euskal erran xaharra behar da buruan atxiki: 'urrungo eltzak urrez, hunat ordu lurrez'». Hasi genuen gure politiko kanpaina, eta lehen aldian, orain dela hamalau-hamabost urte aise pasatu ginen ni eta beste lau lagun, baina majoria ez genuen izan.

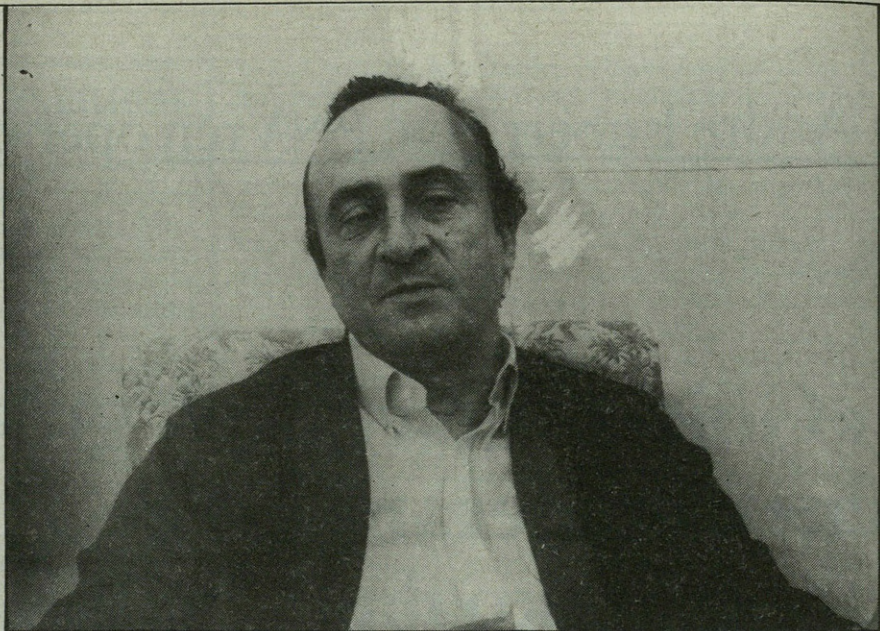
Orain dela zortzi urte t'erdia airez-aire pasatu ginen, eta duela bi urte t'erdia biktoria handia izan dugu, hiru-ruetarik biek guri eman digute boza. Hori hemen, Diputazio Foralarendako zailago izan da, zeren ni naiz diputatu forala baina ez nere komarka edo kantonamendukoa, bazter edo auzo kantonamendu batean naiz. Uztaritzen. Gudu bortitza egin behar izan da diputatu gaulista kanpora emateko.

A.— Zerk eraman zaitu garaipen horretara?

A.L.— Bi-hiru gauzak irabaz arazi didatela esanen nuke. Batetik nere euskaltasunak, jendeak bait zekien errotik euskalduna eta euskaltzalea naizela. Gero enpresako buruzagi fama eta lantegietako gidari fama bannen. Eta nik uste, azkenik esateko, fama bat eman zidatela, nahi nuela Euskal Herrian zerbait berri egin eta ez lehengo ildo zaharretan urratsak eginez.

Ordurako lagun batzuekin sortua nuen «La Jeune Chambre Economique» Baionan, 36 urte nituen orduan. Hartan su hartu zuen nere izen ttipiak, eta pixkaka-pixkaka jendeak ohartu ziren behar bada on zela xahar horien orde zerbait gaxte xog ematea.

Baina ez da errez, zeren eta ni bezalakoa batek esaten duenarik «nik nere ideiak ditut, PNVko ideiak», gutti edo aski, erran gabe doa, jendeek esaten dute «baina hori independentista duk, hori espainola duk, hori Frantziaren

Zenbait hautetsiren mogimenduaren eta Herri Taldeen inguruko konberjentziaren ondoko, Luberrigak «Goiz Argi» sortu du.

minak, ezagutzen dituzu zuk ere, PNV direla esaten dutenak baina horiek ez dute kargurik politikan. Baina hemen PNV dela esaten duenak ez du pasatzeko xantzarik izanen, ez alkate, ez diputatu foral ez deus.

Nik xantza hori izan dut pasatzekoa, orduan ez bait zen horren garbiki esaten PNV ginela edo hola, ez beldurrez edo ahalgez, ez bait zen moda; orain moda gehixeago da, aiseago esaten dugu. Eta partikularzki xantza izan dut, fama izatea, gazte, lantegiko buruzagiena eta hola.

egiten badugu hemen, gure burua zioloan sartzen dugu. Hori kartetan bezala da: ixtant bat egiten ahal duzu gezurrean, zenbait tanto tiratu, baina ez partida guztia.

A.— Iparraldeko estiloan, beraz. Eta mogimendu horren buru zerorri jarri zara, auzapezen eta hautetsien bilkura zabal bat antolatu nahiz.

A.L.— Bada paper bat, eta ixtantean irakurtuko duzu, dei egiten diena Euskal Herriko hiru probintzietako hautetsi guztiei. Horiei adierazten zaie hil honen 19an, arratsaldeko bost ornetan, Hazparden eginen dudala biltze bat zeinetan argitaratuko bait ditut nere lagun batzuen eta nere izenean nola eta zertarako dugun sortaraziko batasun berri bat. «Goiz-Argi» emanen diogu izena, frantsesez «L'Aurore», baina euskaraz arras politago egiten du.

Bilkura horretan esplikatu dugu lana nola eginen dugun. Eta nolaz ez bait da deusik hain garbirik halanola etsenplu batzuen emaita, paper honetan esaten diet lagun guztiei, badira 2.200 hautetsi Euskal Herrian, emanen dizkiedala 15 etsenplu, zeinetan haiek akort badira gurekin jokatzeko ahal bait gara lanean biharamonetik beretik. Eta uste dut hamabost puntu horiek argituko ditudalarik aintzek eginen dutela gibeleraz bezala, esanaz «sobera eskualduna duk jokabide hori», eta beste aintzek «baina beldur gintuana, epela izanen zela Luberriga, baina ez duk epela, hori duk hemengo Iparraldeko benetako jokamoldea».

«Errefuxiatu bat garbitzen delarik jendea ateratzen da, 'Gora Euskadi marxista!', baina hemen ez gara marxistak».

kontrakoa duk». Zeren hemen esaten baduzu autonomista zarela jendeek esaten dute independentista zarela, esaten baduzu PNV zarela «espainola duk» esaten dute.

A.— PNV edo inguruko definitzen duzu zure burua. Baina Iparraldean bada PNVren sekzioa, «Ager» aldizkariaren inguruan biltzen dena. Zuk zer diozu, PNV antolatu nahi duzula, ingurukoa zarela... nola zehazten duzu?

A.L.— Hemen ez da PNVrik zuen aldean bezala apailatua. Hemen badira zenbait gizon, denak nere adiskide

Hemendik aintzina nik ere irrisku handiak izanen ditut galtzeko. Zure galdeari bihurtzeko, hemen PNV bada, baina zenbait gizon dira, agerkari bat egiten dute, «Ager», arras ongi eskribatua, argitua, aintz mintzo dira bestaldean zer pasatzen den, eta entseatzen dira hemen ere pixkaka-pixkaka hango izpiritu bera sortzerat. Baina izigarri luze izanen da.

Nik erran nahi dudana da, jauna: guk PNV pentsatzen dugularik, hemen hemengo gisa egin behar dugu lana, eta han hango gisa. Hango gisa

A.— Hegoaldetik begiraturik, hala-ko panorama bat badugu egina Iparraldeko politikaz: Inchauspé eta eskuindarrak, sozialistak, orain arte aski marjinatuak egon diren Herri Taldeen-eta inguruan biltzen ari den mogimendua... Zuek non kokatzen zarete?

A.L.— Marjinal diren batzuek aipatu dituzu, eta behar dira bi hitz esan horiez. Gure anaiak dira, guk bezainbat maite dute Euskal Herria, haiek beren gisa eta nik nere gisa. Nik esaten dut ez dela tokirik gaur egun gure Iparralde ttiki-ttiki-ttiki honetan esateko politika mundu honetan «ni abertzale ezkerrekoa nauk», edo ni «abertzale eskuinekoa nauk», horiek tetelkeriak dira. Guk 19ko bilkuran esanen dugu «izan zaitezten ezkerrekoak, erdikoak nahiz eskuinekoak», zatozte gure batasun berrira, «Goiz Argi» deitu honetara lan egiteko Euskal Herria ukitzen duten prolema garbiez.

Ez gara mintzatuko Frantziako herri guztien finantz arazoak jakiteko, horiek Frantziako prolema dira. Mintzatuko gara hemengo puntuez. Gogotik emanen nizuke zenbait etsemplu, baina zuri ematen badizut heldu den 19an jendea ez da etorriko, eta nere jokoa hori da.

Nik esaten ahal dudana zuri, bekoz-beko: 15 puntu horietan jendeak harrituko direla. Zertaz? Lehenik, ez dugula aipatzen ere Frantzia: gure

prolema. Bigarren: gure prolemetan zenbaitek uste zuten baino urrunago joanen garela aipatze horretan. Eta hirugarrenik: zenbait epelek ikusiko dute, funtsean joanda, egiazko Euskal Herriko aterabidea hori dela. Eta uste dut eginen dutela indar bat etortzeko gurekin, beren burua bortxatuz bezala.

Izan daitezen erdiko, gaulista edo sozialista, denek parte har dezaten nahi dugu, baina kondizione batekin: ez

A.— Euskal kulturaren aldeko eskakizunak ez dira atzo goizean sortuak, eta hala ere kontrario gogorrak izan dituzte beti. Estilo aldaketan al duzu zuk hainbestearainoko konfidantza?

A.L.— Hemen «euskal kultura» aipatzen den bezain laster badirudi kontrarioek errebolberrak ateratzen dituztela. Baina hori zentzugabekeria da, eta behar da esan gozoki. «Goiz Argi» horrek, bere lanetako bat izanen du hizkuntz berri baten prestatzea.

«Jendeak badaki errotik euskaltzalea naizela, eta enpresa gidari fama ere banuen».

dadila hitzerdi bat aipa frantses alderdien politikaz. Guk nahi duguna: gure hizkuntza, gure kultura, gure nortasuna eta gure ekonomia, horra lau puntuak, eta horren gainean eginen dugu gure borroka.

A.— Kazeta hau hilaren 17 inguruan plazaratuko da, eta segurua da tamalez Iparraldera ez dela 19a baino lehen iritsiko. Hitzegin al dezakegu puntu horietako batzuen gain, labur bada ere?

A.L.— Etsenplu batzuk emanen dizkizut. Euskal Telebista. Hemen telebista hartzen dut, eta ez dizut gordetzen: arrats guztiz Madrilgo telebista hartzen dut, jakiteko Madrilek zer dion, ez sukurtsalista naizelako. Barkatu, baina gizon argitu batek behar du ezagutu besteek zer pentsatzen duten. Horren gisan, hemen ETB hartzea ez dut batere oker ikusten.

Horren inguruan lanean ari naiz duela urte t'erdi. Ez badute ongi ikusten ETB hartu dezagun, eman diezagutela dirua eta materiala guk geure telebista egin dezagun. Horien beldurra da gure nazionalismoa azkartuko ote den ETB ikusiz. Baina hori zozokeria da. Bordales eta Paristarrek behar dute jakin Jainkoak ez gaituela denak berdinean egin. Zertarako behar dugu denek berdinean telebista, berdinean irratia...? Zentzu oneko jendeak konprenituko dute hori, behar bezalako hizkuntzan mintzatzen eta idazten baditugu ideia horiek.

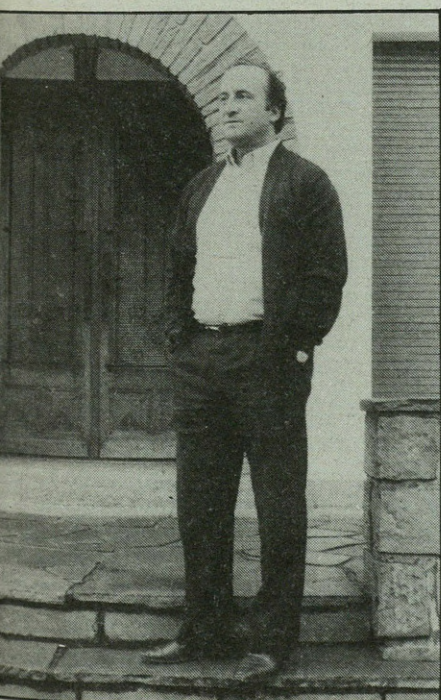
Jendea sobera aise mintzo da, halanola, iheslari bat garbitzen delarik, arrats hartan berean, edo biharamonean, berrehun-hirurehun-laurehun jende, ukabilak altxatuz, esanaz «Gora Euskadi marxista!». Ez da hori hemengo hizkuntza, hemen ez gara marxistak!

Hori da hizkuntza bat joaki ez dena hemengo kontsumidorearekin. Gaurko egunean kontsumazioeak egiten du merkatua. Zertarako balio du mintzatzea gisa batez, jendeak nahi duenari mintzatzea beste gisa batez? Mintzaira berri bat, hori da gure egin beharretako beste bat, gure pretentsioeak esateko manera xuxen bat.

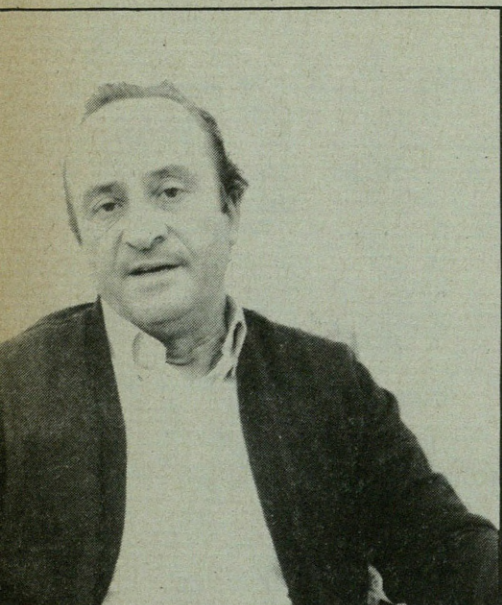
A.— Baina ez duzu operazio bat antolatuko ETB hartzearen eta mintzaira berri batean bakarrik oinarrituz. Ekonomia ere aipatu duzu.

A.L.— Badakizu, jauna, eta aurrekoa etsenplu gisa eman dut, Euskal Herrian ez da hiru probintzien mailako batasunik. Eta batasun horren kontra direnek esaten dute «baina gizona, zertarako behar gaituk juntatu 157 herritako auzapezak, non kokatze, zer egiteko...?». Gizon horiek berek emana dute beren baimena emana dute Frantziako alkate edo auzapezen elkarteak egiteko. Beraz, 36.000k ahal dute, baina 137k ez.

Guzti horiek behar dira esan, ez zarkari baina biperki, jendeak nahi duen mintzairan emanez. Zorgaitzez jendeak gustu ez duen maneran mintzatu gara edo idazkiak egin ditugu orain artean.

Paris, Hegoamerika eta Madrilén Renault enpresarentzako lan egin ondoren, Baionan enpresa bat gidatzen du.

GALEN aferean zer eginik ez denez, hildakoen alde otoitz egin beste biderik ez du ikusten Azkaineko auzapezak.

Beste puntu bat. Zuberoa arront baztertua da Lapurdi eta Baxenafarroatik, Olorongo «arrondissement» delakoan dago. Kasetetan, Euskal Herrikoa Lapurdi eta Baxenafarroan hedatzen da, eta zuberotarrek bearnesena erosi behar dute. Guk zuberotarren berriak jakiteko bi egunkari behar ditugu erosi. Baina hemengo kasetak 400.000 ateratzen ditu, pentsa ze indarra duen. Indarrez ezin gara joan bere zuzendariagana, baina 60 auzapez joaten bagara, eta behar bada beste 140 hautetsi...

A.— Marrazten diguzun mogimendu politiko horri notabilismo usaina alde guztietarik dariola aitortuko duzu.

A.L.— Eguberriak bitartean 200 bat hautetsi beharko litzateke bildu, eta orduan lan izigarria egingen genuke gure hizkuntzaren, kulturaren eta nortasunaren berriz gure eskutan hartzeko. Baina berrehun baino guttiagotan, guttiago eta ehun batetan arras gutti. Gure prolema da nombrea, kopurua.

Baina Herri ttipia bait gara, 250.000 arima, eta nola 15 puntu horietan aipatuko bait ditugu teknologia handiko puntuak, uste dugu hautetsi hutsekin ez ditugula egingo laneko multzo haundiak. Beraz, hilabeteren buruan edo hola, jendeak ikusiko du ainitz hautetsi sartuko dela batasun berri honetan, Jainkoak nahi badu, eta orduan zabalduko dugu gure «Goiz Argi» hori hautetsi ez direnei, egiteko multzo bat ez politikoa baina bai indar eta jakitate haundikoa.

«Errefuxiatuen aferean ez da deus egitekorik, desesperatuak gara».

A.— Arazo puntual batzuek mintzatu zara, baina arazo politikoeekin ere egingen duzue topo. Euskal Departamentu bat egiteko posibilitatea edo beharra, adibidez. Hautu bat eginga duzue horretaz ala gerorako uzten duzue?

A.L.— Nere hautua egin behar balitz... baina hemendik astebetara 200 izanen gara, Jainkoak nahi badu, eta denon artean beharko da erabaki. Dena den, hain garbiki esaten dizut hau, jauna: nahi bagaituzte zenbaitek pusatu, izpiritu txarkerian, azpijoko eta hola eginaz, sobera politikako puntuei buruz, nahiago dut biharamonean atera ezen ez hola segitu. Sobera petto egin dute hemengo ainitzek petto bera gure gain hartzeko. Nik hori ez dut nahi.

Badira gaiak nere bihotza zauritzen dutenak, baina batasun horretan zenbait denboraz gure gain hartu behar ez direnak. Zein diren ez dut orain esan. Baina sortze biharamonean xahutu nahi gaituztenek aski dute nahi ez dugun sail batzuei buruz bortxatzea. Ez dut pretentsionerik egingen ditugula guk besteek sekula asmatu ez dituzten gauzak, gezurra litzateke. Ez dut pretentsionerik egingen ditugula besteek egundaino defendatu ez dituzten gauzak, gezurra litzateke. Nik esaten dut entseatu behar dugula, eta agian irabazi, beste batzuek egitera alferrik entseatu diren gauzak.

A.— Eta hola iritsiko dira heldu den martxoko hauteskundeak.

A.L.— Gure batasun berriaren izean ez da nihor presentatuko, ez dugu suizidiorik nahi, sei hilabeteren buruan bozken aurrean gure batasuna ez da deus izanen oraino. Ez dugu deus jakin nahi Frantziako hautetsiez. Gehien egingen duguna da galdegin kandidato guztiei publikoki ea zein den beren pentsatzeko manera gure puntuei buruz, bozemaileek ikusi dezaten nola behar diren jujatu kandidatoak. Baina gure batasunak ez du santa sekula esanen noren alde eman boza. Heldu den martxoko kandidatoek deus gutti dute ikustekorik Euskal Herriaren geroaz, eta ez duten inportantziarik ez diogu emanen episodio horri.

A.— Hegoaldetik kezkatu gauden errefuxiatuen geroarekin, batez ere azken episodio odoltsuen ondoren. Zer egin daiteke horretaz?

A.L.— Ez da deus egitekorik, sail horretan Parisek gogoan duena egiten du: paperak nahi duenari eman, urtetan goaitan egon ondoren, nahi dutenei ukatu, hamar mila kilometretara igortzen, paperik gabekoak utzi... Es-kuin nahiz ezkerrekoek, berdin egiten dute. Desesperatuak gara.

Gero GALEko ixtorio hori, urdekeria bat da, mundu guztiak konprenitzen du. Ez dira izaten ahal jende-hiltzaileak hain ongi apailatu eta pagatuak Espainian politikan oso goian dauden laguntzarik gabe. Nik jakin nahi nuke ea hartu den laguntzailerik politikaren sailean Frantziako partean. Zeren ez dut sinesten hain lasai ibili daitezkeenik jende-hiltzaileak... eta ze jende-hiltzaile, munduan atxemaiten ahal diren perrekerienak, putta-ibiltzaile, droga saltzaile eta horietarik... soziate batean diren nazkagarrienak. Gauza itsusia, hunkigarria, eta jendea kexu da.

A.— Ez al da irtenbiderik ikusten horren aurrean?

A.L.— Euskal Herritik zer nahi duzu egitea, gaizoa? Mozio bat bozkatzeko, erranez barne ministrariari zerbait behar dela egin? Bere baitarik behar du jakin, bere lana, zer balio du mozio batek? Eta gero grebak egiten ahal dira eta hau eta hura. Zer nahi duzu, bakotzak... Nik, lau gizon gaiso horiek hil zituztelarik badakizu zer egin nuen? Biharamonean, isil-isila, Baionara joan naiz, zazpitan, eta meza entzun dut, kaputxinoen kapera ttipi-ttipian, ez nau inork ikusi, ez nuen lekukorik nahi, nere pena, nere zauria gogoan, otoitz egin dut, lau maluros horien arimentzat, eta mundu honetan utzi dituzten aitentzat, amentzat, emazteentzat, haurrentzat, lagunentzat. Zer gehiago egiten ahal dugu? Zer positiborik?

Iñaki ZUBIONDO

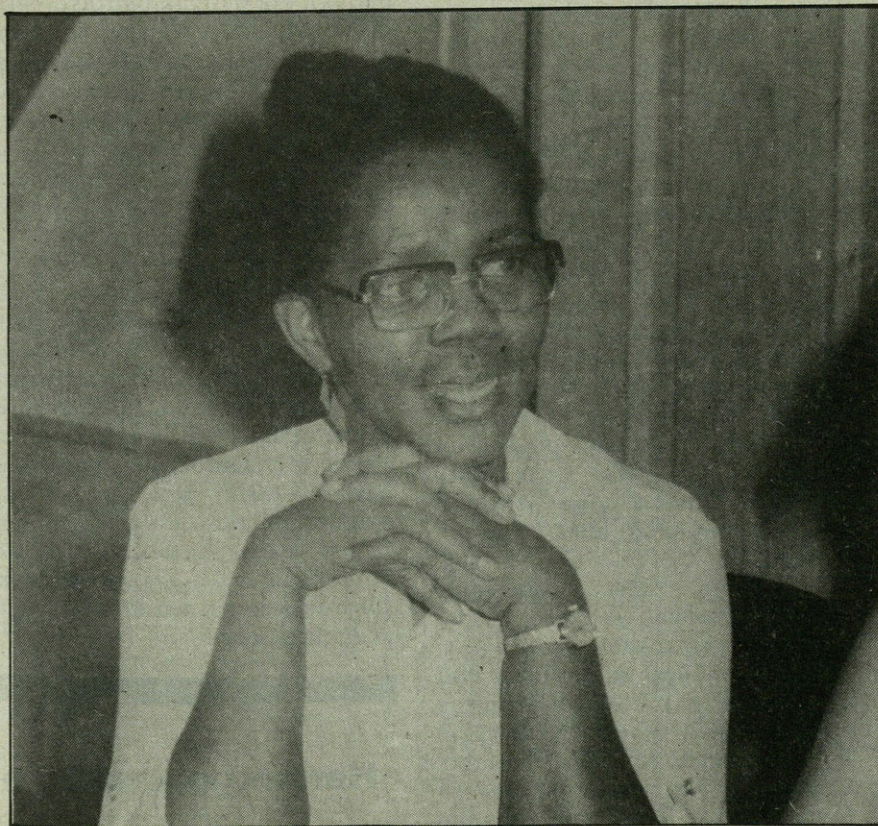
A.N.C.ko Eleonor Kanhiyle-rekin, Bilbon eta Afrikaz

«Orain ofentsibara jokatu beharra dago»

Eleonor Kanhiyle A.N.C. African National Congress-eko militantea Euskadira etorri zaigu, Hegoafrikako herriak inoiz baino beharrezkoagoa duen solidaritatea euskaldunoi ere galdetzeraz. ARGIAk ere entrebista egin nahi izan dio. Elkartasunaren hariak pazientziatzaz elkar lotzen dira.

Eleonor-ek Bilbon hartu gaitu, bera dagoen hotelean. Jazkera erraza du, pertsonalitate polita. Eskuak sekuritatez mogitzen ditu. Agradablea da, barre egiteko laguna. Baina hori gero ageri da, entrebista denboran serio mintzo bait da, hango egoeraren larritasunak irribarrerako apenas lekuri uzten duelako.

Bi orduz izanak gara berarekin. Galde-erantzunak, txit laburturik, honakoxe hauexek.

«Praktikan bantustanetako sasi gobernuak desagertu dira».

ARGIA.— Zertan zaudete, orain, Hegoafrikan?

Eleonor.— Gobernuak emerjentzia estatua deklaratu du, eta Batasun Fronteko buruzagiak eta ANC-koak detenitu dituzte. Guk aurren-aurrena eskatzen duguna gure preso guztien askatzea da; Nelson Mandela eta beste guztiak kaleratu daitezten.

A.— Hori izango da zure kanpainiaren helburua...

E.— Bai noski. Hori eta hegoaldeko Afrikako gainontzeko estatuen situazioa ere bai: Hegoafrikak «fronte-lerro»ko estatuen mugetatik tropak etxeratu ditzala. Izan ere hango prozesuak bata bestearekin oso lotuta daude. Angola bakean utzi dezaten oso da inportantea, eta Namibiak independentzia iritsi dezan.

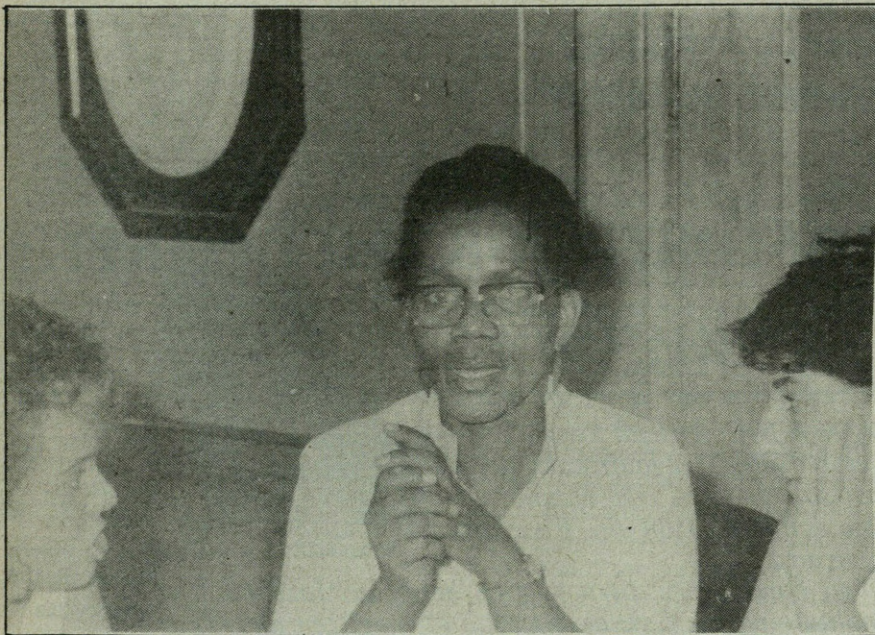
A.— Zuek borroka armatua egiten duzue ezta?

E.— Bai. Hegoafrikako herriak borroka armatua egiten du. Eskubide minimoen alde. «Pertsona batek, boto bat» eskubidearen alde.

A.— Hortaz zuen erreibindikapenak nahiko minimoak dira.

E.— Funtsean *Freedom Charter*ean («Askatasunaren Agiri»)an biltzen diren erreibindikapenak ditugu.

ATOR

ATOR

«Hango familiak esan dit: pare bat urtetan, hemen izango zara».

Nazio talde guztiek eskubide berak izango dituzte

Charter hori ANC-k sortu zen urte berean bereganatu zuen, 1912an. «Herriak gobernatuko du», «ez da arraza diferentzia politikorik izango» eta horrelako printzipioak biltzen ditu agiriak.

A.— Zenbat txuri, zenbat beltz zarete zure herrian?

E.— Oraintxe badira lau milioi t'erdi txuri, boterean direnak, eta hogeitabi milioi beltz, bat ere eskubiderik ez dutenak. Inportantea da esatea, hogeitabi milioi horiek, populazioaren gehiengoa osatzen duten horiek, Hegoafrikako lurren %13an bizi direla, eta lur horiek Hegoafrikako alperrenak direla.

A.— Gogor izango da hango bizimodua.

E.— Bai, jende hori konzentrazio kanpotan bildurik dago, esate baterako... Haurretan, por ejemplo, jaioak bost bakoitzetik bat hil egiten da. Eta gobernuak lurralde horietara kontseilari batzuk igorri ditu, talde armatu batzuk erabiltzen dituztenak, jendea kontrolatuta edukitzeko.

A.— Borroka armatuaren zerara itzuliaz, noiztik egiten duzue?

E.— 1961etik, orduan errepresioa arras gogortu zen (*urte hartan Shapervilleko triskantza burutu zuten arrazistek*) eta ANC-k borroka armatuari ekin zion.

A.— Orain dela gutxi etapa berri bati ekin diozue, aditu dugunez.

E.— Etapa berri bat? Bueno, gertatzen dena zera da, kalean, hiletetan, nonnahi, jendea akabatzen digutela, orduan orain arte interes ekonomikoak kolpatu ditugu, zentral nuklearrak, eta abar, orduan momentu bat iritsi da, non, bueno, esan dugu, honaino bale, hemendik aurrera geuk ere joko dugu bada, haiek ere zeratuko dira, eta hala da, batipat helburutzat poliziaren komisaldegia eta gobernuak igorritako lehen esan ditudan kontseilari moduko horiek hartzen direlarik.

A.— Zer zarete, erakunde politiko-militar bat, edo...?

E.— Guk borroka armatua egiten dugu —bueno, nik ez dut inoiz ezer egin, baina guk borroka armatua egiten dugu. Orain, operazio militarretarako jende bat badago, *Umkhonto we sizwe* ('Nazioaren lantza', *itzuli da hemen*) izeneko taldean. ANC-ko partaide dira, baina horiek ekintzak egiten dituzte.

A.— Partidua erabat ilegala izango da noski.

E.— Bai, bai, denak ilegalak.

A.— Partidu legalik al dago... beltzetan esan nahi dut?

E.— Bai, badago. **United Democratic Front** legala da, bertan bostehun baino gehiago erakunde bildu da. Funtsean ANC-ren puntu edo ardatz berdinekin funtzionatzen dute: «pertsonek bat, boto bat», etab. Baina haiek berriak dira, 1983an sortu bait ziren, eta legalak dira. Gugandik erabat aparte dira.

A.— Namibiako SWAPO-rekin zein hartu-emanak dituzue?

E.— Onak, hartu-eman onak.

A.— Batera ekintzarik egin al duzue?

E.— Ez zait iruditzen. Baseak eta guzti aparte ditugu. Etsai bat bera dugu, hori bai, horrek batzen gaitu.

A.— Hegoafrika barruan ere, etsai bat duzue, baina, bat eginda borrokatzen al duzue? Nazio taldeez, etabarrez hitz egizu zerbait.

E.— Hegoafrikako gobernuari diferentzietan sakontzea interesatzen zaio, eta guri berriz bat egitea, ahal dugun gauzetan. Bat baldin bagara etsaiari jotzen ahal diogu, zati eginda ezin genezake. Hori gobernuak badaki, eta beltzak bantustanetan sartuta edukitzen gaituzte, eta indioak eta mestizoak aparteko auzoetan edukitzen dituzte. Bantustanak beltz-nazioen arabera eginik daude. Zuluak bantustan batetan daude (Kwazulu), vendak beste batetan (Bophuthatswana-n), pondak beste batetan (Transkei-n), eta abar.

A.— Zu zein naziotakoa zara?

E.— Ni zulu naiz. Orduan zu nazio batetako baldin bazara ezin zaitezke beste nazio batetako beste bantustan batetara pasa, baimen berezi batekin ez bazoaz behintzat. Indio auzoren batetara pasatu nahi izanez gero berriz zeresanik ez. Orduan gure borrokaren helburuetarik bat horixe da, bantustan horiek desagertu daitezen. Orain esan daiteke egindako borrokagatik bantustanetako gobernuak erabat deuseztuta daudela, ez direla esistitzen.

Herriak gobernatuko du

A.— Datu horregatik, eta beste askorengatik, Hegoafrikan iraultza lehertzeko puntuan dagoela ematen du. Ze inpresio duzue?

E.— Bai. Orain ofentsibara jokatu behar da. Hor ikusten dituzue oraingo Thatcher-en erreazioak—eta, lehen baino askoz ere dudatiagoa agertzen da, han Ingalaterran horrelakoxe ambientea nabarmentzen da. (*Eleonor Londresen bizi da bere alabatxoarekin*). Bestalde nire etxeok, han bizi direnek, esan didate: «Zu pare bat urtetan hemen zara». Horrek adierazten du ambientea.

A.— Eta arrazen zera horretaz, ANC-n, zer, denetariok al zaudete?

E.— Horixe... Nazio eta kolore guztietakoak ditugu. Gure batzorde ejekutiboan, esate batera, 35etik, 30 beltzak ditugu, bat txuria, bi indio eta beste bi mestizo...

A.— Beste gauza bat. Desmond Tutu-z, zer iritzia duzu?

E.— Gizon hori kasu espezial bat da, esan nahi dizut, beste horrelakorik ez dago, zeren bera bezala dabilzan edo

ibili litezkeen besteak preso egoten bait dira. Baina bera, gotzaia, munduan ezaguna, ba hori, ibili dabil. Bestela, bera borroka armatuaren kontra azaltzen da, baina aldi berean ANC apoiatzen du.

A.— «Fronte-lerro»aren estatuekin dituzuen hartu-emanetaz galdegin nahi nizan.

E.— Horiekin denekin hartu-eman diplomatikoak ditugu. Tanzania-rekin, Lesotho-rekin, Botswana-rekin, datorren urtean ez-lerrotuen bilera nagusia ospatuko den Zimbabwe-rekin, Angola eta Mozambike-rekin. Estatu lagunak gara, ulertzen?, antzeko problemak ditugu, desarroilo problemak, inperialismo problemak...

A.— Mozambike-rekin ere ongi, Samora Machel-ek Botha-rekin firmatu zuen paktua eta gero? (*Gogora dezagun, lehengo urteko martxoan sinatu zutela paktu hori, eta haren arabera Hegoafrikak Mozambike-ko MNR-ko kontrairaultzaile presuntsoei—presuntoak diogu, zeren egiaz beren armada bait zen ekintzak bururatzen*

Lurraren emaitzak denonak izango dira

zituen— laguntza moztuko zien, baldin eta Maputo-k African National Congress-i apoio guztia kentzen bazion. Horretan gelditu ziren, eta Mozambike-k ANC «neutralizatze» hartu zituen neurriak Afrikako medio progresistetan oso eztabaidatuak gertatu ziren).

E.— Mozambike-n lehenago ANC-k bazituen etxe batzuk, jende liberatuarekin lanean. 1981ean Hegoafrikak etxe horiek bonbarkatu zituen, horietako batetan hil zuten izan ere nire senarra, ANC-koa bera ere. Gero presioak segitu zuen eta paktua etorri zen. ANC-ko militante gehienak Mozambike-tik bota zituzten, sei ordezkari bakarrik gelditu ziren. Baina paktuaz hobeto Samora Machel-i galdetu beharko zenioke.

A.— Zenbat errefuxiatu zarete?

E.— Denetara ez nuke jakingo esaten... Lehengoan irakurri nuen ez. Zambia-n bi mila edo hiru mila baziren, ez dakit bestetan, milaka asko gara, gero berriz anitzetan errefuxiatu politikoak eta lan beharrean aldegiten dutenak bereiztea ez da erraza izaten...

Horretan edo piska bat geroxeago utzi dugu Eleonor. Afaritar zahoan lagun batzurekin, eta gauza berriak ikusiko ditu, eta sudur inguruak katu-gisa zimurtzen dizkieten irribarreak bestek ikusiko ditu, eta bere herriko hil-ala-biziko gora-beherak beste batzuri kontatuko dizkie, hala behar duelako.

P.Sastre

HEGOAFRIKAREKIN HARREMAN EKONOMIKO GEHIEN DUTEN 10 ESTATUAK

Estatu Batuak
Japon
Mend. Alemania
Bretainia Handia
Suiza
Frantzia
Italia
Herri-behereak
Hongkong
Taiwan

HEGOAFRIKAKO MINERALE POTENTZIA (mendebaldeko produktoreekin konparatuta)

Metala edo minerala	Esportazioa		produkzioa		erreserbak
	posizioa	%	posizioa	%	posizioa
Platinoa	1	92	1	91	1
Vermikulita	1	81	1	32	2
Vanadium	1	86	1	32	1
Urrea	1	68	1	71	1
Manganesoa (metala)	1	67	1	55	—
Manganeso minerala	1	43	1	41	1
Ferromanganesoa	1	20	1	43	—
Kromoa	1	75	1	61	1
Ferrokromoa	1	48	1	33	—
Andalusita	1	58	1	46	1
Diamanteak	1	41	1	46	1
Spatofluorra	2	27	2	15	1
Uranium	3	24	3	14	2
Zirkonium	2	23	3	19	2
Titanoa	3	17	4	22	3
Amianto	2	15	2	13	4
Ikatz	3	17	4	7	3
Antimonioa	6	9	2	29	2
Burdina	6	5	8	5	6
Nikela	6	12	5	4	5
Kobrea	6	4	9	4	8
Estainua	9	3	8	1	12
Beruna	7	10	6	3	4

Iturria: South Africa Mineral Bureau, aurtengo iraileko *Le monde diplomatique*-n aipatua.

Iturria: Financial Mail, Johannesburg.

Erdian S. Lewis (1936). Bere ezkerrean: L. Valentine. Bere eskubian: D.J. Williams.

SAUNDERS LEWIS-EN IRAKASPENAK

Ia batera galdu dituzte galestarrek beren bi aittonamoña famatuena: Kate Ropberts And. (94) ipuinlari eta nobelaria, joan den ptsailean, eta Saunders Lewis Jn. (92) politikari eta idazlea, joan den irailean. Hots, «Egin»-en (ik. X8) bigarrenaren heriotza aipatu nuenean, «Cymruko Telesforo hil dela» idatzi nuen. Eta baiespen hori hobeki zehazteko eskatu dit zenbaitek. Horretara datoz, beraz, lerro hauek.

Zinez esan daiteke S. Lewis Cymruko borroka abertzale guztietan mogitu dela; eta beraren ibilbidea eta patua, horretara, eredu gerta dakizkigukeela, baita argiiturri oparo ere.

Aberrigintzan dena saiatu zuen S. Lewisek bere Cymru maitatua galestartzeko eta abertzaletzeko («kemri») ahoska otoi hitz hori, gutxi gorabehera galestarren antzera egiteko). Eta, Telesforok bezalatsu, urteak joan ahala, bere adinkideekiko urrundu, eta gazteagoek txalotzen zutela erreparatzen zuen.

Jakinq, Txomin Peillen ere aipa nezakeen. Zuberotar honek, jakina denez, Jon Mirandek bezala, Parisen sorturik, frantses oso eta borobil bilakatzeko baldintza guztiak baitzituen bere alde; Saunders Lewis ingelesteke bezala. Zertarako jadanik etendako nazioloturak birlotuko? Baina Txomin bere arbasoen Urdatsera itzuli den bezala, S. Lewis ere Cymrura itzuli zen.

Galestar idazlea Cheshirenzen jaio zen, Cymrutik at (Airnon edo Santanderren bezalatsu, mugatik hurbil). Eta

bere familian kemrieraz mintzo bazen ere, ingelesez hartu zuen eskola: Wakkasetko Liscard High School delakoan. Eta gero ere Liverpoolen errezibitu zuen karrerairakaskuntza: deserrian, hitz batez, eta ingelesez. Zertarako galestartuk?

Hala ere, ahal bezain laister itzuli zen S. Lewis bere aberrira; artean, Liverpoolgo Unibertsitatean, iaia izkuttuan, behar ez zituen zeltikozko eskolak entzule gisa jarraitu ondoren. (Telesforo, oker ez banago, Madrilen egon zen ikasle).

Nola abertzaletu zen S. Lewis? Noiz? Berak aitortzen zuen: Belgikako trintxeretan (1418 gerratean, beraz) Emrys ap Iwan galestar abertzalearen biziera irakurri zuelarik. Lewis 1893an jaio zenez gero, gaztea zelarik; baina, berriro ere, erabat atzerrian.

Berehala bere literatur tesia bukatu ondoren, Galesko Unibertsitatean

sartu zen. Eta 13 urtez, 1923tik 1936ra Abertaweko Ikasguan azaldu zituen kemrierazko hizkuntza eta literatura, Cymruko Hegoaldean.

Besterik ere egin nahi zuen, ordea, eta 1925an, «kemrieradun» mordoxka baten laguntzaz, «Y Blaid Genedlaethol Gymreig» Alderdi politikoa eraiki zuen; gerora «Plaid Cymru» soilki deitua. Eta 1939ra arte Alderdiko Lehendakaria izan zen.

Alderdiaren habe nagusia nazio-hizkuntzaren erreibindikazioa jarri zuen; eta 1932ra arte partiduak argitaratzen zuen hilabetekari bakarra («Y Ddraig Coch» zeritzona) kemriera hutsez zetorren. Caerdydd (= Cardiff)ko «erdaldunen» presioa gabe, Lewis ez zuen ingelesez ezer argitaratuko; ezta abertzaletasuna zabaltzeko ere. Eta alde honetatik, «Adfer» taldea izan daiteke gaur, hein batez, haserako S. Lewisen jarraitzailea.

Jaiotzako «Plaid Cymru» zahar haren bost helburu nagusietan, nabarmen ageri da S. Lewisen eragina: 1/aurrerakoan ezinezkoa izango da Galesen inork inolako eskolakuntzarik ingelesez hartzea; 2/ eskola mailatik eta Unibertsitate mailaraino, ikasketak guztiak kemrieraz egingo dira, 3/ Unibertsitatean matrikulatu ahal izateko, nahitaezkoa aztergaia izango da kemriera; 4/ Tribunaletan, maila ofiziala aitortuko zaio kemrierari, eta 5/ bai bertako, bai britaindar mailako, postu eta bulego ofizial guztietan, beharrezkoa izango da kemrieraren eza-guera.

Soziolinguistika oraindik ere ez zegoelarik, elebitasunaren kontra paratu zen S. Lewis; eta ingelesari gerra deklaratu zion anpuruski: «Rhaid ei dileu o'r tir elwir Cymru: delenda est Carthago» (= ezbatu egin behar da ingelesa Cymru deritzon lurralde honetatik: «delenda est Carthago»)). Helburua garbi: Cymru kemrieraduna eta elebakarra. Eta kitto.

Pentsakera horren arauera, hizkuntza bizirik dagoen eskualdeetatik zabaldu zen S. Lewisen alderdia, Hegoaldean, eta Cardiff inguruan bereziki, moderazio gehiago eskatzen zelarik. S. Lewis, dena dela, erradikala zen bestela ere: inoiz deputaturik lortuz gero, Londresko Parlamentura ez joatearen aldekoa zen. Britainarre-kiko haustura eskatzen zuen: «ezin daitezke batera Jainkoa eta Deabrua zerbitza. Eta berean, ezin daitezke In-

galaterra eta Cymru batera zerbitza. Hautatu egin behar da: bata ala bestea. Cymru ez da Ingalaterra, eta jakin egin behar du».

Taktikaz edo sinestez, ez zuen halere independentzia osoa eskatzen (honetan urrun dago Telesforo): «hizkuntza eta nazonortasuna salbatzeko adina askatasuna besterik ez dugu nahi».

S. Lewis katolikoa zen, eta ez zen halere «bakezale» esan ohi dena. Indarraren bj harra aitortzen zuen garbiki, are bortxa armatuaren beharra ere. Baina ontasunaren eta sakrifizioaren eragin mugagabea sinetsirik (honetan Gandhiren «satyagraha» praktikatzan zuen), bortxarik gabeko jokabideak nahiago zituen, beretzat

gutxienez. Eta bizia eman nahiago zuen, bizia etsaiari kendu baino. Baina politikeriaren jukutrik eta konbinaketek berehala nardatu zuten errotik.

Oihartzunik ez, ordea, britaindar aparatoan, eta S. Lewis indarrean hastea eraba. i zuen. Eta Plaid Cymruko Lehendakaria zelarik, odolik gabeko ekintza sinboliko bat egitea erabaki zuen: britaindar Armadak Llyn penintsulan eraiki berria zuen kasernak sabotaje erretzea. Idazle baten (D.J. Williams) eta apaiz baten (Lewis Valentine) laguntzaz baliaturik, su eman zion esandako kasernari, eta, oso gandhiar modura, bere burua aurkeztu zen polizira bere bi lagunekin, zegokion zigorra ordaintzeko prest.

Indarraren beharra aitortzen zuen garbiki, are bortxa armatuaren beharra ere

PRINCIPLES OF NATIONALISM

Sekulako iskanbila sortu zen, jakina. Epaitu egin zituzten. Caernarvon-en aurrenik, eta Londresen gero. Kemrieraz deklaratzeko asmoa azaldu zuen S. Lewisek; baina juezak, ingelesez ere «ongi zekielata», ez zion eskubide hori eman.

Preso altxatu zuten horrela, bere bi lagunekin; eta 9 hilabete pasa zituen Wormwood Scrubseko gartzelan, bere Unibertsitatepostua galduz. Plaid Cymruko Lehendakari ere, irten eta berehala galdu zuen.

Lanbiderik ez Unibertsitatean; eta orduantxe idatzi zuen bere obraren parterik handiena. Bai antzerki mordo bat, bai poema liburu batzu (Telesforok bezalaxe berriz), eta bai nobela pare bat. Gehi, noski, asteroastero, garratz, bizi, eztenkari, «Barner ac Amserau Cymru» astekarian hamar urtez atxiki zuen saila. Badirudi bere literaturlanengatik bakarrik, leku berezia jasoko duela S. Lewisek Cymruko kondairan.

Hogei bat antzerki idatzi zituen (bospasei gaur arte argitara gabeak), literatur jokabide harrigarri hau hautatuz: kondaira zaharrari buruzko antzerkiak, antzinatasungiroa azkartu nahiz nonbait, bertsotan idatzi zituen; gaurko kondairari buruzkoak, berriz, hitzlauz, prosaz, idazten zituelarik.

1952an, kanpoan 16 urte egin ondoren, bere Unibertsitatekatadera bihurtu zion britaindar gobernuak; Cardiffen oraingoan, eta gure gizonak 59 urte zituelarik.

Hauteskundeez eta jokabide «demokratiko»ez erabat nardaturik, gero eta garrazkiago erasotzen zituen bere alderdikideohiak. Ned Thomasen hitzez esateko: «How nice it would be if everything were to come about constitutionally». Telesforok ere gauza bera esango zukeen: «ederra litzateke, bai, helburuak bake goxoan eta konstituziobidez lortzea. Baina... historia ez da horrela egiten».

Eta bere 69 urteetan iturrietara itzuliz, hitzaldi gogor bat egin zuen irratiz; eta hizkuntzaren aldeko mogimendu berri baten sorrera eskatu zuen 1962ko otsailean. Handik bost hilabetez, eta praktikan P. Cymruko bilea batean, 1885an ere hasia zen «Cymdeithas yr Iaith» mogimendua sortu zen; hauteskundeetatik at jokatzekotan deliberatua (= Hizkuntzaren Elkartea, nolabait esateko). Sartrek

gan Saunders Lewis

Lewis-ek ez zuen ingelesez ezer argitaratu

baino lehenago hizkuntza «iskilu politiko nagusia» dela esan zuen Lewisek. Eta, batera, legetasunaren ertzeko ekintzak hasi ziren: udatiarren etxe hutsen okupazioa, pintaketak, irratio-kupazioak, telebistakanpaina, borroka antinuklearra. S. Lewisek ez zuen bere buruz parte hartzen, baina mogimendu berriaren aitaso gisa agertzen zen; eta begi onez ikusten zuen parlamentutik at hasitako lana.

Mundu modernoari buruz (eta kapitalismoari buruz ere bai, beraz) uzkur agertzen zen S. Lewis, sozialista izan zela esaterik ez badago ere. Antzinako bakardadeak eta jauntasunak nahiago zituen; eta, ahal izan zenean, beti hautatu zuen bizilekutat naziohizkuntza bizirik zeukan herris-karen bat.

«His politics were not mere politics» idazten zuen galestar batek. S. Lewis, poeta zelako agian, eta honetan ere Telesforo bezala, gorago mogitzen zen.

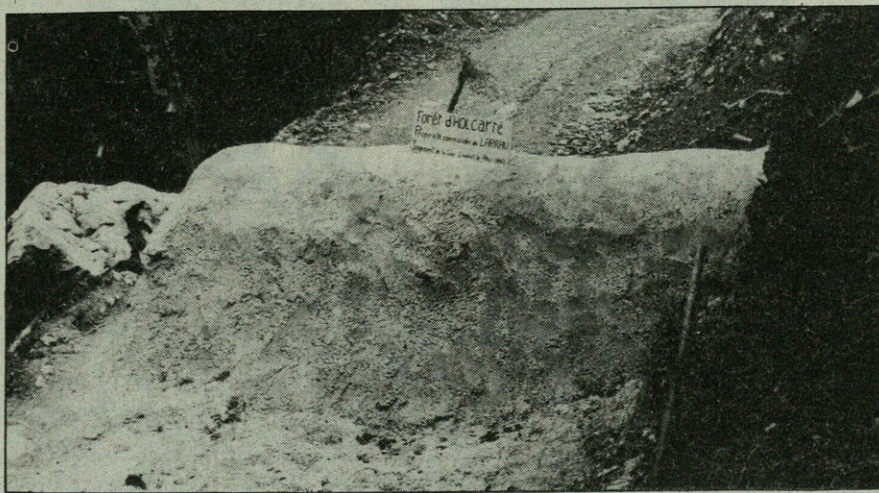
Paganismoa gaitzesten zuena, izpirituaren indarrean sinesten zuena, beti ere Cymru gorago eta gorago ikusi-nahi zuena, azkenean Cymru bere buruaz jabetu aurretik hil da. Ez du helmuga ikusi. Oso bakarrik pasa ditu bere azkeneko urteak.

Agian ondorengoek ikusiko ahal dute hoberik!

TXILLARDEGI

Larrañe-Zuberoako

Sindikata, berriz ere kalapitan

Joan den maiatzean ehizketari buruz Larrañe eta Zuberoako Sindikatak hitzarmen bat izenpetu zutelarik, jende anitzek pentsatu zuen gatazka hori antolamendu bideetan sartua zela.

Alabainan, azken gertakarien araber, ohartu ahal izan gara gauzak ez zirela niholaz ere horretara iritsiak.

Larrañeko herritarrentzat biziki garrantzia handia duen arazo batek du sua berpiztu: Holtzarteko basoaren jabetasunak.

Oihan hori betidanik erran dute Larrañeko herriarena dela eta horren frogatzat ematen dituzte joan den mendeko auzi baten erabakia eta bere eskuetan dituzten jabetasun ageri batzuek.

Zuberoako Sindikatak ez du noski ikusmolde bera eta baso hori bere ondasun bezala azaltzen duenez geroz, mozkinak nahi ditu hartarik ere atera.

Ausartuko al dira Holtzarteko hesia urratzera?

Honela, duela hiru urte, Hartzarte

eskualde hortako oihan zati bat salmentara ezarri zuen. Baina zati hori hartu zuen erosleari tratu txarra gertatu zaio benetan, zeren ez baita oraindik leku hartara hurbildu ahal izan ere.

Salmenta horren berri ukan bezain laister Larraintarrek horma bat eraiki zuten Holtzarteko basoaren sarreran eta gaurregun han dago beti.

Afera hori —beste guztiak bezala— auzietan ezarria izan zen eta epaileak, Duboscq jauntxoari bihotz minik ez emateko, Larraintarren aurka jarri dira aldi honetan ere.

Azken hilabete horietan ordea, Zuberoako Sindikataren diru egoera kinka txar batean sartu da, gertakari horren ondorioz bereziki. Ezen, Holtzarteko basoaren zati haren erosleak ez ditu gauza horiek guziak gehiegi preziatu eta bere ebakitzea ezin egin ezko agertzen zaionez gain, ordaindu zuen diruaren gibel ematea galdegiten dio Sindikatari. Holaz, 400 milioi zahar lehen bait lehen aurkitu behar dituzte Duboscq eta bere kideek. Eta kutxak hutsik direnez geroz, bi aterabide bakarrik dituzte egoera horren konpontzeko: edo Larraintarrekin adostasun batetara heltzen dira, zur

ebakitzaren egitea lortuz, edo indarrez jokatzera erabakitzen dute, orma deseginaraziz.

Ehizketari buruz izenpetua izan zen hitzarmenaren ondotik, Duboscq-ek uste zuen behar bada, beste sail guzietan ere, Larraintarrekin konponbide batetara iritsiko zela. Baina herri honetako jendeak gauza batez ohartu dira: Sindikatarekin antolabideetan sartzea onartu zutenetik ez dute funtsezkorik ezer lortu; beren oinarritzko eskakizunek erantzunik gabe diraude egundaino. Hortarakoz, borrokari berriz ekitea erabaki dute, Zindikataren lurak zatikatuak izan daitezen galdeginez eta Holtzarteko basoan zur ebakitzerik ez dela izanen adieraziz. Duboscq eta bere lagun batzuek poliziak bidaltzeko mehatxuak egiten hasiak dira baina horrentzat Xuberoako udaltxe guzien baietza erdietsi beharko da eta hori nekez da gertatuko.

Horretan da beraz egoera oraingoz eta arma tiroak entzuten badira ere udazken honetan Larrañeko bortuetan, ez zaitezela kezkatu: ehiztarien “balentriak” bakarrik dira izanen...

Inchauspe ETBren alde

Ez da erraiten ahal iparraldeko gertakari politiko nagusia denik baina halere aipamentxo bat merezi duen berri bat ematera nauzue.

Euskal Telebista Behenafarroan eta Zuberoan hartua izateko ahala izan dadin, gero eta jende gehiagok eskatzen du. Eta hara non irail honen bukaeran jakin dugun asmo horren ustegabetako laguntzaile bat agertu zela: Mixel Inchauspe Garaziko deputatua eta RPR eskuin alderdiko kidea!

Euskalduntasunaren etsai handien artean ezartzen ahal den jauntxo horrek hauxe adierazi omen du: «ET-Bren artigailu bat barnekaldean jartzearen alde naiz, zeren eskualde hortako aiton-amona askok frantsesa nekez ulertzen dute»...

Ez ote da harrigarri (edo farregarri?) holako gauza baten aditzea? Dударik ez da katu horrek beste buztanik baduela... Zer bilatzen du beraz gure Mikel gizagaixo horrek? Ezker abertzaleak datozen hauteskundeetan aurkeztuko duen zerrenda burua hartzeko gogo du edo?

Allande SOKARROS

SASTRE

AUZMENDI

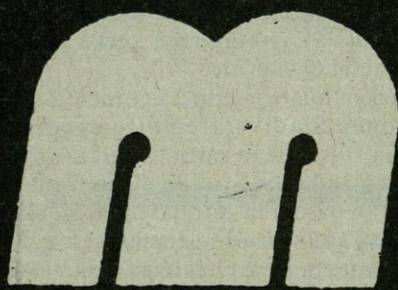
DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON

ALA AUZMENDIRI TXANPON

VERGARA, 1-DONOSTIA

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Lehortea: gure mendiak inoiz baino gorriago

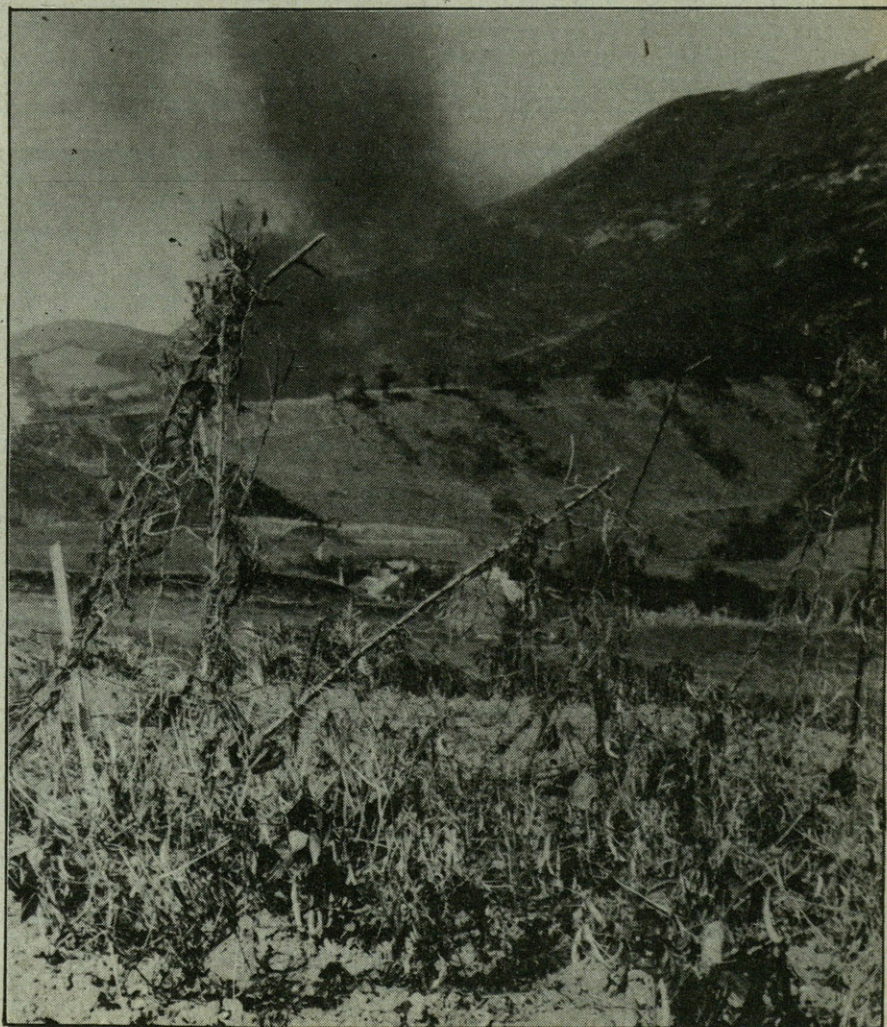
Lehortea dela eta jo beharra geneukan Euskal Herriko Nekazarien Elkartera. Nekazariak izan dira hurbiletik jarraitu eta lehorte honen ondorioak jasan beharko dituztenak. Elkarte horretako bi partaide bizkaitarren hitzak dira ondorengoak.

EHNE.— Oso zaila da kalteak zenbatekoak izan diren koantifikatzea. Milioi asko, ehundaka milioi izan dira, baina guztiz erlatiboa da eta ez da bati erraza hori koantifikatzea. Behar bada Arabako produzioan, erremolatxa, zereala eta patata produzitzen den horretan, argiago ikusi ahal dira kalteak, aurtengo produzioa iazkoarekin konparatuz. Baina hemen, kontutan harturik kalterik handienak so-roan izan direla, ez da hain erraza koantifikatzea.

ARGIA.— Baina kalteak handiak izan dira...

E.— Dena dela argi dagoena da baserritarrarentzat fundamentalak diren lau hilabete aurten nuloak izan direla. Ekaina, uztaila, abuztua eta iraila dira hilabete horiek. Oinarrizkoak dira hilabete horiek, ze baserritarrak merke eta ondo produzitzeko faktore garrantzitsua da alimentazioa. Udaberrian eta udan negu guztirako forrajea ateratzen du. Aurten udaberrian bakarrik atera ahal izan du forrajea. Udaberrian izaten da belarrik onena eta ensilaje teknika erabili duena nahiko ondo konpondu da. Bestela egin duena nahiko gaizki ibiliko da, bigarren mailako forrajea edukiko duelarik, nahiko zikina etabar.

Halaz eta guztiz ere silotan sartutakoa normalean ez da erabiltzen azaro edo abendua bitartean. Aurten ordea

EHNE: «Lehortearen kalteak planifikazio ezak areagotu ditu»

lehenago erabili beharrean aurkitu dira guztiak. Uztailan eta abuztuan egote, da belarra erabili ahal izateko, gainontzekoa silotan gordea den bitartean negurako. Aurten nola uztailan eta abuztuan ez den belarririk egon soroetan jendeak pentsuak erosi behar izan ditu eta siloetan gordea zuena erabili. Aurten askoz ere garestiago atera da alimentazio prozesua.

A.— Ze prebisio edo ze neurri hartu dira lehortearen aurrean?

E.— Orain arte ez da neurririk hartu. Duela urte bi, aurtengoa baino txikiago, baina lehorte bat izan zen eta neurri batzuk hartu ziren azkenean. Atzo bertan izan genuen batzar bat Eusko Jaurlaritzarekin eta antzeko neurriak hartuko direla ematen du. Edozein modutara neurri hauek partxeo bat baino ez dira. Neurri horiekin ez dira inolaz ere gure arazoak konpontzen.

SUTE GUZTIEN ZERGATIA EZ DA LEHORTEA

Azken egunetan lau euri tanta jausi diren arren, hilabetez zehar lehorte batek zigortutako euskal lurrek ez dute umeltasun nahikorik lortu. Hauxe da, printzipioz, gure herrietako landa eta mendietan ikusten ari diren sute gehien zergatia, baina ez guztiena ordea.

Bizkaiko Diputazioko bozaera-maleak prentsaurrean azaldu zenez, «oraindik ez dago sute guztien arrazoia jakiterik, probak egon bait daude "piromano ezkontrolaturen" batzuren obra izan dela pentsatzeko. Ez dugu ulertzen zeri erantzunez egiten ari diren ekintza hauek, zeren erretako hektarea asko eta asko ezin bait daitezke belartzarako aprobeitatu, aldapa itzelagatik, eta bakarrik baso modura erabili daitezke. Jende honek gauzak nola erretzen diren ikusteko gozamen hutsagatik erre ditut mendiak. Beste azalpen posiblerik ez dago».

Hala ere, beste arrazoi batzu ere ba daude, sute kopuru handia ulertu ahal izateko. Esaterako, zenbait kasutan, sasiak erretzean, eta lurra oso lehor dagoenez, ezin da sua kontrolatu, eta sutea eratu da.

Denetara 324 sute erregistratu dira Bizkaian, irailaren lehen egunetik urriaren 10 arte. Gehienak garrantzi handiko suteak izan dira, eta heurretan galera handirik gertatu da. Bakarrik horietariko bi sutetan, beste guztietan erretako totalaren erdia erre da, hau da 150 hektarea. Bi sute handi hauek Zeberion eta Lemoizen

eman ziren, zentral nuklearra dagoen lekutik nahiko hurbil.

Beste sute guztietan, denetara 174 hektarea erre dira, 322 suteetan sakabanatuta.

600en bat pertsona amatatze lanetan

Galerei dagokienez, Diputazioko arduradunek ez dute uste oso grabea izan denik, Bizkaian dagoen baso kopuru totalaren ondoan, erretako estentsioa ez bait da oso handia izan. Momentuan Bizkaian 126.000 hektarea baso kalkulaten dira, eta erretakoa, beraz, ez da oso gehiegizkoa.

Diputazioko ustez, sua kontrolatzeko bi faktore inportanteenak hauexek izan dira: suhiltzaileen eta laguntzaileen koordinazioa, eta su-teen indar gutxia.

Konkretuan zera lortu zen atzo Jaurilaritzan, sei hilabetetarako prestamo bat jendeak forrajea erosteko interes barik. Gaur erosi forrajea eta interesik gabe sei hilabetetan ordaindu. Eusko Jaurilaritzak egin du baremo bat eta horren arauera estimatzen du baserritarrek 14.000 peztako kreditoa eska dezakeela behi bakoitzeko. Arazo puntual hau konpontzeko, partxeo hau egin beharrean, egitea zeukaten beraiek hona ekarri hemen galdu den forraje guztia. Horrelako erosketa bat merkeago aterako litzateke gainera dena batera eginez gero.

Guk gure kexak agertu genituen Jaurilaritzan. Sei hilabete gutxi dira kreditu horiek ordaindu ahal izateko.

A.— Mendi eta baso mailan ze kalte izan dira?

E.— Suteak asko izan dira eta kalteak handiak izan dira. Ez naiz hasiko baloratzen sute horietako batzuk norbaitek piztuta izan diren ala ez. Baina argi ikusten dena da hemen bakoitzak nahi duen lekuan jartzen duela pinua basoetan. Gero ez dira neurriak hartzen, ez dira egiten kortafuegosak, ez dira seguridade neurri minimoak hartzen... sua hasi eta hektarea pila

batek hartzen du su. Batere planifikatu gabe dago hau, ordenatu gabe. Zuk pinua jarri nahi baduzu honenbeste hektareatan, neurri hauek, hauek eta hauek bete behar dituzu. Horrelako zerbait esan beharko litzateke, baina ez dago ezèr.

Kalteak asko sortu dira gaizki antolatuta dagoelako hau.

A.— Ze kalte izan dira?

E.— Zenbat izan den ez dakit, baina milaka hektarea izan dira Bizkaian bakarrik. Gainera leku askotan irrebetsiblea izan daiteke kaltea. Zenbait tokitan, depende ze lur klase eta ze nolako sute izan den, posible da lur horrek gehiago balio ez izatea lurra bera ere kiskalita gelditu delako eta bizi guztia akabatu delako.

A.— Desertizazio prozesua asko areagotu da?

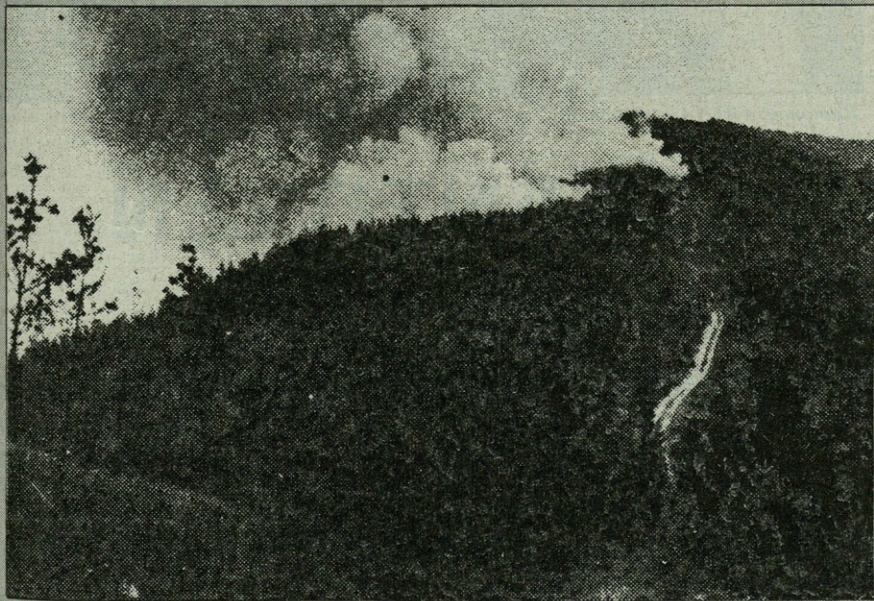
E.— Ikusi gabe ze masa forestal erre den ezin esango dizut ezer. Baina Galizian esan ahal da hori. Iaz ikusi nuen eta argi eta garbi ikusten da.

A.— EHNE bezala, ba al duzue planik guzti honen aurrean?

E.— Hemen lehorte bat egon da. Gauza natural bat da eta ez dago prebentzerik. Ez da inoren errurik hor.

Baina lehorteak kalte gehiago egiten ditu gauzak planifikatu gabe daudean. Eta hemen ez da egon planifikaziorik. Guk EHNE moduan ezin dugu besterik soluzionatu alimentazioarekiko. Beste irtenbide zabalago eta sakonago bat eman nahi genioke horri. Oraingo irtenbidea epe laburrekoa da. Baserritarrek ez dauka forrajerik orain. Eta behar du. Andaluziatik edo ahal den tokitik ekarriko ditugu forraje eta produkto sekundarioak. Partxeo bat da.

Amatatzeko lanetan, Diputazioko 300 suhiltzaile, SEFOCONAko (Servicio Forestal y de Conservación de la Naturaleza) beste 300 gizon, eta Ertzaintzaren zenbait laguntzaile ari-

tu dira, koordinazio bakar batekin. Langile guzti hauek, udaletxe bakoitzean dauden efektiboan indartu egin dituzte, udal horretan sutea sortu denean.

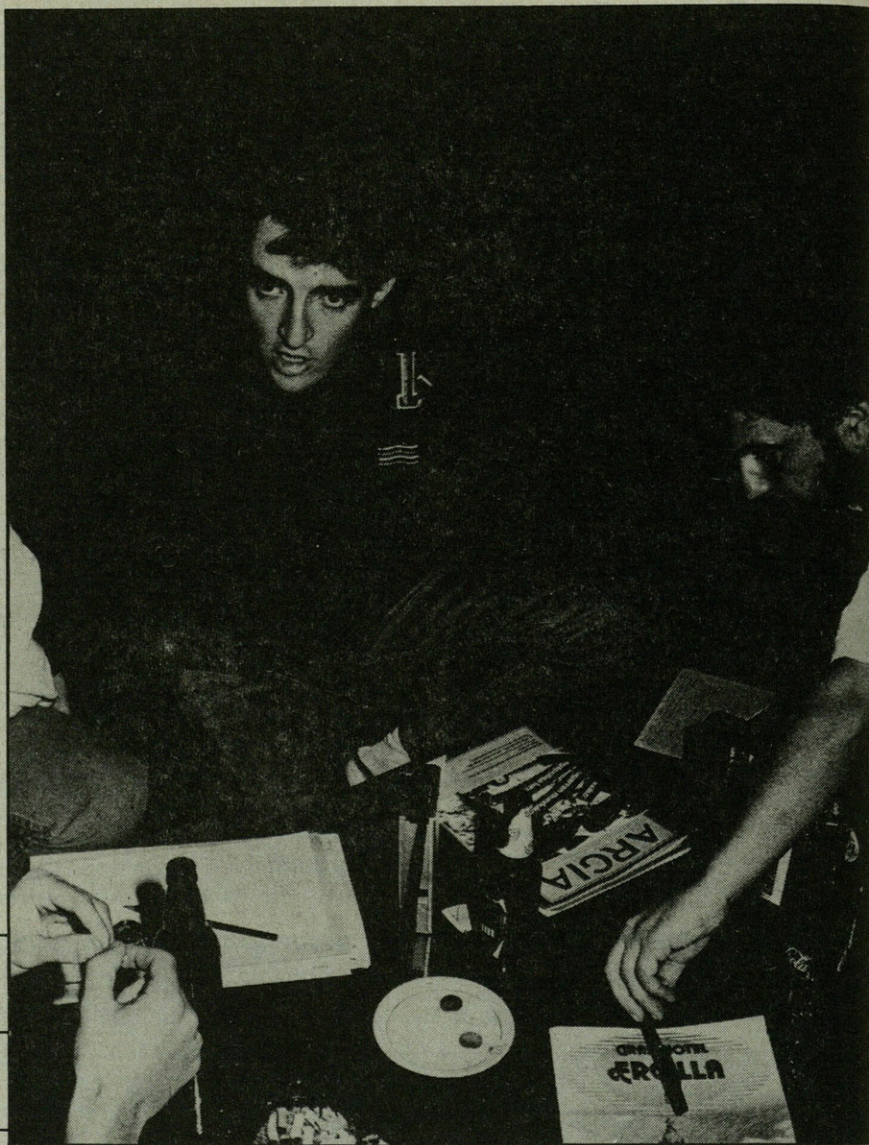
Denetara, Bizkaiko hurrengo herrietan egoten da suhiltzaile zerbitzua: Bilbo, Zornotza, Balmaseda, Barakaldo, Basauri, Bermeo, Durango, Ermua, Galdakao, Gernika, Lekeitio, Ugao, Mungia, Ondarroa, Plentzia, Portugalete, Getxo, Santurtzi, Trapagaran eta Sestao.

Egun hauetako suteetan beste laguntza bat izan dute Bizkaiko suhiltzaileek, ICONAK Diputazioari eskaini zizkion bi hegazkinak eta izugarritzko arrakasta eduki dutenak.

Askotan entzun ohi da suteek proboka dezaketen kaltea oso handia izan daitekeela, eta oraingo honetan Bizkaian galera gehiegirik egon ez den arren, gerta zitekeenaz kontura gaitezen, hurrengo datua ematea besterik ez dago: Bizkaiko mendi maldetan dagoen baso aberastasuna, 19.500 milioitan baloratu egiten da. Zorionez, guzti honen zati txikitxikia erre egin da oraingoan.

L.M.

Ramoncinekin
informalki
solasean

Ramoncin ARGIArekin honetaz eta hartaz hitz egiten.

«OSO ONDO SENTITZEN NAIZ ZUEN ARTEAN»

Ercilla Hoteleko hallean, lau kazetari gazte rock-star baten etorrera itxaroten. Bertan dago "Martxa eta Borroka" kanpaina antolatu duen HBko public relationsa ere. Eta denok bieraka uda luzatu honen bero genozida neutralizatu nahiean. Heroia, -daraman bizi stressgarriaren poderioz-, lokaturik geratu zaigu arratsaldeko bostetan. Baina, hara! Begira non datorren halako batean, beltzez gorputza eta begiak estalirik, honantz eta harantz begira gure mahaira iritsi arte.

Aurretik erabilitako lexikoak kontrakoa ematen badu ere, ez gaitu + Hello! — batez agurtu. Gizon hau ez dator Californiako Santa Monicatik. Madrilgo Legazpi auzotik dator eta horrela mintzo da:

RAMONCIN.— Bai izorratzen duela aire kondizionatuak gela mada-rikatu honetan! («Aizu» aldizkariaren ale bat mahai gainetik hartu eta leku guztietatik begira hasten zaio).

ARGIA.— Begira, Ramon, horixe da

Euskal Eskolen aldizkaria, AEKrena hain zuzen ere...

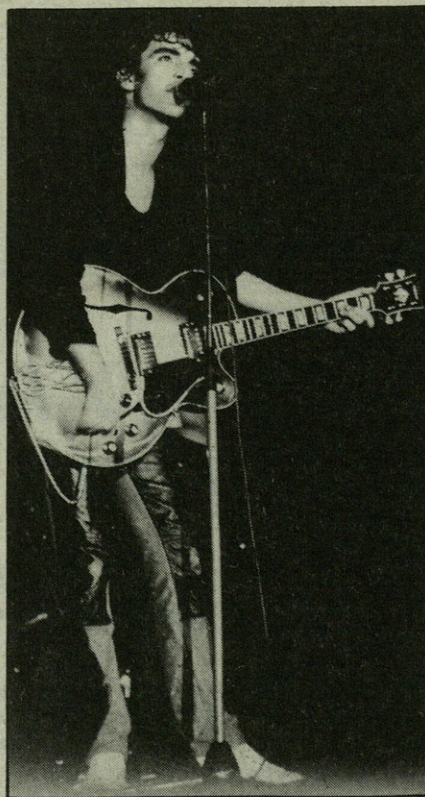
R.— Hori eta ikastolak gauza berbera dira? A.— Ez, Ramon, AEK helduen euskalduntze eta alfabetatzeko erakundea duzu, eta bere ezaugarriak... (Imajina dezakezu bertan segitzen duen azalpena). Beno, mutil, elkarriketa hasteko nik zera galdetuko nizuke, ea zeintzu diren zure motibazio politikoak Bilbora «Martxa eta Borroka»ren testuinguruan jotzera etortzeko, diot, motibazio politikorik balego.

R.— Beno, horrela, hasiera batetan ez legoke motiborik baina, tira. EAJ-rekin ez nitzateke etorriko, ezta PSOErekin edo... beno, PSOErekin ez nuke Euskal Herrian joko, baina agian bai Madriden, Tierno Galván alkatea dugula eta: Edonoren aldeko kanpaina bat egin beharraren aurrean aurkituz gero, Tierno litzateke nire laguntza eskuratuko zuen bakarra. CIUrekin ez nintzateke inoiz Catalunyara joango, eta nik bertan PSUCrekin jo nuen, zeinek ez du esan nahi ni ikuspuntu horretatik komunista naizenik... Gainera Euskal Herrira gustora eta nik nahi nuen bezala etortzekotan HBko neskamutilekin izan behar, zeren aurretik ere elkarrekin lanean arituak gara (Jarraikoekin, irratietakoekin...), eta iazko «Martxa eta Borroka»n parte hartu nuenean benetan harriturik geratu nintzen: Jende honek argiro demostratu zidan beste edozein taldek baino erakuntza askoz ere hobeagoa duela... Benetan pozik geratu nintzen.

A.— Aizu, Ramon: Nola aurkitzen duzu zure burua Bilbon? Iruñean bezain ondo? Nabari duzu diferentziarik Iruñea eta Bilboren artea?

R.— Vaya! Nik azkenengo lau urtetan Iruñean lortutako arrakasta ez dut Bilbon izan. Hona gehiagotan etorri izan banaiz ere, eginiko jaialdiotan beti mila arazo tentel izan dugu... gainera nik Iruñeako kaleak hobeto ezagutzen ditut, lagun handiak dauzkat bertan. Iruñea Bilbo baino hiri zabalagoa edo ematen du, Bilbok ideologikoki konprometituago edo dirudi... baina hala ere Euskal Herriko hirien arteko elkartasun hori ez da beste inon ikusten. Geuretzat, adibidez, Toledo popatik hartzera dago. Jendeak lehenago hartzen du abioi bat Londrerako Toledorako autobus bat baino... hemen, ordea, batasun erreala hori begi bistan dago.

A.— Ondo aurkitzen zara, beraz, gure artean?

PAKOS

Mundiala benetan Seko erreztaldia.

R.— Oso ondo sentitzen naiz zuen artean.

A.— Zeure abestietan biolentziaren fantasma sarri agertzen da: Amodioan, sexoan, kaleko borrokan... hala ere bada episodio bat inoiz ukitu ez duzuna, euskaldunon artean eguneroko gauza delarik: Konbidatu al zaituzte inoiz gaua komisaldegia batetan pasatzera?

R.— Buf! Garai batetan nire auzoko komisaldegia zentsaturik nengo. Ni izatez Legazpikoa naiz, eta Vallecaseko haurordea... Baina ez da hori nire obran falta den gai bakarra, miloi bat gauza ukitzear daukat oraindik. Inoiz ez naiz ausartu «Iruñeako nesa» delako abesti bat egiten, beti gogo izugarria izan dudana arren... «Nicaragua» delakoarekin ausartu nintzen, baina flash bat izan zelako, bizitzan zehar pare bat bider izan dezakezun inspiraziune bat... ondo ezagutzen ditudan gaiak erabiltzeko ahaleginak egiten ditut eta... egia esanaz denbora luzea dela ez naute atxilotu. Eta gainera, noski, hemengo eta hango komisaldegia bat ez da gauza berdina. Ondo gogoratzen dut nola batzuetan, atxilotzen nindutenean, praktetan txiza egiten nuen... ba, beno, hemen gertatuz gero suposatzen dut kaka egin nukela. Badauzkat esperientzia ha-

rrigarriak kondatu dizkidaten lăgunak, eta beraiek jasandakoa kondatu didate, lehenengo eskuz, nik badakit ez direla istorioak... Dena dela, inoiz ez naiz kortatu hemengo edo hangoe-kin ondo geratzearren: Sortu behar den asuntua da, adoreaen egoeraz zerikusirik duena.

A.— Nola topatu zenuen musika zure bidean? Txirotasunetik irtetzeko gogoarekin erlaziorik ba al dauka aurkuntza horrek?

R.— Nik neuk argi neukan ez nuela existentzia osoa lantegi batetan eman behar, eta igaro udako oporraldia Benidormen... Seguru dakit auzoan bazegoela ni baino mutiko hobeagorik, baina nik ongi nekusan diferentzia... beti neraman liburu bat poltsikoan, eta zinemara bakarbakarrik joaten nintzen. Gero heldu zen teatroarekiko zaletasuna eta bertan lanean hasia. Hori unibertsitatean izan zen eta —unibertsitariorekin ondoegi inoiz konpondu izan ez banaiz ere— niretzat oso kontaktu interesgarri eta garrantzitsua. Gainera nik umetan ere jai guztietan abesten nuen!

A.— Literaturarekiko zaletasuna etabat aipatzen duzula... jakina da desagerturiko «Liberación» egunkarian parte hartu zenuela. Zer deritzozu desagertze horri?

R.— Garbi baino garbiago dago «Liberación»ek min handia ematen zuela. Bankuek bota zuten pikutara. Kapitalarentzat kontrolaezina zelarik, traba guztiak jarri zizkiguten... eta gainera ezin genuen hori ere salatu kalean geunden bitartean zeren, bestela, badakizu, iturria berehala mozten dizute. «El País» bezalako batek erosleek ehuneko larogeiaren eritziaz paso egin eta abortoarekin aurkako propaganda izugarria ager dezake erdiorraldeetan, bainan badakizu...

A.— Ondo, Ramon. Amaitzeko, bitxikerietara joko dugu... (hatzamarrekin sudur eta ahora seinatuta) Badi-rudi hemendik eta hemendik ondo zaintzen zarela, ez da?

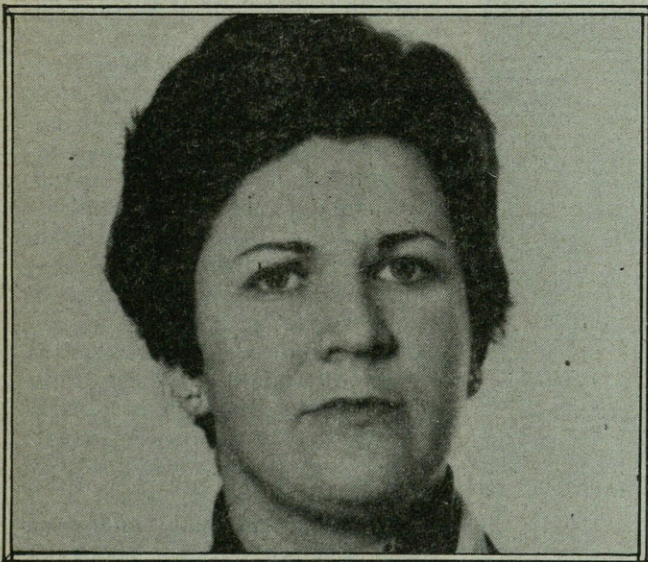
R.— Ah, bai! nik drogarik eta batere ez... (barrezka) Bitaminak, proteinak eta mineralak; eta hiru bat larrua joaldi egunerok!

Ez dakigu proteinen laguntzarekin lortu zuen ala ez, baina Ramoncinek elkarriketa hau grabatu zeneko hurrengo egunean Bilbon eskainitako jaialdia mundiala izan zenaren zalantzarik ez gorde.

J.A.U.

Txapelketa Nagusira aurkezten den lehen emakume bertsolaria da.

KRISTINA MARDARAS:

«TXAPELKETA- REN DESAFIOA NIREGANATU DUT»

Bertsolaritza kontua segitzen duzuenok ezagutzen duzue jadanik. Kristina ez da berria Euskal Herrietako plazetan. Behin baino gehiagotan ikusi dugu, eta baita berarekin bertsotan aritzen ziren bertsolari batzuren harridurazko aurpegia. Baina orain Txapelketa Nagusira aurkeztuko da, eta hau serioa da. Esperientzia berria. Txapelketaren ohizko lehiari, emakume bakarra izatearen desafioa gehitu zaio.

ARGIA.— Egia da, Kristina, zu zara Bertsolari Txapelketara auzketen den lehen emakumea?

KRISTINA.— Orain egingo den Txapelketa Nagusian, beharbada, izango naiz. Ez dakidana da Arantzazu Loidi aurkezten den ala ez. Orduan biak batera izango ginateke. Hemezortzi urtetik gorakoa denez, sartzeko posibilitatea ba dauka, baina bere berri ez daukat.

Beste txapelketetan ez, Arantzazu txapelketan ibilita dagoelako aurretik.

A.— Nondik datorkizu zaletasuna, etxetik, lagunartetik?

K.M.— Etxean, familian, bertsolaririk ez dut izan. Aita ba da bertsozalea eta entzutea gustatu egiten zaio. Beharbada, faktore inportantetariko bat izan da txikitan eta denoi gertatu zai-

gun moduan, katekesiaren inguruan euskarazko abestiak ikasi ditugula buruz, bertsoak etab. Gero, bederatzitik hamahiru urte tartean parte hartu nuen Bizkaiko Aurrezki Kutxak eta Euskaltzaindiaren artean antolatzen zuten halako azterketa txapelketa antzerako batetan. Bertan bertsoa buruz ikasi behar zen. Baina hori aspaldian desagertutako kontua da.

Bestalde, musikarako zaletasun handia daukat, abestiak itzultzen nituen hemezortzi urterekin, eta beti gustatu izan zait konposatze mundu hori.

A.— Beraz zure bertso eskola zuk egindakoa izan da.

K.M.— Hasiera batetan bai, Bertso eskolara joaten hasi aurretik koplak egiten nituen, eta nolabait abestiak

asmatu ere bai.

A.— Hala ere, eskolatik pasatutakoa zara, ezta?

K.M.— Bai, Durangoko eskola indartzen joan zen. Ba zeramatzan hiru bat urte, baina momentu batetan gutxitu eta uzteko arriskutan gelditu zen. Orduan niri eta euskararen munduan genbiltzan beste batzuri deitu zигun hango arduradunak, gure zaletasuna ezagutzen zuela eta. Honela sartu ginen gizona eta biok. Behin eskolara sartuz gero, gehiago sakondu eta serioz hartu genuen.

A.— Orain lehenengoz hartzen duzu parte lehiaketan, baina plazaratu, askotan plazaratu zara.

K.M.— Lehenengoz plazaratu nintzela, uste dut 82an izan zela, Santutxuko Eskolakoekin batera, AEKk Plaza Berrian antolatu zituen saio ireki batzutan, Bilbon. Hasiera zen, eta oso txarto, baina bueno, han egon ginen. Eta ordutik hona herri eta auzoetako jaietan, Bizkaiko Bertsolari Eskolen Elkarteak antolatutako beste saio batzutan, eta abar.

A.— Hala ere, desberdina da lagunartean edo plazan konpromisorik gabe kantatzea, eta txapelketa batetan,

ezta?

K.M.— Bai, lagunen artean inolako konpromiso barik kantatzen duzu eta ezagunak badira hobeto oraindik, ez duzu horrenbeste zaintzen errima edo neurria. Baina txapelketan, Fernando Amezketarran esaterako, desberdina da. Alde batetik, nerbioak. Nerbioak beti daude, nahiz eta nire patxara ikusten duenak ez duen pentsatuko.

Beste alde batetik nik ba dakit ba dudala erresponsabilitatea emakume naizenez gero, besteak ez dutelako juiziorik egingo bertsolaria berria naizen aldetik, baizik eta, eta batez ere, emakumea naizen aldetik. Horregatik beti ahalegintzen naiz kritika ona jasotzen.

A.— Eta hala eta guztiz ere, aurrera egiten duzu. Zein da konposazioa?

K.M.— Nire izakeraz arriskua beti maite izan dut, eta naizena niri kostatokia da. Daukadana ez zait berez etorri, kosta egin zait. Txikitatik ohituta nago dena nire esfortzuaz lortzen. Beti, mutilek gizartean eduki duten libertatearen maitalea izan naiz. Familian ere, ikasketak kontuan, gizon eta emakumeen arteko bereizketa nirekin egin zen. Bestalde, jolasak eta ekintzak beti biziak gustatu izan zaizkit, eta lotarik gabe egin ditut. Egia esan, orain ez da sorpresa bat mutilen artean borrokatu behar izatea nire postua ateratzeko, hori da bizitzan zehar beti egin behar izan dudana.

A.— Orduan txapelketan bat borroka baten terminoetan azaltzen da?

K.M.— Askotan pentsatu dut ez nagoela prest Juana de Arco bat izateko, baina beste alde batetik pentsatzen dut bateon batek mantendu behar duela figura, eta nire atzetik neska pilo bat daudela, posibilitateekin. Ni erretiratzan banaiz, nik eduki ditudan oztopo berdinak edukiko dituztela, beraz abiatu naiz bide horretatik.

A.— Momentuan, eskoletan neska gazte asko ari dira bertsolaritzan trebatzen; harrobia egiten ari da?

K.M.— Bai, nik behintzat esperantzaz begiratzen dut. Problema da, ailegatzen direnean maila batetara ez dakit noraino ausartzen diren aguantatzera eszenario batek eskatzen duen indarra. Baina egon badaude. Orain lau bagara plazaratzen garenak, urteekin hemezortzi, hogeit edo gehiago egongo dira, eta arlo honetan ere beste arlotan gertatutakoa gertatuko da.

A.— Prozesua nahiko arin jazotzen ari dela ematen du.

K.M.— Hori eskolei esker dago.

Batzuk estaen dute eskoletatik ateratako bertsolaria ez dela ona, eta eritzi hori Gipuzkoaldean dago. Nik pentsatzen dut eskolarik ez balego, emakumerik ez litzatekeela egongo. Eta bestalde, Bizkaian behintzat, eskolarik ez balitz egon, bertsolariak ere bakarrik maila altukoak egingo ziratekeen. Gaur egun bertsoen munduan dagoen mailarik altuena Bizkaian dago, ondo errepresentatuta, eta gero hutsunea dago. Bigarren mailarik ez dago, eta gero, hirugarren mailakoak ba daude, eta oso onak. Hirugarren maila guztia eskoletatik ateratakoea da. Horiek barik, bakarrik goi mailakoak egongo ziratekeen.

A.— Eskolen kontuak beste faktore berri bat aportatzen du, hau da, bertsolaritza tradizioz baserritarra bazen, orain kaletarra ere ba dugu. Faktore honek eraginik eduki du?

K.M.— Bertsolaritza bai izan zen garai batetan baserritarragoa orain baino, baina goi mailakoak ikusita, baserrian jaiotako jendea ba da, baina kalean bizi direnak gehien bat. Kale bizitza egiten dute, eta heuren burua kaleko arazoez beteta dago. Nik ezin dut kontsideratu baserritar jendea denik. beste bereizketa bat egitea dago, kalean jaio direnak eta bertsolariak direnak, eta hor bai nabaritzen da gai eta trataeran desberdintasuna. Bakoitzak hoberen ezagutzen duena kantatzen du hobeki, zalantzarik ez dago.

A.— Askotan aipatzen duzu Bizkaia eta Gipuzkoa. Bertsolaritzari dagokionez ba dago desberdintasunik?

K.M.— Bai esango nuke, teknika alderditik. Bereizketa bat ikusten da. Bizkaian garrantzia handiagoea eman zaio mekanikari, errima aberatsak egiteari, neurriari, eta bertsoak sakontzeari. Gipuzkoan honi inportantzia gutxiago eman zaio, eta gehiago zentratzen dira mezuan, teknika pulitu gabe. Eta hori argi ikusten da txapelketaren erresultatuan. Lehenengoak, Amuriza, Lopategi eta Enbeita, bizkaitarrak dira.

A.— Bakarrik teknika kontua al da?

K.M.— Ez hori bakarrik. Bertsoaren edukia hobeto eskematizatzen dute, ordenatuago. Gipuzkoa aldean beharbada, gauzak txispa gehiagorekin

esaten dituzte, neutralago, baina neurria eta zaindu gabe.

A.— Pasa gaitezen berriro lehenengo gaira, txapelketaren emakume bakarra izate horretara. Zer nolako jarrrera hartzen dute gizezkoek emakume batekin kantatzen dutenean, paternalistak dira, «caballerosoak», mespretxatu egiten dute, edo lagunartean egoten dira, normal?

K.M.— Aurretik esan beharra dago orain lau urtetatik hona asko aldatu dutela heuren jarrera; beharbada emakumearen presentziak berak hezitu egin ditu. Hasieran beti kontsiderazio tratamendua erabiltzen zuten, batzuk. Nik begi bistan jarri badut jarrera hori, askotan papera galdu egin dute, nondik irten jakin izan ez dutela. Nagusi batzurekin bai gertatu zait paternalista jartzea, baina gero eta gehiago normaltasuna nabaritzen da emakume batekin kantatzean.

A.— Zein izan daiteke emakume bezala ager daitekeen oztopo handiena?

K.M.— Oztopo batzu egon ba daude. Esaterako, gizartearen eskema topikoak eta emakumeentzako kaltegarriak ez errepikatzea, eta askotan, bapatekotasunaz, esan nahi ez nituzkeen gauzak botatzen ditut. Gero, pentsatzean, konturatzen naiz, baina ba daude esanda.

Beste arazo bat, zera da, kantatzen dudanean pentsatu egiten dudala agian entzuten dauden emakumeek niregandik zerbait esatea espero dutela, eta horrek ere ardura bat suposatzen du, erresponsabilitatea.

A.— Orduan, neurria, errima, edukia eta doinua pentsatuz gain, mezua ere asko landu behar duzu, ezta?

K.M.— Ba bai, horrela da. Alde horretatik guri gehiago exijitzen zaigu, beti bezala.

A.— Hauxe da lehen pausua, txapelketara aurkeztea, baina suposatzen dut bertsolaritzan emakumearen presentzia normaltasunez ikusteko oriandik bide luzea falta dela. Zer da zuk orain faltan gehien hartzen duzuna?

K.M.— Momentu honetan etor da kigukeen arazo larrienetarikoa bat gai jartzaileengandik dator. Askotan, gaia entzunda, mikrofonoa bertan behera uzteko gogoia sentitu dut. Jartzen den gaia, eta ofizioa, oso inportantea da, eta emakumeek ere jaiak antolatu behar dituzte, gai egokiaz. Hori aurrerapausu itzela izango litzateke.

Eskerrik asko, Kristina, erantzunegatik, eta suertez izan.

Laura MINTEGI

LANAK BIDALTZEKO
EPEA 31N
URRIAREN 31N
AMAITZEN DA

XI PREMIO
AZKUE

NOVELA, POESIA
E INVESTIGACION
EN EUSKARA

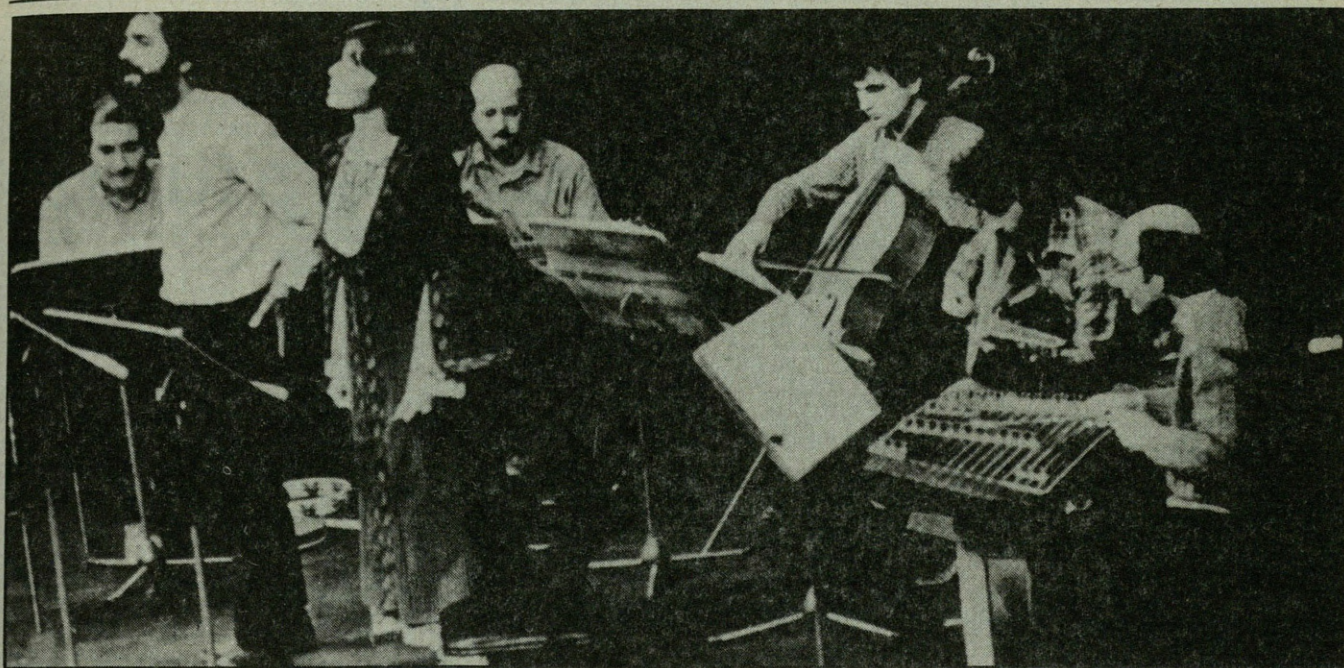
DOTACION: 1.400.000 PTAS.

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA

Informazioa:
BILBAO AURREZKI-KUTXA

Gran Vía, 23. 48001-BILBO
Tfnoa. (94)4167000

Udazkenean Folk izeneko musikaldia hasiko da astelehen honetan Donostian. Aukera ederra mende eta herri ezberdinetako erakusgarriak entzuteko eta dastatzeko. XII. mendeko kantu akritak, Txipreko boz grekoak. Zerdeñako kantu eta musika tresnak, Hungriakoak... eta Euskal Herritik Behenafarroa eta Zuberoa. Kantu eta musika tresna ugari eta polifonia ezberdinak. Hain gutxitan entzuteko aukera izan arren jende askoren gustokoa dena eta bertako asko eta asko erakartzen duena. Kasu honetan Gipuzkoako Foru Aldundiaren kultura sailak prestatu duena. Mediterraneo aldea eta Europako ekialdea ere harrapatuko ditu musikaldi honek. Parada ezin hobea Europako herri ezberdinen folklore musikala ezagutzeko.

berriak

Sabin

Kantu txapelketaren finala, Garazin.— Euskal Kantu Txapelketa igande honetan amaituko da Garazin. Bertan egingo da finala hilaren 13an emandako kanporaketa saioaren ondoren. Kanporaketa Behenafarroako Larzabalen ospatu zen eta jende ugari bildu zen, bai partehartzaile modura, bai entzule gisara. 126 kantari izan ziren orotara, banaka, binaka edo taldeka aritu zirelarik. Parte hartzaileak zaharrenak 62 urte zeuzkan eta gazteenak 12. Parte hartzeko eskatu den baldintza bakarra diskorik argitaraturik ez izatea da. Musika motak berdin dio. Denetik entzun da: rocka, musika herrikoia, koralak... Epaimahaian berriz Erramun Martikorena, Xabier Bello Portu, Eñaut Larralde, Maite Idirin eta Niko Etxart. Beraien erabakiz bederatzi kantari bakarlari, hiru bikote eta lau talde pasa dira finalera. Donibane Garaziko finala Garat trinketea ospatuko da arratsaldeko hiruretan.

“Larrun” euskal aldizkari berria eztabaidak sakontzeko.— Aldizkari berri batek ikusi du argia aste honetan. Abertzale, ezkertiar eta euskaltzale bezala definitzen den aldizkaria. «*Euskal Herrian bada mugimendu sozial, politiko eta kultural bat bere hirugarren hamarkada osatzera doana, gorabehera eta matiz askorekin baina hari nahiko garbi bati jarraikiz Euskadi berri bati buruz doana...*» dio “Larrun”ek atarian. «*Mugimendu horrek langile eta lan guztiak ere gutxiengiz izango ditu beti, eta egin beharrezkoen artean armamendu ideologikoaren produzitzea azkartu beharra zegoela iruditu zaigu*». “Larrun” zenbaki honetan Gatzaga Taldeak, J.L.Davant, Iñaki Larrañaga, Iñaki Uria, Pello Zubiria, Tasio Erkizia, Patxi Artze, Gexan Lantziri, Donostiako Ekologisten Batzarra, Pablo Sastre, Jokin Apalategi eta Emilio Lopez Adan «Beltza». Gaiak berriz: Txikia, ETaren 25 urteak, Geopolitika, Nazionalismo espainola, Euskara, Ikastola, Aljeriako gerla... Bada bai zer irakurria seihilabetekari honetan.

Gabriel Aresti eta Martin Ugalderen birredizioak “Erein”en.— Martin Ugalderen “Hiltzaileak” eta Gabriel Arestiren “Mundu munduan” birargitaratu ditu “Erein” argitaletxeak. Lehendabizikoa Venezuelan 1960. urtean osatutako liburua da. Gerra zibilaren inguruan kokatutako bost ipuin dira liburuan agertzen direnak. Arestirena berriz 1965. urtean argitaratu zen “Egan” aldizkarian. Nobela bat da, nahiz eta oso obra dramatikoia izan (izan ere antzerki lan batetan dauka jatorria). Bestalde aipatu dezagun beste bi liburu ere argitaratu dituela “Erein”ek bere “Auskalo” sailean. Jesus Mari Arrietaren “Landetaratuak” eta Jesus Mari Mendizabalek itzulitako Jean de La Fontaine-ren “Alegiak sudur ondoan begiak”.

Ho Chi Minh eta Iñaki Zabaletaren liburuak “Susa”n.— “Susa” argitaletxeak bere hemeretzigarren eta hogeigarren liburuak argitaratu ditu aste honetan. Ho Chi Minh-ek Txinako gartzelatan idatzitako eta Iñaki Aramaiok Herrera de la Mancha-ko gartzelatan itzultitako “Gartzelako Egunkaria” da aipatzen ari garen liburua. 101 poema labur dira biltzen direnak: ekialdeko usai nasai horrezaz beterikoak gainera. Bestalde bere hirugarren liburua argitaratu du Iñaki Zabaletak. Aurreko biak poesiakoak baldin baziren oraingo hau nobela bat da. “110. street-eko geltokia”. New York-en idatzia izateaz gain han kokatuta dago nobela hau. Ameriketara joan den euskaldun bat da nobelaren protagonista, eta haria jarraituz nobela beltz moduko bat osatuko du Iñaki Zabaletak. Erraz eta atseginez irakurtzeko modukoak dira protagonista euskaldunaren New Yorkeko ibilerak.

Azken «Lizardi Saria» hirukote batentzat

Seber Calleja, gazte literaturaz arduratuta

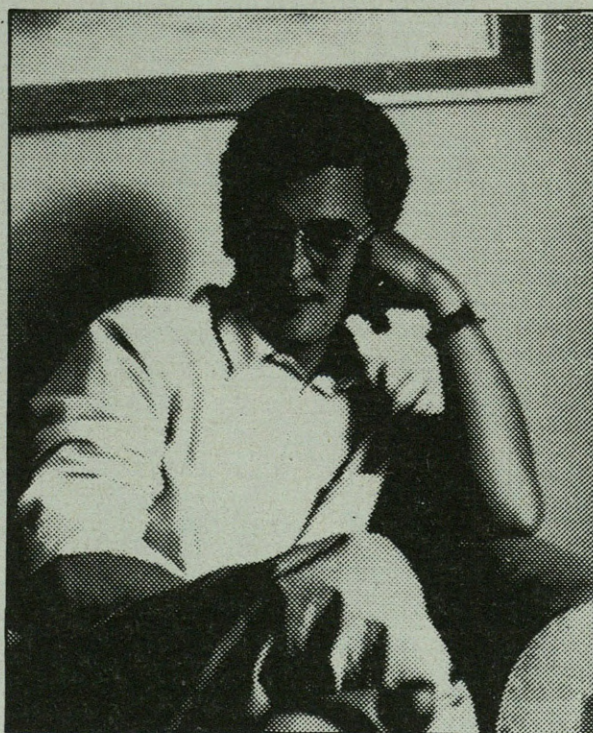
Aspaldiko gogoa Seber Callejarekin hitz egiteko nuena. Kostatu egin zait beraren paraderoaz jakitea. Lortutakoan, hala ere, ez dit inolako oztoporik jarri elkarrizketa hau burutzeko. Orain dela zenbait urte «Aldekoa» saria eskuratu zuen. Astero egiten ditu gazteentzako liburuen kritikak «Deia» egunkarian. Berriki «Lizardi» saria eskuratu du, X. Monasterio eta J.M. Muñoz marrazkilariarekin batera egindako «dadoa» ipuinaren bidez.

ARGIA.— Zein da zure lanbidea?

SEBER.— «Lengua y literatura» irakaslea nabil Barakaldoko institutoan. Erreferentzi puntu garrantzitsua da hori. Azken hamar urteotan nabil irakaskuntzan sartuta, hasieran, pribatuan, ia mundu guztia bezala, eta egun, publikoan. Hasieratik saiatu naiz zubia eraikitzen, testuetatik ateraz asignaturako gaiak, saiatu egin naiz umeez gaurko testuak ezagut ditzaten, hemeretzigarren mendean geratu diren derrigorrezko programatik, urrunduz, saiatzeko horrek umetan irakurri barik nuen haur literatura irakurtzera eraman ninduelarik. Nire lana dela eta etengabeko kontaktua izaten dut umeekin.

A.— Zelan hasi zinen idazten?

S.— Nerabe aroan denok egin izan ditugun kaxatxo poetikoak egiten hasi nintzen, laster «Zurgai» aldizkariarekin harremanetan sartzeko. Lehen esperientzia hau aberasgarria gertatu zitzaidan ni ez nintzela poesia irakurri jakia erakutsi zidalarik, hizkuntza eskuartearen erabiltzeko beta eman bait zidan.

A.— Eta noiz eman zenuen saltoa, poesiagintzatik prosarako jauzi hori?

S.— 1981. ikasturtean Do-

nostian bizi izan behar nuelarik oso bakarrik sentitzen nuen neurburua, errelatoak idazteari ekin nioan eta, batez ere,

irakurtzeari, ezen ni gaztaroan oso liburu gutxi irakurria bait naiz, hots denbora galdua berrekuratzen hasi nintzen, umetan «Hazañas Bélicas» eta «Mortadelo» besterik ez bait dut irakurri.

A.— Zer dela eta zuen gaia «Aldekoa» saria lortu zuen ipuinak?

S.— Luzea da kontatzen. Ez naiz sionista, Palestinaren eskubideen aldekoa naiz, baina begira zer gertatu zen, tesis egiteko gairen baten bila nengelarik hizkuntzalarien kongresu batetan izan nintzen, gaia Sefardia zelarik; horrez gain beste gauza bitxia gertatu zitzaidan, anginak izan eta medikuek juduen artean oso hedatuta dagoen gaitz bat nuela izan zidaten. Akuitatu egin ninduen horrek judeei buruzko informazioa biltzera, ez jakintsua izateko jakinguraz, gai literarioerromantiko lege hartuta baino. Liburu piloa irakurri nuen, momentu batetan dena ipuin batetan sartu eta lehiaketara bidali nuen, garaile aterantz nintzelarik.

A.— Hasierako asmoa material hori erabiliz nobela bat burutzea izan zen lehen asmoa, ezta?

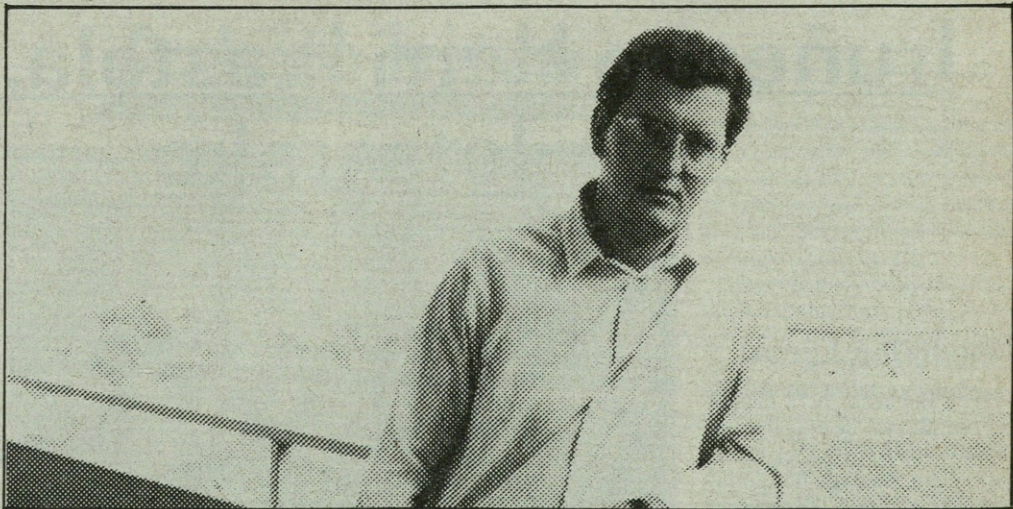
S.— Bai eta burutu egin dut nobela hori, iaz hain zuzen ere. Aurki argitaratuko dit «Fontanela»k. Ehun eta hogeitaz besterik ez dira. Ez dudana idazle monografikoa izan nahi, amaitutzat ematen dut sefardien gaia nire literaturgintzan.

A.— Zer eritzi duzu literatur lehiaketetaz? Zer ekarpen izan dute sariek zure kasuan?

S.— Aldecoa saria pasaportea izan da niretzat; bestea, baita. Saria aurkezpen txartel modukoa da, zenbait ate zabaldu dit, saria dela eta ezagutu nuen Jorge Aranguren, adibidez; lagunak izan eta literaturaz hitz egiten genuen elkarrekin, egindako gauzak elkarri erakusten eta. Sariak «pudorea» apurtzea suposatzen zuen eta baita aurrera egiteko asmoa sendoagotzea ere.

A.— Noiz hasi zinen haur literaturarekin.

B.— Beste gaisotasun bat agertzen da hemen ere. Eztarria operatu eta hiru hilabetez egon nintzen berbarik egin barik. Garai honetan erabakitzen dut berreskuratu egin behar dudala galdutako denbora, aurrerago esan dizudanez nik ez bait dut haur edo gazte literaturarik irakurri txikitik. «Gazeta»n gehigarri kultural antzeko batetan orrialde bat neukala eta arduratzen hasi nintzen umeentzako liburuetat. Hogeita lau urtekin, «Pinotxo»ren mendeurrena ze-

torrela eta liburu hori berori izan zen irakurri dudana lehena, gaztetxoaren arlo honetan. Hurrez gero, klasikoa eta denetarikoa irakurri ditut.

A.— Eta kritiko zereginetan sartu zinen...

B.— Izugarriko desinformazioa dago literatur mota honetaz, bai gurasoen artean eta bai irakasleen artean ere, sarritan azken hauek libururen bat gomendatzen dutenean (Sender, adibidez) besterik ezagutzen ez dutelako ere izaten da eta, Nahiz eta egokia eritzi nire orrialdeari, betegarritzat sartzen zuten «Hoja del Lunes»en.

Geroago, «Deia»ko zuzendariak berak sujeritu zidan bertara joatea. Ez dut komentatu egin nahi zein den gure zeregina halako lekuetan, betegarri hutsa bait gara. Lan horrek irakurtzera behartu ninduen, lau urtetan zehar, etengabe.

A.— Zein da egungo euskal literaturaren egoera, haur eta gazte literaturaren eremuetan? Zeintzu dohain eta akats nabarmenak?

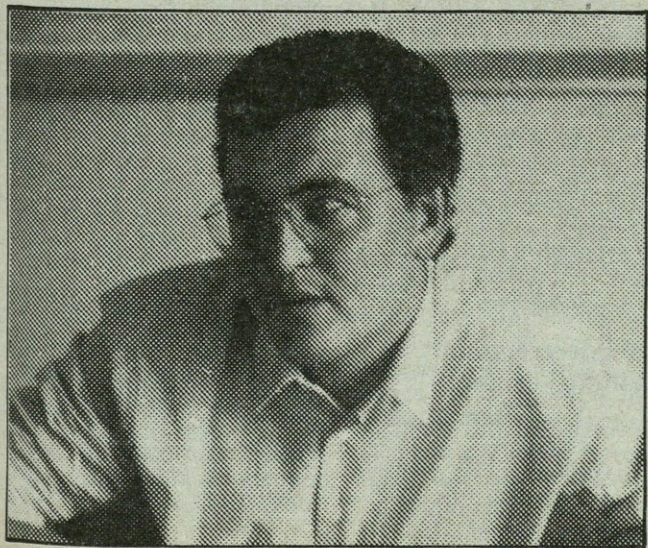
S.— Halako egun batetan «Cuadernos de Pedagogía» delako aldizkariak bertoko gazte literaturaz lantxo bat eskatu zidan, lau egunetan eta lau foliotan, literatura horren panoramika egin nezan, nahiz eta ez nintzela pertsonarik egokiena adierazi eta hiru edo lau gauzatxo irakurrita banengoen ere. Kontua zera da, artikulo haren ostean konturatu egin nintzela umeentzako liburuei dagoen guztia egin gabe dagoena. Hala ere badagoela merkaturik ikusten nuen —Erein, Elkar, e.a.!— eta baita itzulpenak ere bere lekua zeukala, klasikoak eta itzultzen ari bait ziren. Euskaraz itzuli nintzen, bada, euskara ikasteari jarraitzeko, aurrerago ibilia bait nintzen. Bestalde, Jon Kortazarrek neuk egindakoaren zati bat irakurritu euki eta arduratu egin zen, itzulpenaren bidez, «Erein»en atera zedin. Nire gauza batetan oinarritua atera zen, horretara, «Izu, haginik ez zuen marrazoa». Zera ikusi nuen, ez zela inor eskandalizatu liburu horrekin, funtzionatu egin zeakeela liburuak. Ikastola eta eskola elebidun publikoaren arazoa ausnartzen hasi nintzen, elkarriketak egiten «Pamiela» eta «Elkar»entzat, e.a. Zer ikusi nuen orduan? Eskari handi baten aurrean eskeintza oso pobrea zegoela eta badagoela egile goiztiarren fenomeno. Zergatik ematen dira egileok?

(Marikarmen Akorta, Ane Albisu, e.a.) Francois Seganen kasuan bezala zera adierazten dute kasuok, hain gauza eskas dagoela egiten den guztia baliagarria dela. Egile modura nire hizkuntza gaztelera bada ere. Euskadin bizi naizenez, euskal gazte literaturan sartzea posibletzat jotzen hasi nintzen, horretarako nire ustez «bali-doa» den bidea badelarik, itzulpenarena, alegia, Institutoko lagun baten bidez harremantzen sartu nintzen «Elkar»ekin eta idatzita nuen zenbait gauza argitaratzeko alialbidea ikusi nuen. Heurek aurkeztu zidaten Xabier Monasterio, bilbotarra berau. Sail berri baten ideia nuen, laster kaleratuko dena bera, elkarrekin lanean hasi ginen. Mutil hori, Xabier, ez da itzulpen hutsetan geratzen, neurekin lan egiten du, elkarrekin itzultzen dugu testua, horretara neuk ere ikasi egiten dudalarik, nire obraren bidez ikasi ere. Oso ondo pasatu nuen.

A.— Zelan sortu zen «Lizardi» sariketarena?

B.— Baneukan berarekin maiteminduta nagoen ipuin bat, «Dado», eta hogeitaz egun falta zirelarik epea amaitzeko, presionatu egin nuen Xabier itzultzen hasi gintzen, egunero hiru orduz lan eginez azkenean lortu egin genuen sariketan sartzea. Bien bitartean lagun batek irudiak egiten zituen, hirurok aurkezten genituen geure buruak sariketara, irudigileak, itzultzaileak eta hirurok. Saria hirurok artean zatitu dugu.

E. JIMENEZ

Gurasoen Batzordeak bost irakasle kalera bidali ditu

Iruñeako Herri Ikastola, denon lotsarako

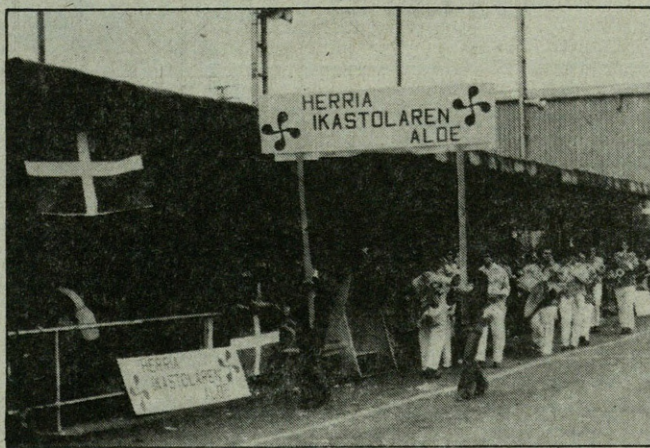
Historia luze luze bat

Herri Ikastola, 1978 urtean jaio zen, Blanca de Navarra eta Rotxapea ikastola txikiak elkar-tu zirenean. Ez dago hor gertatua beste edozein ikastolatan gertatu ez denik; esan nahi baita horko istorioak zerikusi handia duela beste edozein ikastolatan gertatu denarekin: diru gutxi eta arazo handiak. Lan handia ere. Ezin uka gurasoek beren lan apurra gehitu dutenik. Ezin uka ere irakasleen bizkar gelditzen zen eginbeharra lan eskerga izan ohi zela. Bost despedituetatik hiruk ongi ezagutzen dute hasierako egoera hau, sei urteren zehar Herri Ikastolako langileak izan baitira.

Orain arte esandakoa ez da berria, eta ikastolen mundua ezagutzen duen edonori kontu zaharra irudituko zaio. Baina badira bestelako detaileak ere, akaso agerian uztea komeniko liratekeenak. Inork ez du esan sortu den polemika honetan, nik dakidalarik, Herri Ikastolak zazpi urte izanik, orain dela bi urte eskas lortu zuela legalizazioa. Esan nahi baita, Iruñeako beste ikastola guztiek hala edo nola bere bidea aurkitu duten bitartean (Udal Ikastola, esate baterako) Herri Ikastola oraindik apenas hasi da konsolidazioa daraman bide luzea egiten, eta ez du ematen irakasle despedituak honen errudunak izango direnik, despidoekin hautatutako bideak egokiena ematen ez duen legez.

Eta gauzak horrela zeudelarik...

Gurasoen Batzordeak erabakitzen du despidoak egitea, noiz eta despeditutako irakasle batzu oporretan daudenean, udan. Batzordearen ustez, «...hemen harrotu den arazoa ez da, ez nagusiaren eta langilearen artekoa,

Zinez mingarria gertatzen zaigu alde honetako euskaldunoi hau bezalako gaiak tratatzea, baina Herri Ikastolan sortu den egoera, Gurasoen Batzordeak bost irakasle kalera bidali dituela, ez da txantxetako eta hala edo nola heldu beharreko gaia dela begibistan dago. Hel diezaiogun, bada.

ez gizarte-projektu sozialista eta kapitalistaren artekoa, ez pedagogia aurrerakoen eta atzerakoen artekoa, ezta ere pertsona mailakoa, euskerarekiko jarrera negatibo, pasibo eta murriztaile baten ondorio zuzena baizik».

Despidoen tamainako neurria hartzeko argumento pobre dirudi irakasleak ia ia euskarren kontra daudela esateak, are gehiago urteen zehar euskarren alde sobera frogatutako jarrerak dutelarik. Egiazko euskarren kontrako satorrak (Le Carreren espioitza liburuetan bezala) ez badira behintzat, zeina frogatzea nahiko zaila baita.

Urteetan zehar akumulatutako tentsioek leher egin dutela pentsatzeak lojikoago dirudi. Eta leherketa gertatzekotan, soka beti alderik ahulenean apurtzen da, hots, irakasleen aldetik, barruan gelditu diren irakasleak ixilik gelditu direlarik

kasurik hoberenean. Detalle kuriosoa da azpimarratzea barruan gelditu diren irakasleen artean ehuneko proportzio handi batean gazteak direla, bere lehenbiziko lan esperientziak bizitzen ari direnak, alegia (zazpi urte hauen zehar asko izan dira ikastola uzten joan direnak).

Gainera, gaizkiulertuak eta ezinikusiak izan dira ere ikastola askotan, baina Nafarroan behintzat inor ez da despidoen bidea suposatzen duen hausketa gogorraren ildotik abiatu, eta hori bai dela grabea.

Irakasleen egoera oraintxe bertan

Irakasleak kalean daude, noski. Magistraturan egindako «Acto de Conciliación» delakoan ez zen adostasunik ageri, aurretik espero zen bezala, eta

orain Magistraturak eman beharko du epaia, berediktioa. Hau, dirudienez, bi motatako izan daiteke: «Despido imprecendente» edo «Imprecendente total» direlakoak. Lehena aterako balitz, irakasleak parora joango lirateke. Bigarrena aterako balitz berriz admitituak izan beharko lukete eta kasu hipotetiko horretan astebez lanpostua ziurtatua izango lukete, baino astebete pasata Gurasoen Batzordeak bota litzake berriz kalera; berriz Magistraturara joan beharko luketelarik auzian dauden bi aldeek. Hila-bete honetan bertan erabakiko da auzia, antza denez.

Eta ikastolaren egoera

Ikastolarako ere etorkizuna ez da oso atsegina, nonbait. Nafarroako Ministraritzaren Delegazioak Ikastolara bidali berri duen idazki batek dioenez, Ministraritzak «despido imprecendente» izan duen zentroekin gogor jokatzeko asmoa omen du, diru publikoarekin honelako erabaki enpresarial gerta ez daitezten. Eraberean, despedituen ordeztartuko diren irakasleak bakarrik hiru hilabetez egon daitezela kontrato tenporalarekin iragartzen da, kontrato tenporaleen bidetik joan ezkerro Ikastolak aurrera lezakeen dirua ez litzatekeela zilegia izango adierazi nahian, nonbait.

Bitartean matrikula kopurua aspaldidanik ez da handitzen (220 haur inguru) eta ez du ematen giro honek hartarako lagunduko duenik.

Panorama beltza, beraz, Ikastolakoentzat. Eta asunto penagarri honek bere bidea egiten duen bitartean, eskuindarren farre algarak entzuten dira guzti honi azkeneko kontrapunto musikala jarritz.

JA

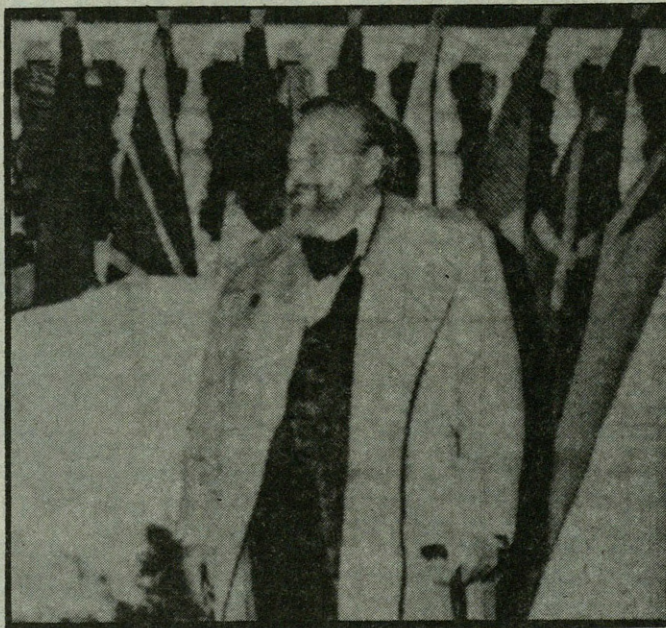
Orson Welles hiritar amerikanoaren heriotzean**Azken hitza**

Orson Welles-etaz hitz egiten saiatza Citizen Kane (1941) bere maisulana gogoratzea da. Ausardia kontatzerakoan, ausardia argazkigintzan, montaian, soinuan, interpretatzerakoan eta guzti hori izugarritzko abiadura eta oparotasunarekin. Citizen Kane-rekin harriturik gelditzea sentipen arrunta da eta ikuslea atzeraturik gelditzen da, bigarrenaz ikusi behar du mekanismo guzti horiek jarraitu ahal izateko pelikula bukatu eta gero. Ikuslea eta zinema-gintza kontenporaneo iraui zuen produktu honen sortzailea 25 urtetako gaztea izan zen, bizi-za osoan filme bakar bat ere egin gabe zegoena. Orson Welles-ek lehen filmea magistrala izatearen ondorioak jasan behar izan zituen «Hiritarra»-ren ondorengo hogeitreetan, batez ere kritikoen aldetik. Baina horretaz geroago mintzatuko gara. Zerbait sortzeko gai den pertsona ororekin gertatzen den bezala Welles ere bere lanaren eta izaeraren birtartez epaitu behar dugu, horrela lortzen baita autorearen gailurretik haruntzago ikustea. Saio honetan, Hiritarraren filmean bezala atzetik aurrera itzuli beharra dago.

Jaiotza eta irratia.

Orson Welles Kenosha-n (Wisconsin) sortu zen 1915eko maiatzaren 6an, aita industrial eta inbetore baten eta ama pianojole eta refinatu baten seme. Txikitatik izan zituen aktore, marrazkigile eta kontatzaile izateko dohaiak eta galderarik xebleen erantzunak jakiteko mina. Bazuen ere nolabaiteko desio exhibizionista eta familiar horretan lagundu egin zion bere bilakaeran azterna nabaria utziaz. Hamar urte zituela ez zekien ez batuketak ez kenketak egiten baina zortzi urtekin Dramaren Historia Unibertsalari buruzko saioa zuen idatzia eta hizlari, idazle eta prestidigitadore bezala ere ospetsua zen.

Urriaren 30ean, 1938. urtean, H.G. Welles-en dramatizazioa entzuten ari zen irratietatik, Munduen Gerra; hasiera nor-

«Artea den zerbait baldin badago, zinea badela pentsa daiteke. Ez nago seguru denez, baina horrela egiten saiatzen gara modu guztietan». (Orson Welles).

mala baina berrietako saio berezi batek eten zuen: irakasle batek ikusi omen zituen gas leherketa batzu Marten, Nueva Jersey meteorito bat jauzia omen zen jendetza ugaria hilez eta alde hartan inbasio bat omen zegoen. Datu hauek eta antzerakoek, alarma tonuaz emanak eta tartean lasaitasunerako deiak zeudelarik, izua sortu zuten Estatu Batuetan zenbait egunetan zehar. Baina inork ezin izan zuen 1938.eko erretransmisioa ahaztu. Urte batzu geroago, 1941.eko abenduaren 7an, Orson Welles-ek igandetako audizio kontserbadorea (poesia amerikarrak, abesbatzak, etab.) transmititzen ari zen bitartean emisioa eten egin zen japoniarrek amerikarren Pazifikoko baseak eraso zituztela oharertazteko. Entzule askok pentsatu zuen gusto txarrekoa zela txistea birritan botatzea eta Orson-ek beste bide bat bila zezakeela atentzioa

deitzeko. Berria, oster, benetakoa zen eta hortik haurrera «Remember Pearl Harbour» hitzekin gogoratzen da gertakia.

Kane Citizen baino zerbait gehiago

Zinema munduko debutari jarraitu zion ibilbide nahastuan, Welles Rita Hayworth-ekin ezkondu eta dibortziatu zen (1943-47), berriro ere ezkondu zen Paola Mori-rekin eta Europen zehar ere izan zuen karrera oparoa irratian eta antzerkian —aipatzekoa Londonen ospea lortu zuen Oteloa (Laurence Olivier-en laguntzarekin 1951ean). Bidaiak ere ugari egin zituen alde askotara, zaila da beraz parte hartu zitueneko filme guztiak aipatzea. Interpretazio hauen artean Moby Dick-en paper laburra (John Huston) azpimarkatuko dugu; Welles-ek eszena bakar bat eta lanegun bat eskeini zion

pelikulari baina berak idatzi zituen esan behar zituen predikadore hitzak eta zortzi mila liberra esterlina jaso zituen lan horregatik. Sekuentziak bost minututako iraupena du.

Hala ere bada beste interpretazio ospetsu bat: Hirugarren gizona (Carol Reed, 1949). Aipatzekoa ez bakarrik istorioa pertsonaia anbiguo eta misteriotsuaren inguruan kokatzen delako, Welles-i zegokion gidoiaren zatia berak idatzi zuelako baizik. Aitortu behar dut nere aldetik pelikula Orson Welles-ek sinaturik balego lasai onartuko nukeela. Zuzendarien artean bera izan da Kafkaren lana —kalitate handiz— pantailara eramateko gai izan den bakarra. Beti pentsatu izan dut Citizen Kane-k Prozesuaren maila zinematografiko bera duela eta niri bere maisulana baino askoz gehiago gustatzen zait. Kritiko gehienak bere lehen pelikula ikusterakoan itsuturik gelditu zirela pentsatu izan dut askotan.

Baina Orson Welles-ek bere lan guztiak jantzi zituen erabil zitzakeen formalismo eta ornamendu guztiekin, zine teknika- ren sekretu guztiak menderatzeraino. Jantzera horren parte bat inzidental da, azalekoa eta nolabait erreza, esaterako eszena dramatiko bat arrainontzi handi baten ondoan ematea, imajina izpilen artean aniztea, kamararen zeharkako planoak, soinuen indarra igo nahiz jeistea, itxuraz zerikusirik ez zuten irudi eta elkarrizketak biltzea, etab.

Hala ere pentsatzen, idazten, entzuten, mintzatzen edo, isiltasuna bera nagusitzen den guztietan zerbait egongo da oraindik esan gabe bere sortzeko gaitasunari buruz. Errealitate bihurtzen ziren gaitasunak zituen gizakia gehiago ezagutzen lagunduko gaituzten bilaketa eta topaketak. Oraingoz, Orson Welles-etaz dugu azken informazioa bere heriotza da: Urriaren 10ean utzi gaitu bihotzeko atake batez Los Angeles hirian.

Koldo San Julian

Gasteizko X. Antzerki Jaialadia (eta II)

Edizio desigual baten amaiera

Gasteizko Antzerki Jaialditik pasatutako bost talderen lanak komentatu genizkizuen aurreko astean. Goazen, bada, gainerako bosten berri ematera.

Ostirala, 4 ta larunbata, 5ean.

«Scan Lines ii». Le Plaz K (Beljika).

Obra hau teknikaren laudorio bat izango zela somatzen bagenuen ere, ezin suposatu ordea hainbesterako izango zenik. Taldeko sei aktoreak, ezer baino gehiago peoiak dira muntaia itogarri honetan: aldezturik prestaturiko bideo irudiak eta fantasiak dira nagusi, eta proiektatuak direneko pantaila mugikorrak aldatzen eta garraiatzen dituztenak aktoreak dira. Zentzu horretan ezin esan daiteke «aktuatzen» edo antzeztzen dutenik. Irudien

subjektibotasuna nabarmendu egiten dute, delako pantaia jiratzuz eta makurtuz.

Marra bertikalen ikuskizuna atsegin egiten da estandarte batzuren gainean proiektatuta ikusirik. Ez dago hitzik ez ta gidirik ere. Musika dugu bata bestearen ondoren garatzen diren ekintzen lokarri. Azken finean, antzerkigintzan gidioaren bat aurrera eramateko baliagarri izan daitezkeen lagungarri teknikoak eskaintzen zaizkigu. Horregatik, hain zuzen, erakusketak bezala hartu genuen «Scan Lines» obra hau, kontrakoak —baliabide tekniko horiek oinarritzat hartzea, alegia— ez bait du zentzurik, abangoardia formal huts bezala ez bada.

Igandea, 6 eta astelehena, 7an

«L'opera nomade», Theatre du Lierre (Frantzia).

Talde frantses honek dakarkigun obrak, kantu hutsaren bidez egoerak nola sor daitezkeen erakusten digu. Ibiltari nomaden —barkatua dakigun erredundantzia— bizitzaren egun bat ahots birtuoso hauen oihartzunaz erakusten zaigu: herri-kantu arabiarrek basamortua dakarkigute; beste herrietakoek, ekintzan zehar ematen diren egoerak. Nomaden bizitza erabat arrotza zaigu eta, hortaz, pertsonaia ezezagun hauen artean gertatzen diren amodio eta tirabirek ezin dute gure lekeen artean justifikaziorik aurkitu, eta ur nahasiak berez baretzen dira, eguna gauarekin baretzen den erara.

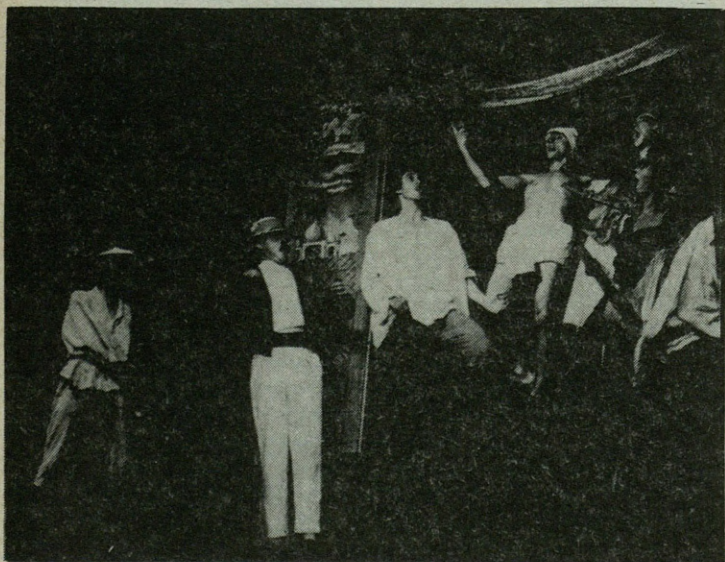
Hau bezalako birsortze bati

kantuaren bidezko tratamendua ematea ez da indiskriminatua: desertuko pertsonaia hauek elkarri komunikatzeko, kantua beste biderik ez dutela ematen du obra atsegin hau ikus ondoren.

Asteartea, 8 eta asteazkena, 9an

«Pantomimas de estilo» eta «Pantomimas de bip». Marcel Marceau (Frantzia).

Geure buruetan beste inon ez dagoen mundu konplexu bat sortzea, irudimenaren indarra esnatzea da mimoen lana. Marcel Marceau ezin hobeki betetzen du guzti hau: «La casa de Bernarda Alba» rekin batera, antzokia gainezka betetzea lortu duen mimoa. Sketch batzuren bidez farrak erauzten ditu.

berezko farregarritasunagatik baino gehiago, ikusleengan sortutako konplizidadeagatik.

Marcel Marceau-ren mimo-tik aurrerako joera berriztaile guztien funtsa Marceau-ren mimoari kontrajartzea dela baieztatzea litzateke mimo egile batek jaso dezakeen laudoriorik handiena.

Bere lanen maisu bat izaten jakin duen gizon honek. Gasteizko ikuslegoa harritzen ere jakin du.

Osteguna, 10 eta ostirala, 11an

«Don Juan, don Juan». Centro Dramático Generalitat Valenciana y Escena Vocal.

Penintsulako joeretara itzultzen da Gasteizko Antzerki Jaialdi honetan; Frantziakoen ikuspegia eman ondoren, Valenciatik datorkigun «Don Juan, don Juan» honekin.

Toni Torderak, ikuskizun honen zuzendaria, aiderazten duen bezala, don Juanen arketipoaren bitartez geure buruaren kritika bat egitera gonbidatzen zaigu, kritika eta erreflexioa arrunt galdurik dagoen bolada honetan. Pertsonaia honi, bestalde, —eta beti zuzendariaren ahotik—, unibertsaltasuna dario, don Juanen hamaika bertsio egin delarik (eta horietako batzu, musikalak).

Zuzendariaren asmo onak, zoritxarrez, ez du ondorio finik bereganatu: eskena-planteiamendua ez zitzaigun egokia irudit, ez bait da modurik aktoreei pilatu zitzaizen literatur aipamen mordoari tratamendu dramatiko emateko. Don Juanen gaiaren gaineko barietateak dilatatzen zuten iradokortasuna ez zen, gainera, ikuslegoaren artean barreiatu.

Oraingo bertsio honen tratamendu musikalak, bestalde, ez zuen behar zuen justifikazioa erakusten jakin.

Agian, lan honen ondorio ona galerazi zuen elementua trapezientzia handiegia bilatu nahi izatean datza, moralista izan nahi izatean, alegia.

Bestalde, kasu honetan, beste kasuren batetan bezala, interpretazio akatsengatik ez da ondorio onik lortu. Goiz da, hala ere, nazionalitateko teatroz behin betiko iritzia emateko.

Larunbata, 12 eta igandea, 13an

«The where's the party». Pigeon drop company (Holanda).

Gasteizko Antzerki Jaialdia ixtera datorren talde pailazo-showmen-ez osatua dago. Orain gutxi Bilbon ikusitako EL Tricicle taldea eta bere lana «Exit» ekarri zizkigun gogora Pigeon drop company honek (konparatzeko inongo asmorik gabe, noski).

Zortzi urte lanean aritua den talde honek aurkezten digun lanean jende zelebraz hitz egiten da, hitzez, kainuz eta musikaz. Izan ere, musikak inoiz baino paper inportanteagoa du eta lanak ondo pasatzeko aukera ezin hobea ematen digu: bertan sketch-ak iragan ziren geure begien aurrean farra etentzeko denborarik eman gabe. Musikaren erritmoan, ikuslegoa murgildu zuten ekintzan, jendearen artean sarturik, naturaltasunaren poderioz. Bestalde, ingelesez mintzatzen ziren arren, gaztelaniaz hitz egiten saiatu ziren, eta oztoporik gabe ulertzen zen, lagungarri zituzten mimo eta mugimenduen bidez. Dударik gabe, bukaer ederra jaialdi honetarako.

Ondorioen balantzea egiteko ordua

Gasteizko Jaialdia bukatu da, eta honelakoetan egiten den moduan, ondorioen balantzea egiteko ordua ailegatu da. Hamargarren edizio hau, gure ustez, erabat desiguala suertatu da: ez da koerentzia handirik izan egitaraua prestatzeko ordua. Estatu espainolean arrakasta handiz ari zen lan klasiko bat; Galizia, Valentzia eta Euskaditik obra bana; kale-ikuskitun bat; mimo bat; clownak; opera bat era bideoaren bidezko esperimentazio bide berriak.

Panorama zabala eskeintzea da, bai; gusto guztietarako

obrak ekarri dira... baina denek gustokoa izan nahi izateak kontrako ondorioak ekartzen ditu askotan.

Antolaketa, bizitza luzeko jaialdi bati dagokion bezala, oso ona izan da, eta jendearen aldetik harrera desiguala.

Antzerki emanaldietatik aparte, «Antzerki nazional — antzerki publikoa» izeneko zenbait mahai-inguru antolatu da inongo erantzunik jaso gabe, han eman ziren hizlari eta kazetarien arteko eztabaidak prentsaren bidez bakarrik ezaugu direlarik.

Aurtengoa bukatuta, beraz, hurrengo edizioaren esperoan gelditzen gara.

Manu LOPEZ

komunikabideak

● Torrealdaik ETBri buruzko tesina aurkeztuko du aste honetan.-- ETBren inguruan sortu diren gatazka eta eztabaida sozialei buruzko tesina burutu du Joan Mari Torrealdaik soziologo eta kazetariak. Izan ere, Kazetaritza Fakultatean aurkeztuko tesina modura egindako azterketa hau, bertan ETB duela kasik hiru bat urte martxan jarri zenetik horren inguruko iskanbila desberdinen azterketa egiten duelarik. Batik, bat, eragin sozialaren aldetik izan dira gaiok ikertuta.

● Euskal agentziarako urrats berriak.-- Dagoeneko aurrera doa euskarazko berriak zabalduko dituen agentziaren proiektua, beti ere Eusko Jaurilaritzako Josu Legarretaren zuzendaritzapean. Itxura denez, Euskadiko kazetaritzan dabilzan hainbat pertsonari proiektu eta kontseilu eske zuzendu zaie, horien artean besteak beste "Egin"

**TXU
TXU
MU
TXU**

eta "Deia"ko zuzendariak eta beste hainbat kazetari daudelarik. Proposamenok biltzeko eguna azaroaren 4a ei da, eta erizpide bi ipini omen dira dagoeneko: batetik, agentziak ez dio berriak euskaratze soilari helduko, bere kasa produzituko duela baizik; eta bestetik mer-

katuan dauden besten agentziekin konpetitiboak izan beharko du.

zuzenketa

● Jean Baptiste Etxarren ez da idazle gaztea, ezta ezezaguna ere.-- Aurreko "txutxumutxuka" sailean J.B. Etxarren Garaziko idazlea idazle gaztea eta ezezaguna zela nioen, eta horixe zuzentzeri nator ohar honen bitartez, aurki nobela bat kaleratuko duen idazle hori ez bait da ez gauza horietako bat ez bestea. Etxarren, 1950. urteetan zehar "Eskualdun Gazteria"ren buruzagietarik bat zen, Dagorretarekin batera. "Gazte" hilabetekarian idazten zuen, eta gero 1965. inguruan "Herria"n "Gazteen oihartzunak" sailean. Berritan ere irakurri ahal izan dira bere lanak "Herria" astekarian. Bestalde "Maiatz 6"an testo bat agertu zuen. Beraz, pentsatzen genuen bezala ez da ez gaztea eta ez ezezaguna... adin kontutan 60 bat baditu bederen... Barkamenak, beraz.

Kilometroak 85

Euskal Herriari

ESKERRIK ASKO

ZUMARRAGA, URRETXU, LEGAZPIKO IKASTOLA ETA LIZEOAK

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbieta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena	
Nombre	
Bizilekua	
Domicilio	
Herria	
Población	
Bazkuna	
Entidad	
Bulegoa	
Sucursal	
Herria	
Población	
	k/k Z ^a
	N ^o cta./cte.
Harpide saria	
Precio suscripción	1.750 pta.

FILMERAKO IGARLEA

Ameriketako zuzendari ezagun batek filme bat egin nahi zuen Mississipiaren ertzean. Zinemagintzaeren haserak ziren, eta pentsatuko duzuen bezala horrelako lanetarako ez zegoen orain adina dirurik. Norberak ahal zuen modurik onenean moldatu behar zuen, filmea aurrera atera nahi bazuen.

Sobra ere, oztopoak asko eta gainera zonalde honetan eguraldiaren segurtate falta erantsi behar.

Filmearekin hasi behar zuten egunean, indio bat azaldu zitzaion zuzendariari esanez:

— Bihar, hemen euri haundiak.

Eta biharamunean izugarritzko euriak egin zituen.

Handik astebetera berriro azaldu zitzaion eta esan:

— Bihar hurrengo egunean eguzkia ateratu zuen.

Orduan, zuzendariari bururatu zitzaion, jakinez gero zein eguraldi egingo zuen biharamunean sosa batzu behintzat aurrez zitzakeela eta indioa kontratatzea erabaki zuen. Pare bat egunetan edo asmatu zuen eguraldia, baina gero ez zen gehiago azaldu. Ez zela azaltzen, ez zela azaltzen eta bere etxera joan ziren.

— Non ibili zara egunotan —galdetu zioten— ez al dakizu, bada, bihar zein eguraldi egingo duen?

— Nik jakin ez! Irratia puskatu!

LAGUNEN ARTEAN

Alfer batek, aspaldian ikusi gabeko lagun aberats samar bat aurkitzen du kalean, paseatzen ari dela.

— Joño, Manuel! Aspaldiko, zer moduz harik?

— Ondo eta hi?

— Ikusten duk, justu samar. Gogoratzen al haiz gaur hamar urte ezagutu ginela?

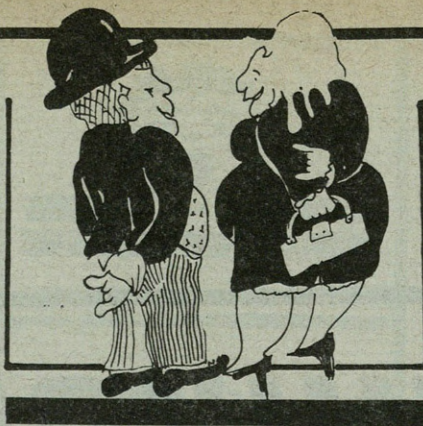
— Nola ez nauk gogoratuko, bada?

— Eta hori ospatzeko, emango al hizkidake hamar mila pezeta?

— Ezta pentsatu ere?

— Zer dela ta?

— Orain dela hamar urte ezagutzen haudalako, bada...

ITZULPEN XELEBREAK

Kilometroen egunean ezagututako Bilbotar batek, eman zizkidan, berak han entzundako itzulpen xelebreok:

— Al loro, titi! = Papagayoari, txo!

— Ave Maria = Hegazti, Maria.

— Non bizi zara? — Aldameneko sarrean bizi naiz.

BUZOIA ETA ESTOLDA

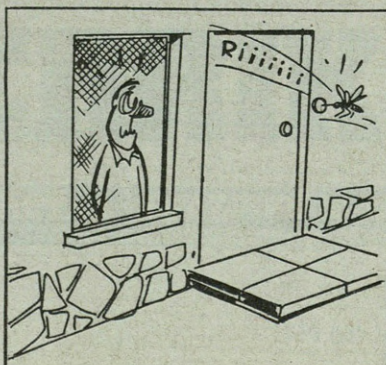
Aurreko batetan esandako baten antza badu ere hemen doa:

Batak besteari:

— Ba al dakizu zein den estolda baten eta buzoi baten arteko desberdintasuna?

— Ez, ez dakit.

— Ba, edozeinek bidaltzen hau, gutun bat botatzera!

OPARIAK EROSTEN

Lagun baten urtebetzea zela eta hiru lagun joan ginen joan den astean Donostiara. Sartu gara parte zaharreko pitxi-denda hoietako batetan eta han zeuden gauzak begiratzen hasi.

Hamaika buelta eman ondoren dendako pasilotan, nire lagun horietako bati han zegoen estatuatxo bat erostea bururatu zitzaion.

— Mesedez, esango al zenidake zenbat balio duen pitxi honek?

— Horrek? 10.000 pta.

— 10.000 pta? fiuuuuuu —eta sano-sano kristoren txistua bota zuen.

Beste zerbaiten bila hasi eta beste estatuatxo bat erakusten dio dendariari:

— Eta honek zenbat balio du?

— Horrek? bi txistu luze.

BIZIKLETA ETA MOTORRA

Hantxe doa Pello bere motoan, Donostitik Zarauzko bidean, patxara ederrean. Baina halako batetan, non ikusten duen bizikleta batek abiada bizioan aurreratzen duela:

— Honek jo behar al dit niri adarra?

Minutu erdia pasa baino lehen, hantxe du bizikleta berriro bere aurrean.

— Posible al da hau?

Berriro ere, bizikleta aurreratzen du.

Handik minutu erdi batera ere bizikletak berriro bera aurreratzen du:

— Jakin behar dut, bada, nola egiten duen.

— Aizzaaaaaaak! Aski duk, bazekiat oso azkarra haizela, baina nola lor dezake halako abiada?

— Ez al duk ikusten tirantea hire motorrean engantxatu zaidala, edo?

A ZE BI

Lehenengo egunean kontatu zidaten. Alfonsok ezagutzen omen ditu: ba omen da bikote bat emazteak "Socorro" eta gizonak "Salvador" izena dutenak.

Ohean sartu eta leihotik begira abestutako bertsoak, Giltzape batean

BELTZA

Doinua: Bart arratsean etorri nintzen... (Txirrita).

Orain pentsatzen jarri naiz eta nik hitzegin nahi dutela tapaturik ohean gorriak ikusten ari naizela leihotik kanpora begira naiko bero dut odola kaiolan sarturikan txoriak egoten diren bezala.

Txoriek ere atea noizko dioten ba irikiko beharra gaur ere horretan lo hartzea nik nereko gauean ametsetan goizean berri ona izateko eskerrak amets hauekin poza izaten den bizitzeko.

Egunekoa amaitu eta orain nago txapaturik leihotik begiratutzen nago ez dago argi pizturik ohean etzan buelta ta bira ez dut batere logurik umoreari esker ari naiz bertsoan bakar bakarrik.

Gaur ere ni sartu naizenean hemengo mantape hontan eguneroko izarak ditut bakarrik nago hizketan begientzako bista alaia zeruko izar hoietan lagunak lo daude gehientsuak bakoitza beraren kotan.

Askok nahi digute betirako preso ta gainez lotuta gogoan izan dezaten hauek ez gaudela gu galduta momento askotako txarrenak pasatzen gaude ohituta jende askok uste duen baino hobeto gaude zailduta.

Entretenigarri haundirikan ere ez dugu txabolan gauza urriak izaten dira gu gabilta lekuetan komon eta arraska txiki bat ohea ta mahaia burnitan jantziak txukun izatearren balda eskas batzuetan.

Erratza bat ere badaukat nik txabola ez dut hain garbi mahiaren gainean liburuak hiztegi bat lapitza bi beste muñeko bat zintzilikan bere bibote ta guzti horrela edukiko nituzke kartzelero hauek beti.

Aitortu nahi dut ere amets bat gertatzen dena sarritan teorikan izadia maite dut bihotz bihotzetikan ikusi gabe urteak hemen belar eta zuhaitzikan ala ere poztutzen naiz eta ikusirik telebistan.

Euskal Herrian ez gaituela nahi gu hemen betirako espainolak ez badute argi errez dute ikasteko beren iritziz ekarri gaitu hemen gogor zigortzeko Euskaldunak Euskadirengatik ez dugula guk etsiko.

Amaitu behar dut gaurkoz ere nere saiotxo ttipia gorantziak bidaliz gogotik hor zauden lagun maitia zuk utzitako txabola daukat berriro hemen betia Zorion aspaldiko lagunak Piti Sarrionaindia.

TXAPELKETA

DELA ETA

BERTSOLARITZA goatzeko eta ulertzeko erak asko badira ere, zuzpertzeko, zabaltzeko eta hobetzeko lehiaketak behar direla inork ez du zalantzan ipintzen, honetan behintzat denok gatoz bat. Ez da kasualitatea bertsolariari buruz daukagun lehen aipamen historikoa, Iztuetak «Gipuzkoako Dantzak» liburuan egina, norgehiagoketa baten kronika izatea, desafio batena hain zuzen. Lehiaketak, desafio zein txapelketak, tradizio luzea daukate gure artean. Fernando Amezketarraren garaitik Pello Errotarenara arte desafio modukoak egiten baziren. Espainiako gerra aurretik hasita, txapelketa izanik nagusitu den era. Hala, 1935 eta 36an, Basarri eta Txirrita izan ziren txapeldunak; 1946, 50 eta 57an berriro Basarri. 1958 eta 59an Euskaltzaindiak hartu zuen txapelketak antolatzeko ardura, Bizkaiko, Gipuzkoako eta Nafarroakoak eginez, eta Euskal Herri osoak ordutik 82ra arte.

Sarritan esaten da bertsorik onenak ez direla txapelketetan entzuten, horretarako hobe dela saio normaletara joateko. Hala izango da beharbada, baina dudarik ez dagoena da txapelketarako bertsolaria prestatu egiten dela, maila teknikoak igoz, normalean egingo ez lukeen lan bai egitera behartuta aurkitzen delarik; bestalde, bertsolari berrientzat saltoa emateko aukerarik onena txapelketa da (ez dago Peña eta Lizasoren kasuei begiratzea baino). Baina txapelketaren eraginik handiena hedakuntzan ematen da, bertsozaleatasuna zabaltzerakoan, hor sortzen den giroa, aipatu dugun kalitate-problema bazterrean utziz, sortzen den giroa, konpetizio baten inguruan baino ez delako agertzen, eta honek frogarik garbienean Baldan finalean eta aurreko semifinaletan egoten den jendetza ikustea da. Azken hiru urteotan saio bat baino gehiago egin dira herrietan 8 finalistekin, baino batek ere ez du sortu finalak sortutako mogimendu laurdenik ere, norgehiagoketak daraman emozioa falta zaielako. Argi dago beraz, txapelketak beharrezkoak direla bertsolariari indarra emateko.

BAINA, zer eratako txapelketa? Hortxe dago asuntia. Kontutan hartu behar dugu lehen

mailako bertsolariak asko jokatzen dutela txapelketara aurkezterakoan heuren buruak, afizioa izatetik aparte dirubidea ere badelako, beraz normala da arriskatzeko duen batek garantzia minimo batzu eskatzea: alderdi honetatik ulertu behar dira aurtien izan diren gorabeherak Euskaltzaindia eta bertsolariaren artean.

Akademiak aurtengorako deia zabaldu zuenean, baldintza berri batzu ipini zituen izen emateari buruz, baldintza berri batzu ipini zituen izenemateari buruz, beste guztia aurreko urteetan bezala utziz, eta bertsolariaren elkarteak proposamen egin zion gauza batzu alda zezan, elkarrizketa bat izan eta akordio batzutarantz heltzeko asmoz. Aldiz erantzuna, hotza izan zen, idatziz eta komunikabideen bitartez: izena emateko epeak eta mugak aldatzeko prest agertzen zen; epaimahaiaren osaketa bere eskuetan gordetzen zuten, betoak onartuz beharbada, baina idatziz etortzekotan, eta, epaiaren publikotasunari ez zion erantzun ere egin. Laburtuz, ez zegoela era horretan antolatzeko prest. Elkarrizketa gabeko apurketa hau hain laster emateko non datza diferentzia? puntu ugariak dira argitu beharrekoak, baina gogorrenetarikoa epaimahaiarena delakoan gaude.

INOIZ entzun izan dira epaimahaia osatzen dutenen kontrako kritikak, haietarako batzu gaurko bertso-munduarekin daukaten harreman eskasa dela, beraien arteko eritzi-bateraketa eza dela (zurrunmurruduan hau, puntuaketa ez bait dira publikoak) eta abar... Bertsolariaren eskariak horrexegatik zentratuko ziren beharbada epaimahaiko izendapenean parte izatea eta epaiak publikoak izatearen puntuetan.

Epailearen postua hartzen duenak, bere burua gai ikusten badu horretarako, ez luke problema handirik izan behar epaia publiko egiteko kontutan izanik inor ez dela perfektua eta errakuntzak onartuta daudela aurretiaz. Beste gauza bat da publikotasun hori nola konkretatzen den, baina hori ez dugu ikutuko hemen. Orduan, pertsonok izendatzeko kontzertzu minimoa egon behar da denen artean eta bertsolariengandik onartuak izan, eta hortik aurrera konfidantza

osoa eman, lana ahalik eta librean egiteko, puntuazioak publiko egiteko beldur barik. Mesedegarri izango da horretarako aurretiaz antolatzaileen aldetik erizpideak orain baino zehatzago jartzen badituzte joera pertsonalek eragin txikiago izan dezaten. Txalotzeak izango dira epaile izatearen erantzunkizuna lepo gainean hartzen duten hauek, txapelketa ondo irteteko ia ia bertsolariak bezain inportanteak direlako.

ANTOLAKUNTZARI buruz txapelketa hau retoa dela esan behar, azkenean ikusiko delarik zelan ateratzen den. Haatik, ordura arte itxaron gabe, aldaketa kualitatibo batzu aipa daitezke, positiboak direnak:

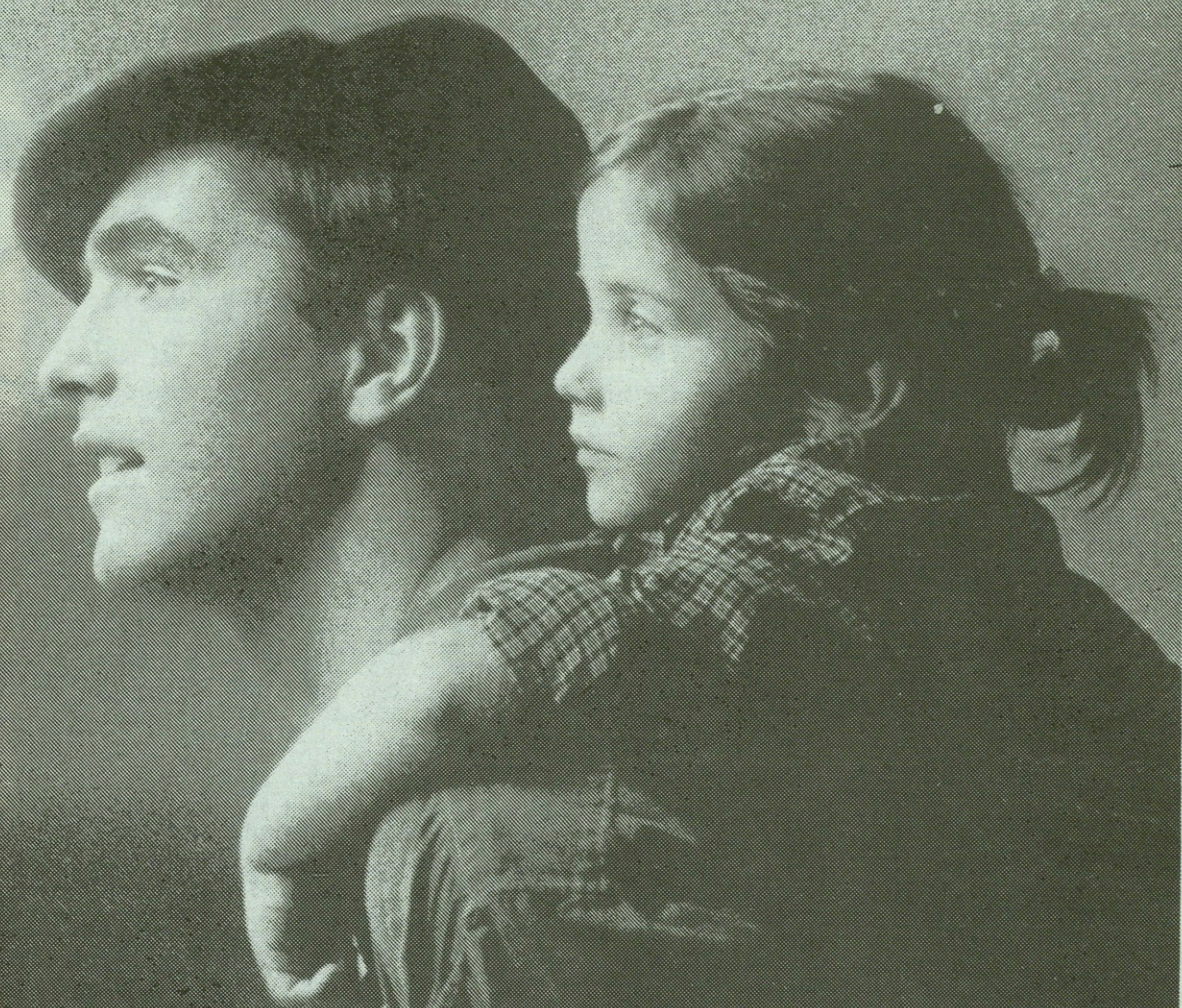
— Kanporaketak eskualdeka egitea, honela, azken txapelketaren hasierako saioetan egon zen hoztasuna moteldu egingo delako, bertsolariak goi mailakoak ez badira ere, bizilekutik hurbil kantatzeak, ezagutu arteag, nolabaiteko saltsa ematen bait dio saioari.

— Antolaketa sakabanatua, erakunde bakar bat egon beharrean guztia antolatzen, saio bakoitzaren ardura herrietara pasatzeak, bertsozale mordoak inplikatzeko dakar, mugimendu indartsu bat sortuz, bertsoaren eta euskara beraren onerako: Honi esker sortuko diren talde hauek, oinarri ederra izango dira aurretizant saioak, eskolak eta antzekoak egiterakoan.

Baina txapelketa honek arrisku itzela daroa berarekin, orain artekoak bezain ondo egiten ez bada frakasoaren kutsua utziko duelako, bertsolariak honelako gauza bat eskuetan hartzeko kapazak ez direlakoan edo. Honetan zuhur jokatu behar dute, antolaketaren zati handi bat aurrera ateratzeko gai direnen eskuetan utziz eta arlo teknikoetara mugatuz, hau da, epaimahaia eta zuzendaritza bertsolariak, baina finantzak, propaganda, antolaketa fisikoa eta harremanak, bertso-

ETA azkenik zalantza batzu gertatzen dira aidean: zer gertatuko da orain arte txapelketa eraman dutenekin? Zelan erreakzionako dute orain arte epaimahaiko izan direnak? Laguntza eskainiko dute ala bazterrean geratu? Laguntza eskatuko zaie? Argi dago lankidetzan ematen bada denon onerako izango dela baina amore eman beharko dela alde guztietatik, eta argi dago baita ere, apurketa gauzatzen bada eta txapelketak ondo irten, bertso-munduan ezinbestekoak izan diren izen asko galduta geratuko direla agian betirako.

J.R. BILBAO

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

CREDITOS

CAP

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharrian handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.

Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.

Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.

Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFÓRMASE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.

**CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA**